Joint Vision رؤية مشتركة חזון משותף

Givat Haviva جبعات حبيبه גבעת חביבה

כנס גבעת חביבה השלישי
לפיתוח חזון משותף
לחברה משותפת בישראל

28 במאי, 2015 | 8:30-17:00 | קמפוס גבעת חביבה

مؤتمر جبعات حبيبه الثالث
لتطوير رؤية مشتركة للمجتمع
المشترك في إسرائيل

٢٨ أيار، ٢٠١٥ | ٨:٣٠-١٧:٠٠ | حرم جبعات حبيبه - إسرائيل

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG | Naomi and Nehemiah Cohen Foundation | The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION | Robert Bosch Stiftung | גבעת חביבה جبعات حبيبه Givat Haviva

כנס גבעת חביבה השלישי
לפיתוח חזון משותף
לחברה משותפת בישראל

תודות

גבעת חביבה מביעה את הערכתה העמוקה לתומכי הכנס השנתי השלישי בנושא חברה משותפת.

גבעת חביבה Givat Haviva · Robert Bosch Stiftung · The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION · Naomi and Nehemiah Cohen Foundation · FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

ב-28 במאי 2015 התכנסו בגבעת חביבה מנהיגים בולטים, נציגי ומובילי החברה האזרחית, הממשלה המגזר הפרטי מהארץ והעולם לכנס גבעת חביבה השלישי - לפיתוח חזון משותף לחברה משותפת בישראל.

הנואם המרכזי בכנס היה כבוד נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין שהציג את חזונו לחברה המשותפת בישראל. לצידו הוצג החזון המשותף של קבוצת רידג׳פילד.

ישיבות המליאה שנערכו בשיתוף עם ארגונים שותפים (שתיל, הפורום להסכמה אזרחית - כנס יפו, נעמת ההסתדרות ויוזמות קרן אברהם) עסקו בחינוך, תעסוקה, שיתוף מוניציפלי ואופני שיח/תקשורת בדמוקרטיה בת קיימא.

גבעת חביבה ד.נ. מנשה 3785000 • טל: 04-6309288 פקס: 04-6309305

givathaviva@givathaviva.org.il • www.givathaviva.org.il

תוכן העניינים

יניב שגיא 4

מוחמד דראוושה 6

הנשיא ראובן (רובי) ריבלין 8

שוויון מוניציפאלי בחברה משותפת 12

חיים משותפים בדמוקרטיה בת קיימא 14

תעסוקה בחברה המשותפת 16

לימודי ערבית ועברית ככלי לחינוך לחיים משותפים 18

השרה גילה גמליאל 19

ח"כ איימן עודה 21

אנדריאס מיכאליס 24

ח"כ ד"ר אחמד טיבי 26

ח"כ זהבה גלאון 27

ד"ר איילין באביט 28

עיקרי החזון המשותף של קבוצת רידג'פילד 29

"

הגיע זמננו להפשיל את השרוולים ולהתחיל לבנות את האלטרנטיבה: את הבית המשותף, שבו כל האזרחים מרגישים בבית, מכבדים אחד את השני, סובלניים, מכילים שונות, בעלי אחריות משותפת. בית שבו כולם חווים תחושה של שייכות ובעלות משותפת.

יניב שגיא, מנכ"ל גבעת חביבה

יניב שגיא
מנכ״ל גבעת חביבה

ברוכים הבאים לכנס גבעת חביבה השלישי העוסק בבניית החברה המשותפת בישראל.

גבעת חביבה הוקמה לפני 66 שנים. לפני יותר מחצי מאה הוקם בגבעת חביבה המרכז הראשון בישראל למען חיבור בין יהודים וערבים.

חלוצים ופורצי דרך היו מייסדיו. רבים, רבים מבוגרי התוכניות שלנו נמצאים בשדה, מובילים ארגונים, מובילים רשויות מקומיות, מחנכים, פעילים במגזר הציבורי ובשדה הפוליטי. ואף על פי כן נדמה ששוב ושוב טופחת המציאות על פנינו ומסיגה את חזוננו.

לפני שנה בדיוק סיימנו את הכנס השנתי השני שלנו שעסק בשותפויות של שלושת המגזרים בבניית אסטרטגיות לפיתוחה של החברה המשותפת. ערוכים היינו לצאת לפגישות עם שרי הממשלה ולהציג להם את המלצות הכנס, ואז החל מעגל הדמים של הקיץ.

התלקחה המלחמה, נהרגו רבים, וגל גזענות שטף את ארצנו. הקיץ הקשה השתקף במערכת הבחירות ובהקמת הממשלה החדשה.

ממשלה שמתכתבת עם הפחדים, הניכור, ההדרה והשנאה שהתפתחה בין הרוב היהודי-ציוני לבין המיעוט הערבי-פלשתיני שחולקים את הארץ הזו.

איזה עתיד צופה לנו המשך החריש ב"תלם העמוק" של השנאה, הפחד וההתעלמות בין שני הלאומים שחולקים את הארץ? מתוך הפחד צומחת הגזענות, וממנה קצרה הדרך למאבק האלים ולאובדן המוחלט של אופייה הדמוקרטי של ישראל.

כמעט קשה כבר לזכור שלא תמיד זה היה ככה. שמנחם בגין הוביל את השלום עם הגדולה שבאויבות - מצרים, שבתקופת ממשלת רבין, בדיוק לפני 20 שנה, נעשו כאן הסכמי שלום עם ערביי האזור ונבנו גשרים רחבים של שותפויות בין יהודים וערבים בתוך המדינה.

קשה לזכור שבמגילת העצמאות של ישראל נעשה חיבור עמוק ומשמעותי בין השייכות ההיסטורית של העם היהודי לארץ ישראל שאליה שב למען הקמת ביתו הלאומי, לבין המחויבות לבנות כאן בית משותף שנשען על שוויון מלא ושותפות עמוקה עם תושביה הפלסתינים של הארץ.

מה רב המרחק בין החזון המייסד של מדינת ישראל כפי שמשתקף ב"מגילת העצמאות" לבין מציאות חיינו כיום.

שוב ושוב אנחנו יוצאים למלחמות של האתמול כאשר אפילו כבר אין לנו אשליה שניתן לנצח בהן. רק להמשיך ולשרוד. עד מתי?

ישראל של 2015 צריכה "לחשב מסלול מחדש", ומהר. למען עתידנו, למען ילדינו.

הגיע הזמן לבנות את התשתיות של האלטרנטיבה: לשנות קונספציות. לצאת מגדרות של שבטים מסתגרים. הגיע הזמן לבנות שותפות עמוקה בין שתי קבוצות הלאום שחולקות ארץ זו. שותפות בין מי שמגדיר את זהותו כיהודי-ציוני לבין מי שמגדיר את זהותו כערבי-פלשתיני. אלה, גם אלה, אזרחיה של מדינת ישראל.

לשותפות הזו אין היום בית ואין חזון לעתיד. כי מנגד נראה אחד את השני. אנחנו "שקופים" זה לזה, כועסים וכואבים. שרוטים מהעוולות שצרבנו זה בבשרו של זה. לא שוכחים ולא סולחים. מלאים בנרטיבים שלנו על העבר המפריד, ומסרבים לבנות את הסיפור המשותף שלנו לעתיד.

התכנסנו כאן ביחד כי לא ניתן לייאוש להכניע אותנו. אנחנו אנשי התקווה שמחויבים לעתיד.

הגיע זמננו להפשיל את השרוולים ולהתחיל לבנות את האלטרנטיבה: את הבית המשותף, שבו כול האזרחים מרגישים בבית, מכבדים אחד את השני, סובלניים, מכילים שונות, בעלי אחריות משותפת. בית שבו כולם חווים תחושה של שייכות ובעלות משותפת.

זו תהיה חברה שלא רק שאינה מפחדת מהשונות הלאומית, נהפוך הוא, היא מזהה את הפוטנציאל הכלכלי, החברתי, התרבותי, ואפילו הפוליטי הטמון בשונות הלאומית.

כן, זה אפשרי!

כאן בישראל תקום מדינה שתנהיג מדיניות שוויונית לכול אזרחיה, שתפסיק את האפליה ותתקן עוולות היסטוריות, מבלי ליצור עוולות חדשות.

כאן, בישראל, תקום חברה פלורליסטית ושוויונית כאשר נפסיק להתמסר לפחד ונעשה מקום לפוליטיקה של תקווה.

את הבשורה הזו נביא מלמטה למעלה. עדיין אין לה בית פוליטי, עדיין אין זו שפתה של הממשלה. אבל, וזה אבל גדול, היא כבר הולכת ומתבהרת במוחם של אזרחים רבים, היא הולכת ומתנחלת בלבבות של יהודים וערבים, הגיעה שעתה להתחיל לצאת מהכוח אל הפועל!

בשנתיים האחרונות זכיתי להשתייך לחבורה חלוצית של מפלסי נתיב מבין שני הלאומים שבנתה טיוטה לחזון משותף. קבוצת רידג'פילד היא נקראת. טיוטה, כי אין אנו מתיימרים לדעת את "התורה כולה", כי חשובה לנו "חוכמת ההמונים" שילעסו את החזון המשותף שבנינו, יתווכחו, ישנו, יקיימו שיח. טיוטה- כי נדרשות גם התובנות העמוקות של המומחים בתחומים השונים.

טיוטה, ואף על פי כן פורצת דרך!

לראשונה מאז החל המאבק הלאומי המודרני על הארץ הזו מוצגת הצעה לחזון משותף לשתי הקבוצות הלאומיות, שנבנתה ביחד, ערבים ויהודים.

חזון שמציג תמונת עתיד משותפת שעשויה להיות "כוכב הצפון" לעתיד של תקווה שכל כך חסר כאן.

חברות וחברים, הגיע הזמן להתחיל להניח את המסילות המשותפות שעליהן תבנה החברה המשותפת העתידית. מסילות שעוברות דרך לימוד השפה הערבית על ידי היהודים, והעברית על ידי הערבים. דרך דיאלוג ולמידה משותפת, דרך מיזמים כלכליים משותפים, דרך שותפות במקומות העבודה, דרך הגן הציבורי והפארק האזורי שיהיו בשביל כולם, דרך הכרות ואהבת התרבות האחרת, דרך אפס סובלנות לגזענות ולאלימות.

חברות וחברים, אל תגידו יום יבוא - הביאו את היום!

בואו נפרה בצוותא את האדמה הקשה של הארץ הזו, עד שיצמחו עליה פרחים חדשים שלא הצליחו לגדול כאן במאה הקודמת. הגיע הזמן!

מוחמד דראוושה
מנהל תחום תכנון, שוויון וחיים משותפים, גבעת חביבה

כבוד נשיא המדינה מר ראובן רובי ריבלין, הגברת נחמה ריבלין, חברי כנסת, ראשי רשויות, אורחים נכבדים, קהל נכבד, עמיתים יקרים.

לא אחת אמרת שאתה תלמידו של ז'בוטינסקי. לא שאני חסיד שלו, אבל מבדיקה של דבריו משנת 1939 מצאתי אצלנו שני ציטוטים מעניינים:

1. "איני סבור שחוקתה של מדינה, של איזו מדינה, תכיל סעיפים מיוחדים המבטיחים את אופייה הלאומי... סימן טוב הוא לחוקה אם נמעיט למצוא בה סעיפים כאלה".

2. "לו היה לנו רוב בארץ, היינו קודם כל יוצרים פה מצב של שוויון זכויות גמור, מוחלט ומושלם, בלי שום יוצא מן הכלל: יהודי או ערבי... אין הבדל בפני החוק. כל הדרכים פתוחות לפניו... לא רק לאזרחים בתור יחידים היינו נותנים שוויון זכויות גמור, אלא לשפות ולאומות. שיווי זכויותיהם של כל האזרחים הערבים, לא זו בלבד שיובטח, אלא גם יוגשם".

אדוני הנשיא, קהל נכבד,

פיתוח חזון משותף לחברה משותפת ליהודים וערבים במדינת ישראל הוא משימה לא קלה. והמונח חברה משותפת מהווה התבגרות של גישות שעבר זמנן. פעם השתמשו במונח "דו-קיום" שהסתיר בחובו אי שוויוניות מובנית. ח"כ טיבי השתמש באנלוגיה של סוס ורוכבו. אבל לצערי, זה לא מתחיל בדו-קיום וסינרגיה מופלאה בין השניים בזמן רכיבה. הבעיה היא שזה מסתיים בכך שאת הסוס מכניסים בסוף המפגש לאורווה, ושם הוא אוכל קש, והרוכב נכנס לטירה שלו ושם הוא אוכל סטייקים. כך התנהלו מפגשי הדו-קיום שנים רבות, בהם הואיל האדון היהודי לרדת ולגעת בערבי המופלה, ללטף אותו, ואף להשמיע בפניו מילות ניחום והזדהות, ולאחר מכן לחזור למציאות המופרדת והלא שוויונית.

עם הזמן התבגרנו בתחום יחסי יהודים וערבים ועברנו לשיח על שיתופי פעולה, ואינטרסים משותפים, ושיח על שוויון חברתי-כלכלי במציאות הפוליטית הלא שוויונית.

היום אדוני הנשיא, בשמי ובשם חבריי הפועלים בשדה היהודי-ערבי אנו אומרים שצריך לדבר על חברה משותפת שכוללת בעיקר שוויון-מעמדי פוליטי. צריך להדגיש שבחברה משותפת כל האזרחים צריכים להיחשב כלגיטימיים, לא רק בזכותם לחיות בארץ הזו, אלא גם בזכותם בחלוקת הכח, ובקבלת החלטות.

נשמעו במשך היום רעיונות להקמת חברה משותפת. בטח לא תסכים עם חלק מהם, וגם אני לא אסכים עם חלק מהם, אבל מה שחשוב זה

להתחיל את השיח על חזון משותף. אולי ייקח לנו עוד מספר שנים עד שנגיע לנוסח שיזכה לרוב בקרב האזרחים היהודים, ולרוב בקרב האזרחים הערבים במדינה. צריך להתחיל.

בתחילת התהליך צריך לבנות אמון הדדי בין שני הצדדים, ואחרי זה לעבור להקניית הכלים התומכים במאמצים לבנות חברה משותפת: חינוך אזרחי, דו-לשוניות, לימוד נרטיבים, וכישורי משא ומתן ופתרון סכסוכים בכדי שלא ניפול ולא ניכשל בדרך.

לאחר מכן צריך להגיע לקונצנזוס אזרחי שיהפוך את המדינה למדינה נורמלית שמכירה בכל מרכיבה האזרחיים. ואז צריך מנהיגות שיהיה לה מספיק אומץ להתחיל ביישומו של חזון משותף, ולייצר סיפורי הצלחה.

אנחנו כבר התחלנו ביישום חלק מהרעיונות, אסור לחכות. צריך לבנות אמון בין האזרחים, וכל אזרח וילד יהודי וערבי זכאי לחוויה חיובית שתעצב את דעתו החיובית על האחר. מתוך אותם ילדים נקבל מנהיגות יותר ראויה לעתיד. אבל אי אפשר להעמיס את כל האחריות לעיצוב אותו עתיד של כתפיהם של הילדים. האחריות היא על הדור שלנו. מכאן צריכה לצמוח המנהיגות שמעצבת את העתיד.

יזמתי עם חבריי, הפעילים בשדה החברה המשותפת, עשרות פרוייקטים שמוכיחים שזה עובד, אבל כל הארגונים ביחד בקושי מגיעים ל-5% מכלל האזרחים. אנחנו נוגעים רק ב-5% מקהל היעד וזה לא מספיק.

הצטרפותך למאמצים שלנו יכולה להעצים את השדה ולחזק אותו. עמדותיך החיוביות יעצימו את העשייה הכל כך נחוצה.

שוב תודה על הביקור שלך, ועל נכונותך להתחיל את השיח.

”בחברה משותפת כל האזרחים צריכים להחשב כלגיטימיים, לא רק בזכותם לחיות בארץ הזו, אלא גם בזכותם בחלוקת הכח ובקבלת ההחלטות”

מוחמד דראוושה, מנהל תחום תכנון, שוויון וחיים משותפים, גבעת חביבה

ראובן ריבלין, נשיא מדינת ישראל

מכובדי. הכנס הזה מוקדש לעיצוב טיוטת חזון לחברה הישראלית; לחיים משותפים של ערבים ויהודים. ואולם, בטרם אתייחס ישירות לנושא לשמו התכנסנו חשוב לומר: אתגר החיים המשותפים, ואני מעדיף לכנות אותו - אתגר ביסוס השותפות של החברה הישראלית, איננו מתמצה ביחסי ערבים יהודים. אלא כאשר אנו מביטים היום בכיתות א', אנו רואים שהחברה הישראלית מורכבת למעשה מארבעה "שבטים" מרכזיים שהולכים ומדמים זה לזה בגודלם. חילונים, דתיים לאומיים, חרדים וערבים. כל אחת מקבוצות אלה מחזיקה באתוס תרבותי, זהותי, ולעתים גם לאומי, שונה. הדבר מקבל את ביטויו המובהק ביותר בקיומם של ארבעה זרמי חינוך שונים ונפרדים במערכת החינוך הישראלית. המציאות החברתית הזאת, היא מעין "סדר ישראלי חדש". מציאות שבה לא מתקיימים עוד למעשה, רוב ומיעוט במובנם המקובל של ציבור ממלכתי גדול שלצדו חיים מיעוטים. לכן, חשוב לומר שחזון השותפות לו זקוקה היום החברה הישראלית הוא כזה שעסוק בעיצוב שפה אזרחית, בבניית משק משותף ובגיבוש "ישראליות משותפת": לא רק לילד מתל אביב ולילדה מכפר קאסם; אלא להם, יחד עם הילד מבני ברק והילדה מבית אל. זהו החזון המלא והתקווה הישראלית להם אנו זקוקים.

מכובדי. לפני זמן לא רב פגשתי שני ילדים, ערבי ויהודי, ובקשתי מהם לצייר מפה. המפות היו דומות, כמעט זהות, מתוחות בקווים ילדותיים עם כנרת גדולה מדי ונגב קטן מדי. ובכל זאת, משהו היה שונה. האחד צייר את ארץ ישראל. השני צייר את פלסטין. כשראיתי את הציורים, נזכרתי בדברים שאמר פעם המשורר מחמוד דרויש על עמיתו, יהודה עמיחי וכך אמר: "הוא אתגר בשבילי. כי הוא כותב על אותו המקום. הוא רוצה להשתמש בנוף ובהיסטוריה לתועלתו האישית, בהשתמשו בזהותי ההרוסה. אז יש בינינו תחרות: מי בעל השפה באדמה הזו? מי אוהב אותה יותר? מי כותב עליה טוב יותר?". כך אמר מחמוד דרויש בלשונו החדה, הכואבת והמכאיבה. המילים הללו של דרויש, מבטאות אולי בצורה הנוקבת ביותר את התחושה הקשה שיש בינינו, יהודים וערבים, משחק סכום אפס בין זהויות בין סיפורים לאומיים. העצמאות שלי, היא הנכבה שלך. אתה בונה את הזהות שלך כתשליל של הזהות שלי, אני בונה את הזהות שלי כתשליל של הזהות שלך. החוויה היסודית והבסיסית הזאת היא שעומדת ביסוד הסכסוך שמזמן הפך לטרגדיה הישראלית פלסטינית. ויש לומר בכנות: הסכסוך הזה אמנם מתקיים בין מדינת ישראל לשכניה הפלסטינים; אך הוא מתקיים לדאבוננו בצורה שונה ובמידה שונה גם בתוככי מדינת ישראל; בין אזרחי מדינת ישראל; בני העם היהודי ובני העם הפלסטיני. ההכרה הזאת היא אמנם כואבת, אבל היא הכרחית, כך אני מאמין, אם חותרים אנו באמת ובתמים לביסוס ההבנה, האמון והשותפות בינינו.

חברים. המציאות המפכחת של הקיום כאן, חייבת לעמוד לנגד עינינו כשאנחנו מנסים לשרטט קוי מתאר לחזון משותף. אם לא נהיה מחוברים לתחושת האיום והפחד הבסיסיים והיסודיים של האחד מהשני, לעולם לא נצליח להתגבר עליהם. הפחד ינצח אותנו, ולו רק בגלל שהוא, לצערנו, הרבה יותר ממשי מהתקווה. כמו בסכסוכים מורכבים אחרים, גם בסכסוך היהודי-ערבי בתוככי מדינת ישראל, המשימה הגדולה המונחת לפתחנו היא של ביסוס האמון בין הצדדים. מפת הדרכים לביסוס האמון הזה, עוברת דרך צעדים במישור הסימלי, הזהותי והתרבותי. כפי שהיא עוברת דרך צעדים במישור המעשי, הכלכלי והחברתי. ראשית, במישור הזהותי והתרבותי. על שני הצדדים יהיה להבין ולקבל שזהות חיובית, חיבור להיסטוריה, שייכות לעם, לתרבות ולמורשת - אינם איום. להפך. למרות המתח והאתגר, הם הם הבסיס והתשתית

ההכרחיים ליכולת לקבל ולהבין את זהותו של הצד השני. אבא שלי, אני אגלה לכם סוד, רצה שיהיה "חידון קוראן" לערבים, כמו שיש חידון תנ"ך ליהודים. הוא ידע והבין שהשותפות בינינו לא תוכל להתבסס על טשטוש של זהויות. גאוותנו, היהודים והפלסטינים, על הכבוד והחשיבות שאנחנו מייחסים לשרשרת הדורות, לקניין הרוחני שירשנו מאבותינו ולחיבור שלנו לאדמתנו. לא נוכל וגם איננו רוצים לוותר על כך. כל ניסיון להשיג שינוי באמצעות תביעה או צפייה של צד אחד מהצד השני לוותר על עברו וזהותו, נדונה לכישלון: לא רק מפני שהיא איננה מוסרית אלא מפני שהיא גם איננה אפקטיבית. אנו רואים היום כיצד השיטה האירופאית של ניתוק הצעירים מזהותם, דוחפת אותם כמו בומרנג לזרועות ארגוני טרור רדיקליים, בחיפוש נואש אחר זהות ומשמעות. אני גדלתי והתחנכתי על התפיסה לפיה רק אדם שיש לו מושג ברור מאין הוא בא - ימצא בתוכו את המקום להכיל צד אחר. משום שהחיבור של אדם כזה, לזהות שלו, מבוסס על זיקה עמוקה ואהבה ואינו מוגדר על ידי שנאה או התנגדות לאחר וממילא, גם אינו מאוים על ידו. בשונה ממה שטען הפילוסוף הצרפתי ז'אן פול סארט, יהודי, הוא לא מי שרודפים אחריו. כך, גם פלסטיני אינו מי שרודף או נרדף על ידי ציונים או יהודים. לכן, למרות האיום והפחד על הציבור היהודי בישראל יהיה להפנים ולהכיר בכך שהציבור הערבי איננו אוסף של פרטים אקלקטיים; כפי שהוא איננו נדרש לוותר על עברו ומורשתו. על הציבור היהודי יהיה להכיר בכך שהציבור הערבי הוא בשר מבשרה של הארץ הזאת, ציבור מגובש בזהות ותרבות קולקטיביים. באותה מידה ולמרות האיום והפחד: אסור שהתודעה וההיסטוריה הפלסטינית יגדרו על ידי התנגדות לציונות או לעם היהודי. כאשר אנחנו מחפשים צעדים יסודיים בוני אמון בין יהודים לערבים הרי שעלינו לפעול לטיפוח הזהות החיובית של כל צד וממנה להושיט יד לסיפורו ותרבותו של הצד השני. הושטת היד הזאת, באה לידי ביטוי בראש ובראשונה בשפה. השפה העברית צריכה להילמד על בוריה בקרב הציבור הערבי; אבל הגיעה העת שגם השפה הערבית, כן, גם זאת המדוברת, תילמד בקרב הציבור היהודי. השפה היא הדרך העוברת מן האוזן אל הלב.

חברים. גם במישור המעשי, הכלכלי והחברתי, היה עלינו להתחיל לצעוד כבר אתמול. אין זה סוד שביסוסו של האמון בין הציבור הערבי ליהודי ובינו לבין מדינת ישראל, מחייב התמודדות אמיצה עם צמצום הפער האדיר בתקציבים, בתשתיות ובקרקעות. שוויון בנגישות למשאבים, לאפשריות ולהזדמנויות בשוק העבודה הוא תנאי הכרחי לאמון, כפי שהוא המחויבות הבסיסית של מדינה דמוקרטית כלפי אזרחיה. לפתחה של הממשלה החדשה, מונחת הזדמנות לעשיית צעד משמעותי לביסוס האמון בין הצדדים שאני מקווה שהיא תחתור להגשמתו. לאחר 67 שנים שבהן לא נבנה אף ישוב או עיר ערביים, הגיעה העת לנקיטת צעדים ממשיים להקמתה של עיר ערבית חדשה, ראשונה בישראל. החלטת הממשלה; מספר 3810, בעניין זה כבר התקבלה ביולי 2008. הליכי התכנון והבנייה אושרו בשנה שעברה על ידי המועצה הארצית לתכנון ובנייה. לקראת 2020, כך הייתי רוצה לקוות ולהאמין, העיר הזו צריכה להיות על הקרקע, ולא רק על המפה.

חברי. מובן, שצעדים בוני אמון אינם יכולים להינקט רק על ידי צד אחד. גם הציבור הערבי נדרש לצעדים בוני אמון כלפי הציבור היהודי וכלפי מדינת ישראל. אין, ולא צריכה להיות, ציפייה של הציבור היהודי שהציבור הערבי ישיר את ההמנון בעיניים נוצצות; ואולם, ישנה ציפייה מוצדקת ומובנת לקבלת כללי המשחק הדמוקרטי והאזרחי, למחויבות לכללי המשחק ולרצון לקחת בו חלק משמעותי לטובת כלל החברה הישראלית. כך הציבור היהודי במדינת

ישראל מצפה ויצפה לשמוע גינוי ברור של אותם אלה מקרב הציבור הערבי הממשיכים לחבר לגרועים שבאויבנו והחותרים תחת זכותה של ישראל להתקיים כך, הציבור היהודי במדינת ישראל, מצפה ויצפה מהציבור הערבי לתחושת ערבות וסולידריות הבאה לידי ביטוי בין היתר, בשירות קהילתי ואזרחי ובדאגה לאינטרס הציבורי.

מכובדי. משימת בניית האמון בין הציבור היהודי לערבי איננה משימה של "השמאל" או של מחנה פוליטי כזה או אחר. זוהי משימה של כל מי שהארץ הזאת יקרה לו. אסור שמחנה אחד ייקח עליה בעלות ויכתיב את דרכה ואת שפתה, כפי שאסור שמחנה אחר יתנער מלשאת באחריות. העובדה כי נושא זה הפך למזוהה עם מחנה פוליטי, הן בצד היהודי והן בצד הערבי, אינה אלא טרגית. שכן, בבניית האמון בין ערבים ליהודים במדינת ישראל ובארץ ישראל, טמונים המפתחות לעצם קיומנו כאן, לגורלנו ולעתידנו. מי שמעונין, באמת ובתמים להניע שינוי, אינו יכול להתחפר בהאשמות, בתחושת אשם או בתחושת צדק קדושה. במצבם של יחסי יהודים ערבים במדינת ישראל ובין הירדן לים, אין אשם אחד. יש כאן שני עמים שהתמקדו יותר מדי בעבר ופחות מדי בעתיד! יותר מדי בתחושת הצדק שלהם, ופחות בהבנת הסיפור של הצד השני! יותר מדי בתקוות שווא שהצד השני יעלם ופחות מדי בהפנמה ששני הצדדים כאן כדי להישאר, יותר מדי בכאב, בשכול ובזיכרון ופחות מדי בתקווה ובחדות הגלוי ההדדי. ה-נהי, ההלקאה העצמית והערכאות הבינלאומיות לא יוכלו לפרוץ את שערי ליבו של הרוב בשני הצדדים. בלי הרוב בשני הצדדים, בלי גיוס של כוחות חדשים, מגוונים מהשדרה המרכזית של שתי החברות, לא נוכל להבקיע. הטיפול ביחסי ערבים יהודים, חייב לעלות על השדרה המרכזית, התודעתית, הפוליטית, הציבורית והתקשורתית וכל דבר שהוא פחות מכך אינו אלא רשלנות והפקרות שלנו את עתידנו ואת עתיד ילדינו. לא באתי הנה היום על מנת לקבל פרס או הוקרה. משימת החיים של ביסוס השותפות בינינו, טרם הושלמה וממילא אינני רואה לנכון לקבל פרס על משימה שעודנה מונחת לפתחנו במלוא חומרתה. את הדברים שהשמעתי כאן היום אמשיך לומר, כאוהבה של ארץ ישראל כולה, מעל כל במה ובכל מקום, בגבעת חביבה ובאריאל, בכפר קאסם ובחברון! ובלבד, שהדבר יוכל לקדם אותנו אל היעד. אנו יודעים היטב כי הצעדים ששרטטו כאן היום ובתוכם הערותי שלי, הם רק תחילתה של דרך ארכה. ואולם, כדי שילדינו יוכלו לשרטט בעתיד יחד מפות של חזון ותקווה, אנו יודעים כי אנו מוכרחים להתחיל לצעוד וכי לא נגזר עלינו, אלא נועדנו, לצעוד בדרך הזאת יחד. היו ברוכים.

"הטיפול ביחסי ערבים יהודים, חייב לעלות על השדרה המרכזית, התודעתית, הפוליטית, הציבורית והתקשורתית, וכל דבר שהוא פחות מכך אינו אלא רשלנות והפקרות שלנו את עתידנו ואת עתיד ילדינו"

כבוד נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין

גבעת חביבה
جبعات حبيبة
Givat Haviva

פאנל שוויון מוניציפאלי בחברה משותפת

בשיתוף עם שתיל

יו"ר ומנחה: **דרור איתן**, יועץ ארגוני ורכז תכנית גליל ביחד - לחברה משותפת בלב הגליל, שתי"ל

דוברים: **פרופ' אסעד גאנם**, אוניברסיטת חיפה
רונית עובדיה, מנכלית אשכול רשויות בית הכרם
ח"כ רועי פולקמן, יו"ר סיעת כולנו
סלים סליבי, ראש מועצת מאג'ד אל כרום

המלצות לעבודה ברמה המוניציפאלית:

- יש לחזק את העבודה ברמה המוניציפאלית, במסגרתה טמון פוטנציאל משמעותי לשינוי.
- יש צורך בהחלטות אמיצות לקיום ופיתוח התשתיות במגזר הערבי ובעבודה הבין-מגזרית. יש צורך בתקצוב משמעותי יותר של פרויקטים מוניציפאליים במגזר הערבי. יש צורך בעזרה ותמיכה ממשלתית בפרויקטים מוניציפאליים, במגזר הערבי ובין-מגזריים.
- חשוב להמשיך ולטפח תפיסה של אזוריות וליצור אזורים, הכוללים מספר או אשכול של מועצות יחד לפיתוח כלכלי-אזורי משותף. יש לפתח גופים אזוריים שיהיו להם סמכויות סטטוטוריות שיפסיקו את המשחק סכום אפס בין המועצות היהודיות והערביות.
- חשוב לעודד ולהצמיח עסקים קטנים ובינוניים במועצות הערביות.
- חשוב לטפח תשתיות של תחבורה, דיור ותשתיות-על.
- יש לפתח את המקצועיות והביצועיות של הרשויות הערביות.
- על ראשי הרשויות הערביות להבין את תפקידם כיזמים כלכליים-חברתיים ואת אחריותם לדחיפה וביצוע של פרויקטים מקומיים, להקמת חברות כלכליות, עמותות לעידוד התיירות והמסחר, וכו'.
- על רשויות יהודיות וערביות לאתר ולהתלכד סביב אינטרסים משותפים (שירותים משותפים לאזרחים שמשפרים את רמת החיים ומצמצמים פערים, פיתוח כלכלי משותף, וכו').
- חשוב להעצים את החברה האזרחית/ ארגוני מגזר שלישי, להם תפקיד חשוב בהעלאה למגזר הראשון צרכים שונים של האזרחים, ברתימת החברה ושיתוף אזרחים, וחיבור בין עמותות המציפות צרכים חברתיים ופועלות לשינוי חברתי.
- בכל אזור יש להקים מרכז גדול לחברה האזרחית, שמאגד בתוכו את כל העמותות והארגונים שעובדים יחד, בשיח משותף.

- חשוב לפתח מנהיגות יהודית וערבית שתהיה מחויבת לפיתוח מרחבים אזוריים וישובים משותפים.
- יש לעודד הקמתם של יישובי דו-לאומיים. יש לשבור את הפרדיגמה שקודם כל אנחנו מדברים על ישובים נפרדים באזור משותף.
- חשוב לוודא שראשי רשויות ופקידות גבוהה ברמה המוניציפאלית מתכוונים באמת לחברה משותפת ולא רק ברמה של סיסמאות.
- חשוב לראות תוצאות מוחשיות בשטח לרווחת התושבים.
- חשוב לאפשר הרחבת תחומי השיפוט של המועצות הערביות על חשבון שטחי המועצות היהודיות השכנות. יש להתחיל עם השטחים שבבעלות פרטית ערבית אבל מצויים בשטחי השיפוט של המועצות היהודיות.
- יש צורך לשים דגש על פרויקטים של איכות סביבה; בישובים הערביים יש בעיה בנושא הסביבה.
- חשוב לחזק את תחושת השייכות של היישובים והאוכלוסייה הערביים.

פאנל חיים משותפים בדמוקרטיה בת קיימא

בשיתוף עם "הפורום להסכמה אזרחית - כנס יפו"

מנחה **ד"ר מיכאל מירו**, עיתונאי "קול ישראל"

יו"ר **אודי כהן**, מנכ"ל שותף הפורום להסכמה אזרחית-כנס יפו

דוברים: **ד"ר אחמד מטלק חיג'אזי**, מנכ"ל תאגיד המים של סובב שפרעם, מרצה באוניברסיטת חיפה ומומחה לתהליכי שיתוף הציבור

ח"כ תמר זנדברג, מר"צ

ד"ר עידית מנוסביץ', מומחית לשיתוף ציבור, מכללת נתניה

סמי להיאני, מנהל אגף פיתוח כלכלי הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי

המלצות לבניית דמוקרטיה בת-קיימא:

- חשוב מאד לחזק את הספירה הציבורית, את המאמץ לקחת חלק בדיאלוג כל הקבוצות יחד להגדיר יחד את הטוב המשותף, וע"י כך יצירת דמוקרטיה בת קיימא ולעצב רקמת חיים משותפת. זאת, על מנת שלא נשחוק את המושג "חיים משותפים" ונרוקן אותו מתוכן כפי שקרה למושג ה"דו-קיום".
- יש להביא את כלל האזרחים לקחת חלק בשאלות המהותיות המשותפות לנו (זקנה, רווחה...), ביחד למצוא את הדרך, ובעזרת הצלחות בתחומים אלה להתקדם גם עם שאלות קשות הקשורות לסכסוך (קרקעות וכו').
- יש צורך לאמץ גישה מעשית-יישומית, שילוב של תיאוריה ומעשה תוך התנסות בתהליכי התדיינות וחיזוק נורמות התדיינויות: לחזק ולטפח נורמות התדיינויות והקשבה, לקדם תהליכים שמובילים לפתרון בעיות משותף, ע"י הבאה יחד של ציבור מגוון שלאו-דווקא יודע והתנסה באיך לדבר סביב אינטרסים משותפים ודברים מעשיים ולסייע להם להוביל לפתרונות.
- יש לעשות שימוש בפלטפורמות דיגיטליות ובפלטפורמות פנים אל פנים.
- חשוב לפתח תכניות חינוכיות, חינוך ערכי לחיזוק נורמות אלה, ולהכניס למערכת החינוך לימודי התדיינות במקום לימודי דיבייט.
- חשוב להביא אנשים לשקול את המחיר אם אנחנו לא לוקחים חלק בפתרון-בעיות בדרך של התדיינות.

- צריך לחזק בחברה הערבית את האמונה שתהליכים כאלה יכולים להצליח ולהביא לשינוי, לחזק את הנחישות והסבלנות לקיום תהליכים מסוג זה במטרה זזה יצליח וייצר השתלבות וחברה ישראלית אחת.
- צריך לחזק ולטפח תהליכי דמוקרטיזציה ומעורבות קהילה בחברה הערבית. יש למסד תהליכי שיתוף ציבור, להרבות במעגלים, ליצור קשר רציף של קבוצות שעובדות יחד. חשוב לפתח את הכלים והמיומנויות האלה, למסד תהליכים אלה ולייצר המשכיות.
- חשוב לטפח את המסוגלות לקחת חלק בתהליכי דליברציה של שתי קבוצות גם כשנושא חשוב רק לאחד הצדדים ולא רק סביב אינטרסים משותפים.
- חשוב למסד תהליכים אלה כתהליכים מתמשכים ולא רק כתהליכים אד-הוק. ההמשכיות והנחישות הם שיובילו לשינוי עמוק בתפיסת השינוי ואמונה ביכולת להשפיע.
- חשובים תהליכי דליברציה גם כדי להוביל להכרות טובה יותר של התרבות האחרת, שהיא הבסיס להתקדמות בנושאים אחרים (כלכלה, חברה, תיירות...).
- חשוב לעשות שימוש בתהליכי שיתוף ציבור גם כדי לסגור את פערי האמון בין הממסד והחברה.
- חשוב לעשות שימוש בשולחנות עגולים משותפים של ראשי רשויות ונציגי ציבור מישובים על מנת להכיר אחד את השני, להכיר את החסמים הקיימים בכל מגזר, ועל מנת לסגור פערים. זה יסייע לפתח את המערכת הכלכלית והמערכת החברתית ולפיתוח תיירות, כמו גם תעסוקה משותפת.
- חשוב לחזק את תהליכי הדליברציה גם בכנסת, ולהגביר את הייצוג הערבי בוועדות השונות.
- במגזר הערבי בשל הקיפוח לאורך השנים התפתחה התנגדות להשתתפות. יש להאדיר את התרבות הארגונית השיתופית (שקיפות, שיתוף במידע, מעורבות) ואת המרחב האזורי המכיל, סביב סוגיות של פיתוח כלכלי אזורי, פיתוח חברתי ואיכות חיים - שישפיעו על מקבלי ההחלטות.
- יש לעשות שימוש בתהליכים דליברטיביים כדי להעצים קבוצות אזרחיות מעורבות מהשטח שישפיעו מלמטה על מקבלי ההחלטות, שידחפו בנושאים של: איכות חיים, פיתוח כלכלי אזורי, פיתוח חברתי וכו'.

פאנל בנושא תעסוקה בחברה המשותפת

בשיתוף עם נעמת וההסתדרות

מנחה **יעל מעין**, מנהלת שותפה מחלקת חינוך, גבעת חביבה
יו״ר **אורלי ביטי**, חברת הנהלת נעמת
פארוק עמרור, יו״ר המכון היהודי-ערבי בבית ברל של ההסתדרות

דוברים: **ניצה קסיר**, מנהלת יחידת שוק העבודה ומדיניות הרווחה בבנק ישראל
ד״ר דני גרא, מנהל תכנית אב לסגירת פערים בין ערבים ליהודים
ד״ר רמזי חלבי, יועץ בכיר לשלטון המקומי ויו״ר עמותת צופן

המלצות בנושא תעסוקה:

- חשוב שכל עם ישראל יראה במצוקת התעסוקה של המגזר הערבי בעיה כלל-ישראלית.
- יש להרחיב את ההכרה שהדיון על סגירת פערים צריך להתבסס על ניתוח כלכלי והכרה כי פערים כלכליים ואפליה מאטים צמיחה ופוגמים בצמיחה ושכלל החברה משלמת על פערים אלה, ולא על הטיעון האזרחי והמוסרי (״לא מפלים ערבים״). חשובה ההכרה בכך שצריכים לצמצם פערים כדי להניע צמיחה, והמדד הוא תעסוקה.
- יש להעלות את רמת השכר של ערביי ישראל ולהקטין את פערי השכר בין יהודים וערבים בחצי.
- יש להציב יעד של 75 אלף עובדים ערבים חדשים ברמת שכר גבוהה בהרבה מעל לשכר מינימום בתחומים מוגדרים.
- חשוב להביא ליותר התאגדות עובדים ערביים וע״י זה להוביל להסכמי עבודה, להסדרים קיבוציים, פתיחת שערי העבודה ועבודה יותר איכותית.
- יש להשקיע בייצור יותר הזדמנויות לתעסוקה איכותית (לדוגמא, הייטק) בקרב ערביי ישראל.
- יש להשקיע בהמשך העלאת אחוז הנשים הערביות שנכנסות למעגל התעסוקה, כולל שינוי תודעתי בקרב נשים מסורתיות.
- יש להרחיב את מנעד אפשרויות התעסוקה של נשים ערביות, אשר מועסקות בעיקר בסקטור הציבורי, ולייצר יותר אפשרויות להשתלבות בתעסוקה איכותית.
- ע״י הסבה לתעסוקה פחות פיסית יש להביא לפרישה יותר מאוחרת של גברים ערביים משוק העבודה, ולקבלת פחות קצבאות נכות.
- ככלל, יש לעודד גיוון בעיסוקים של ערביי ישראל, לפי צרכי המשק.

- לחברה האזרחית ולגיוס קרנות בינל"א יש תפקיד חשוב בזירוז תהליך המעבר לתעסוקה איכותית.
- חוץ מהמגזר השלישי יש לחזק את המגזר העסקי הפרטי בחברה הערבית לקחת את ההנהגה - להכנס לשותפויות, להקים חברות גדולות, וכו'.
- חשוב להקטין את התופעה של נוער היוצא לעבוד לשם תמיכה במשפחה ולעודד רכישת השכלה ומקצוע במקום.
- יש לסייע לרוכשי מקצועות אקדמיים למצוא עבדה בתחום מקצועם.
- יש להציב יעד עלייה של 5% בצמיחה העשור הקרוב, חצי אחוז גידול בשנה, כאשר3% מתוכם יבואו מהצטרפות ערבים לעולם העבודה, בעיקר נשים - תוספת של 160,000 אנשים לעולם העבודה.
- חשוב לתעל משאבים לחינוך ולבנות כתות במגזר הערבי.
- יש לעודד מעבר ערבים לחברה עירונית (כיום כ-12% גרים בערים).
- יש להוביל חקיקה שתחייב אחוז מינימום של מועסקים ערבים בחברות גדולות כדי שאלה יהיו רשאיות לגשת למכרזים של המדינה.
- יש צורך בהתוויית מדיניות שקובעת מכסה לנשים בכל יוזמה שקשורה לתעסוקה בחברה הערבית.
- על המדינה לתת תמריצים לרשויות יהודיות בהשקעה בתשתיות לפי מידת שיתופן של רשויות ערביות בפרויקטיי תשתיות.
- התערבות ממשלתית הן בהכשרה מקצועית, הן בתקציבי פיתוח והן בתשתיות.

פאנל בנושא לימודי ערבית ועברית ככלי לחינוך לחיים משותפים
בשיתוף עם יוזמות קרן אברהם

יו"ר ומנחה: **אמנון בארי-סוליציאנו**, מנכ"ל שותף, יוזמות קרן אברהם

דוברים: **הזאר חוסיין**, מנהלת תחום חינוך לחיים משותפים, יוזמות קרן אברהם
ד"ר יוני מנדל, ראש המכון ליחסי יהודים-ערבים, מכון ון ליר
מאי ערו, מורה ומדריכה ארצית בהוראת עברית וערבית כשפה זרה, שותפה בפיתוח התכנית ומדריכת מורים בתכנית "יהיה בסדר" של גבעת חביבה

המלצות בנושא חינוך:

- צריכה להיות החלטה אסטרטגית של הממשלה שנושאים של לימוד משותף, תכניות מפגשים, לימוד השפה האחרת בכל מגזר, יקודמו ללא קשר מי בשלטון. זו צריכה להיות החלטה של המדינה; המודלים קיימים, צריך רק לאמץ אותם.
- יש צורך בשינוי תפיסה ומדיניות מלימוד אינסטרומנטלי (לצורך מילוי יעדים ביטחוניים) ללימוד אינטגרטיבי של ערבית (לצורך חיבור בין תרבויות, ואף כדי להכיר את התרבות היהודית של טרום המאה ה-13).
- יש לשנות את התפיסה של שפה ערבית כשפה רשמית רק על הנייר, לביטוי מעשי רחב יותר של הערבית כשפה רשמית (לדוגמא, שפקידי ציבור יחויבו לדעת את שתי השפות, שידיעת ערבית תהיה תנאי לקבלה לתפקידים ציבוריים או לאוניברסיטה, וכו').
- יש לשאוף למודל של תכנית לימודים משותפת, אחידה, בבתי ספר שהם דו-לשוניים. בתי ספר אלה צריכים להכיל את רוב ילדי ישראל, שילמדו יחד בבתי-ספר משותפים.
- יש לוודא שכל ילד יהודי ילמד ערבית ויגדל כדובר ערבית על מנת שידע לדבר עם ולהכיר את האחר.
- יש לוודא שכל ילד ערבי ידע את השפה העברית על בוריה לצורך הצלחה בשוק העבודה.
- יש לעצב מדיניות שתעודד לימוד משותף, ללמוד יחד את אחד או רוב המקצועות, כחלק מקידום שותפות הן ברמת הפרט והן ברמת בתי-הספר.
- יש לאכוף שילוט בערבית לפי המוגדר בחוק.
- יש לשנות מדיניות ולעשות שימוש במשאב דוברי הערבית כשפת אם להוראת השפה במערכת החינוך.
- יש ללמד את הערבית בתוך ההקשרים הפוליטיים-תרבותיים שלה, כולל הסופרים והמשוררים הערבים, ולא באופן ניטראלי. לשנות את האסוציאציה של פחד ושנאה לאסוציאציה של חשיפה לתרבות בקרב לומדי הערבית.
- יש לאכוף את החוק ללימודי ערבית חובה בחטיבות הביניים, ללא יוצאים מן הכלל.

השרה גילה גמליאל

השרה לשיוויון מגדרי, שיוויון המיעוטים, וקידום הצעירים והאזרחים הוותיקים

בוקר טוב לכולם ולכולן אני שמחה להיות כאן היום. הנושא של הכנס הוא נושא חשוב ביותר. לא צריך להסכים על כל הדברים אך בהחלט ניתן להסכים על כך שהגיעה העת לבצע סיעור מוחות ולראות כיצד אנחנו ביחד יכולים להגיע לחזון משותף בארץ ישראל.

בקום המדינה מגילת העצמאות היתה הבסיס לאיך אנו רואים את עתידה של מדינת ישראל, בכל ההיבטים. לאחר מכן עוגנו בחוק חוקי יסוד וחוקים נוספים על מנת לעגן את השוויון לכלל האזרחים, אבל לצערי בין החוקים לבין היישום הלכה למעשה יש עדיין מרחק עצום. ביכולתנו להוביל את המדינה שלנו להיות חברה צודקת יותר, נכונה יותר וללא ספק שוויונית יותר.

אני מאמינה גדולה בחינוך, הכל מתחיל ונגמר בחינוך, ואני רואה חשיבות עליונה בלקדם את התפיסה השוויונית בגני הילדים ובבתי הספר בפרט ובשיח הציבורי בכלל.

עם כניסתי לתפקיד ביקשתי ליצור תכנית אסטרטגית ארוכת טווח על מנת לקדם שוויון בכל ההיבטים - במערכת החינוך, שוויון מגדרי, שוויון לאוכלוסייה הוותיקה, ובטח ובטח שבאוכלוסייה הצעירה שזו האוכלוסייה החזקה, מנהיגת העתיד של המדינה - להוביל כאן שיתוף והרגשה של שוויון.

ביקשתי מהיועץ האסטרטגי לדבר עם כל חברי וחברות הכנסת הערבים, עם גורמים נכבדים באקדמיה שיש להם את הידע המחקרי בנושא, וגם אשמח לקבל כל עצה נוספת בנוגע לשאלה מי יכולים להשתתף בשיח המדובר על מנת שניתן יהיה ליצור כאן תכנית שתהיה אופרטיבית ולקדם את צמצום הפערים הקיים. ניתן ליצור כאן משהו אחר וחשוב לתת לאוכלוסיה הערבית להרגיש שהם לוקחים חלק בבנייה.

כל זה מחייב משאבים כספיים. לדוגמא, המערכת החינוך, זה בלתי נסבל לחשוב ש-30% מהילדים במגזר הלא יהודי נושרים ממערכת החינוך. זו תעודת עניות עבורנו וזה דבר שאנחנו צריכים לא רק להוקיע אלא לתרגם הלכה למעשה לתכנית פעולה, בתכנון מפורט מטעם משרד החינוך, תוך הקצאת המשאבים הנדרשים על מנת לצמצם את התופעה הבלתי נסבלת הזו.

אני רואה את הצורך בשוויון מגדרי במגזר הערבי. מדי שנה אנו מציינים רצח נשים במגזר הערבי ויש צורך לשים את זה כיעד לאומי, להבין שזה לא נסבל ושיש צורך בטיפול ממוקד בתופעה זו.אני מסתכלת על הנשים הערביות ורוצה שיקחו חלק נכבד יותר בהשכלה הגבוהה בישראל. לשם כך יש לדאג למספר דברים, ביניהם מלגות לימודים ותחבורה ציבורית מאזור המגורים למוסדות האקדמיה.

בתקופה האחרונה אני מתחילה לשמע זעקה סביב הנושא של תכניות המתאר המפורטות שצריך להוביל בכל הכפרים על מנת שתהיה בניה חוקית ולהכשיר מבנים שהם פוטנציאל הכשרה. היו תכניות ממשלה בעבר שהקצו משאבים לטובת זירוז תכניות מתאר מפורטות וזה חלק מהדברים שארצה לקדם, להקצות משאבים על מנת שגם הנושא הזה ייפתר. כשבאים עם רצון טוב - עם הקשבה ועם נכונות להקצאת משאבים - יש לנו היום שעת כושר. יש ייצוג לשוויון בממשלה הנוכחית ודאגו לקדם וועדת שרים לקידום המגזר הערבי, הכוללת את השרים הבכירים, על מנת לתת מענה לכל הסוגיות לפתחינו.

ישראל דיגיטלית נמצאת גם כן תחת סמכותי. הטמעת יכולת דיגיטלית וצמצום הפער באוכלוסיה הערבית יכולה להביא למהפכה אמיתית .

אני קוראת לכל אחד ואחת כאן - אם יש לכם רעיונות, הם יתקבלו בברכה. צריך להבין שעל מנת לתרגם ולהביא בסוף הדרך לשוויון מלא צריכים לעבור תהליכים. זה לא דבר שיקרה ביום אחד, אבל צריך לראות את האופק. האופק הזה יבוא לידי ביטוי גם בתכניות וגם במשאבים, ולאורך הדרך נעקוב אחרי ההתקדמות להשגת היעד. אני מאמינה ביכולת ליצור עתיד טוב יותר למדינת ישראל.

”ביכולתנו להוביל את המדינה שלנו להיות חברה צודקת יותר, נכונה יותר וללא ספק שוויונית יותר”

גילה גמליאל, השרה לשיוויון מגדרי, שיוויון המיעוטים, וקידום הצעירים והאזרחים הוותיקים

ח"כ איימן עודה

יו"ר הרשימה המשותפת

שלום לכולם, תודה על ההזמנה!

אני מאמין גדול בעמים. מאמין גדול שאנחנו שכבר חיים ביחד ויכולים לשפר ולהגיע למעמד של חברה דמוקרטית, שיוויונית לכולם.

אני רוצה לתת כמה דוגמאות מההסטוריה - רק שלשום גמרתי לקרא את ספר הביוגרפיה השני על מלקולם אקס בארה"ב. (כולכם קראתם על מרטין לוטר קינג, פעל גם מלקולם אקס). אני חושב שהמרחק בין ארה"ב של שנות ה60 לבין זה שאדם שחור יכול להיות נשיא של ארה"ב הוא יותר גדול מאשר המרחק בין היהודים והערבים היום לבעוד 20 שנה.

קראתי על המצב בפריז בתקופת מלחמת העולם השניה שאין לה אח ורע בכל ההסטוריה. אני מדמיין מצב בו משוחחים פעיל מתנועת ההתנגדות הצרפתית עם נציג מהרייך ואחד מספר לחברו שבעוד 7 שנים יוקם שוק ארופאי משותף עם צרפת וגרמניה. בזמנו, בטח חשבו שיש לשלח את הדובר לפסיכיאטר. אבל זה אכן קרה.

אני זוכר את תקופת אוסלו. התחלה של שלום מדומיין. אני זוכר את הלך הרוח. את היחסים בין הערבים ליהודים במדינה. אני הרגשתי שיכול להיות אחרת. אני מאמין שאפשר שיהיה אחרת פה במדינה. אבל זה לא קל. זה לא רק המדיניות של הממשלה. זה יותר עמוק מזה.

מצאתי כמה דברים ייחודיים בסכסוך - ביחסים / אי יחסים בין הערבים לבין היהודים. למשל - שהאדמה הזו קדושה עבור כולם. לכל אבן יש משמעות. למצב הזה אין דוגמא אחרת בעולם. לא בסכסוך בבלגיה, לא בדרום טירול באיטליה, לא בקוויבק שבקנדה, לא אינדיאנים בארה"ב. יש פה שני עמים שמאמינים בכל רמ"ח אבריהם שהם בני המקום. שהם הילידים. לזה יש פסיכולוגיה. אנחנו כל כך רגישים לאדמה ולבית - כי אנחנו ילידים.

יש פה רוב. הרוב צריך להיות נדיב - כי הוא רוב. אבל הוא מרגיש באיזשהו מקום מיעוט. לכן הוא לא כלכך נדיב. ואנחנו מיעוט. מיעוט צריך להתפשר פה ושם כי הוא מיעוט. אבל באיזשהו מקום אנחנו לא מאמינים שאנחנו מיעוט. וזו עוד מכשלה. שני העמים גאים, מאד גאים. עם הספר, נביאים, פרסי נובל.

העם הערבי במשך 700 שנה היה אדון כל העמים, העביר ציוויליזציה, יותר מאשר האימפריה הרומית. כמה פסיכולוגיה יש בדבר הזה. ואני יכול עוד להוסיף - בסוגיה הדתית - רק היהודים בעולם הם גם דת וגם לאום. מספיק להיות חצי פאנאטי שם וחצי פאנאטי כאן בשביל לצאת מזה משהו...איום ונורא. במגביל - עולה קרנו של האיסלם הפוליטי - חברים - זה לא קל. ולמרות זאת - אנחנו מאמינים בעמים. ואוהבים את העמים. ויודעים שאנחנו יכולים לחיות ביחד.

לכן אנחנו חייבים לדבר על הכל. בין היתר בגלל בעיית אי האמון הקשה. במקום תכנית שלבים. שיטת סלמי. עוד עז ועוד דונם. במקום זה בואו נדבר על הכל. כאשר מדברים על הכל אנחנו מייצרים אמון בינינו אין להסתיר משהו מאחורי הגב, אלא להציב את הכל בפני כולם.

במדינת ישראל שרר שיח בטחוני לאומני חזק. עם המחאה החברתית יש שיח חדש - שיח חברתי. יש שיח שהוא חסר במדינה. אתם, אנחנו, כולנו ביחד צריכים להתחיל לעלות את השיח האזרחי. יש את הכנס בשדרות - הכנס החברתי, הכנס בקיסריה - הכנס הכלכלי, כנס הרצליה - כנס לאומי בטחוני. חסר עוד כנס בשנה - שהוא הכנס האזרחי. אנחנו חייבים להתארגן כולנו. כל הקבוצות, כל העמותות לחזק את השיח האזרחי, בואו נחליט על זה עכשיו!

דברתם על הרשימה המשותפת. הרשימה המשותפת נוצרה כתוצאה מנסיון של הדרה -

להעלות את אחוז החסימה בכדי שהערבים יתקשו לעבור את אחוז החסימה. הרשימה המשותפת מייצגת את הגישה הדמוקרטית מול הגישה הגזענית.

השתתפתי בהפגנה של האתיופים. מצאתי שם את חברי, מזה שנים רבות, רועי פולקמן. הותקפתי מפה ומשם. הרי הם מבקשים את האזרחות מהמקום הלאומי. "בגלל שאנחנו יהודים כמוכם מגיעה לנו אזרחות, מגיע לנו שיוויון. וגם מסיבות צבאיות - שירתנו בצבא. מגיע לנו. אתה איימן - גם לא יהודי וגם לא שירתת בצבא. מה אתה עושה כאן"?

אני רוצה להיות עם כל המוחלשים. בכל מקום. עם האתיופים ועם העובדים בדימונה. ממקום ערכי בעיקר - אבל לא רק, אלא גם ממקום פרגמטי. כשהשוטרים תוקפים אותנו אנחנו רוצים שותפים. אם אנחנו, המוחלשים, כל אחד יאבק לבד, האנשים שמפלים את כולנו לרעה יכולים רק להנות מזה. אנחנו רוצים גישה אחרת. שאומרת לכל המוחלשים במדינה - "בואו נחפש את המשותף וניאבק ביחד".

אי אפשר לדבר רק על השיוויון האזרחי. אנחנו גם עם, ולא רק אזרחים. מגיע לעמים זכויות לאומיות ולא רק זכויות אזרחיות. אבל, זה לא פוגע באף אחד. זה רק מוסיף. רק מעשיר. השפה הערבית היא שפה רשמית. ויש כתוביות בערבית בתל אביב ולא רק בנצרת. האם זה מפריע למישהו? זו הגישה שאני מאמין בה. שהזכויות הלאומיות לא באות על חשבון עם אחר, נהפוך הוא! הן משתלבות ומוסיפות לכולנו. עוד זכות לאומית, כמו שאני לומד עברית, שהיהודים ילמדו את השפה הערבית מכיתה א'. זו זכות לאומית. זה מעשיר, מוסיף לכולנו. אנחנו צריכים להנות מזה שיש יותר מעם אחד. יותר מתרבות אחת. לקבל את זה באהבה. אני שמח מזה. אני לומד. זה שאנחנו לומדים על טשרניחובסקי ועל רחל ועל ביאליק... אני מרוויח מזה!

"כי עוד נפשי דרור שואפת
לא מכרתיה לעגל פז
כי עוד אאמין באדם
גם ברוחו רוח עז"

האם אני הפסדתי משהו? אבל למה שלא תלמדו על מחמוד דרוויש? המשורר האוניברסלי. למה שלא תלמדו כמו שאנחנו לומדים? אבל בעיקר - למה שאני לא אלמד על ההסטוריה שלי? למה אני לומד על התנועה הציונית ולא לומד על תנועת ההתנגדות הפלסטינית? למה לא נותנים לי? הרי אני יודע את הכל על תנועת ההתנגדות הפלסטינית. למה מונעים ממני ללמד על מחמוד דרוויש? על תאופיק זייד? אני יודע את כל השירים שלהם בעל-פה. אבל דרך חלון. ולא דרך משרד החינוך. למה לא לחשוב אחרת? בעידן הגלובליזציה - הפייסבוק, היו-טיוב. אנחנו, הערבים ניגשים להכל. לתרבות הלאומית ניתן לעשות את זה מסודר.זה יעשיר, זה יוסיף. זה לא גורע. מאז קום המדינה נבנו 700 ישובים. כולם יישובים של יהודים. ולא אף יישוב ערבי אחד במשולש או בגליל. אפס. אז בואו נפתור את הבעיה. אנחנו לא נתקן עוול. לא נסכים מבחינה מוסרית, ערכית לתקן עוול על ידי גרימת עוול לאנשים אחרים.. אבל יש מקום לכולם. מתי אוכל להגיד "המדינה שלי". דבר שאני לא אומר עכשיו. לא מרגיש. מתי אוכל? כאשר מכירים. בנכבה, הפקעת האדמות משנות ה-50, הטבח בכפר קאסם, הממשל הצבאי. מבקשים סליחה אבל לא רק. בשותפות מתקנים את העוול. כך בונים חברה משותפת דמוקרטית ושיוויונית לכולם שתוסיף ותעשיר ותתרום לכולנו.

"הזכויות הלאומיות לא באות על חשבון עם אחר. נהפוך הוא.
הן משתלבות ומוסיפות לכולנו. עוד זכות לאומית"

ח"כ איימן עודה, יו"ר הרשימה המשותפת

אנדריאס מיכאליס
שגריר גרמניה בישראל

אני מאמין בכל לבי שכדי שיהיה שלום בחברה, לשם דו-קיום אמיתי ושותפות של קבוצות שונות בחברה אחת, צריכים להתקיים שני תנאים. ראשית, המדינה צריכה להעניק למיעוטים בקרבה ערבויות חוקיות ומשפטיות, כדי שתוכל להיווצר חברה צודקת, הוגנת ומלוכדת. שנית, צריך לשרור אקלים של אמון הדדי וכבוד בתוך החברה. אם אקלים כזה אינו מתקיים באופן טבעי, על הממשלה לסייע ביצירתו.

ב-1949, מייסדי החוקה הגרמנית, "החוק הבסיסי", הפכו את מה שהם ראו כלקחים מעברה הפושע של גרמניה בתקופת הנאצים להגנה בלתי-מעורערת על זכויות האדם של הפרט. רשימת זכויות האדם היסודיות שלנו היא מקיפה מאד. לא זו בלבד שהיא מדגישה את חירויות הפרט וקובעת גבולות ברורים להתערבות בחירויות הללו, אלא שהליבה של עקרונות אלה אינה ניתנת לשינוי. "כבוד לכבוד האדם" - לא ניתן לשנות עיקרון בסיסי זה ע"י חקיקה ללא אימוצה של חוקה חדשה, ובכך נוצרת הגנה יעילה וחזקה במיוחד.

הרשו לי להתבונן בגרמניה היום. בוודאי שאנו הגרמנים איננו חיים בעולם אידיאלי או מושלם. על אף החברה האזרחית החזקה שלנו, למרות מערכת משפט עצמאית, למרות ממשל מודרני ודמוקרטי ולמרות מסגרת חוקית נרחבת, גם בארצי מופרות זכויות הפרט וזכויות המיעוטים. אנו נתקלים בביטויים ובמעשים של שנאת זרים, גזענות ואנטישמיות. על מנת להילחם בתופעות אלה, חשוב שיתקיים בסיס חוקי חזק. אך אין די בזה.

זכויות האזרח וזכויות המיעוטים יכולות לבוא לידי ביטויין ההגנתי במלואן כאשר יש פיקוח וערבויות ליישומן. לשם כך יש צורך במערכת משפט עצמאית שיש לה בתי משפט חזקים ועצמאיים.

גבירותי ורבותי, מערכת החוק והמשפט מהווה את הבסיס לחברה צודקת ומשותפת. יחד עם זאת, ללא אקלים חברתי חיובי, בסיס זה יישאר מעורער. החזון של חברה משותפת יהפוך למציאות חוקתית רק כאשר החברה תמלא אותו בחיים.

חברה מכילה (אינקלוסיבית) היא כזו שבה שוויון מלא של קבוצות שונות הולך מעבר לערכו החוקתי. עליו להפוך למציאות. בחברה מכילה, אנשים לא רק סובלים זה את זה, אלא מכבדים זה את זה. בחברה מכילה, קבוצות שונות פוגשות זו את זו ומביעות אמון הדדי.

מניסיוני הדיפלומטי למדתי שבניית אמון אינה

משימה קלה. אך ללא אמון הדדי לא תתקיים שותפות אמיתית. לפעמים אמון הוא כמו השקעה. אדם צריך להשקיע אמון ואז לחכות לקבל גמול. ללא הנכונות הזו לתת אמון, צרפת וגרמניה, אויבות בנפש במשך מאות שנים, לא היו יכולות להיות בעלות ברית כה קרובות כיום. ללא הנכונות הזו לתת אמון, המיזם לאיחוד אירופה מעולם לא היה מתחיל, ובוודאי שלא היה מצליח. ואני מוסיף כי ללא הנכונות הזו לאמון, מנהיגים ישראלים וגרמנים לא היו ממש יוצאים לדרך שהובילה לידידות המיוחדת שבין שתי ארצותינו ועמינו.

מסיבות אלה אני אסיר תודה לאנשי גבעת חביבה שהזמינו אותי היום. גבעת חביבה שמה לה למטרה לבנות אמון הדדי בין יהודים לבין ערבים-פלסטינים. ברצוני לשבח אתכם על מאמציכם במהלך העשורים האחרונים. ערכתם מפגשים רבים בין צעירים יהודים ופלסטינים, שהגיעו הנה למחנות קיץ ולסדנאות.

גרמניה, וגם שותפים בינלאומיים אחרים, אני בטוח, ישמחו לסייע לכם בקידומה של חברה מכילה, הוגנת וצודקת. במהלך השנים השקיעה גרמניה רבות במיזמים המקדמים דו-קיום יהודי-ערבי בישראל. עבדנו ואנו ממשיכים לעבוד יחד עם מספר ארגונים בישראל המתמקדים בהעצמתה של הקהילה הערבית-פלסטינית.

פתגם ערבי אומר: "מי שאין לו חברים יהיה זר במולדתו". אני סמוך ובטוח שיהודים ופלסטינים בישראל יכולים להפוך לשותפים אמיתיים ולהפוך את ישראל למולדתם המשותפת. אחת הסיבות לאופטימיות היא עובדת קיומה של חברה אזרחית חיה וחזקה בישראל, כפי שאנו יכולים לראות גם כאן היום.

תודה רבה.

ח"כ ד"ר אחמד טיבי
הרשימה המשותפת

אני שמח להיות פה ורוצה להודות למנהלי גבעת חביבה על הכנס הזה, שבשנים האחרונות אין רבים כמוהו. הכנס היום הוא תחת הכותרת של חברה משותפת; זהו ביטוי חדש שבא להחליף את הביטוי "דו קיום", שהפסיק להתקיים כי יש צד אחד, קבוצה משנית בקרב היהודים בחברה הישראלית, שתומך ברעיון של הדו קיום, ויש צד אחר, הערבים במדינת ישראל, שמחפש קיום. התנאי לדו קיום, לא כשל סוס ורוכבו, חייב להתקיים קודם כל חד-קיום.

כדי שחברה משותפת תוכל להצליח, מספר תנאים חייבים להתקיים, הערבים מאוימים יום יום בדברים הפשוטים ביותר: בבית שאמור להרהס, למרות שהוא בנוי כבר 10-15 שנים על קרקע פרטית, כי אין תכנית מתאר, או להרגיש מאוים מהעובדה שבמדינה בה אתה אזרח אתה לא מרגיש שווה. -לדוגמא, אישה מוסלמית עם חיג'אב חייבת להרגיש בטוחה בכל מקום. לא מאוימת ולא שיתייחסו אליה כאילו היא איום מהלך.

כולנו מחויבים בחברה המשותפת להיאבק בסטראוטיפים שקיימים במדינה יותר מ-60 שנה. בשנים האחרונות יש תחושה שסטראוטיפים אלה דווקא התחזקו. הכנסת נהיית קיצונית יותר, חוקים גזעניים מחוקקים, וגם הכנסת החדשה אינה נושאת בשורה בעניין זה.

מה רוצה הנהגת הציבור הערבי, מה רוצה הציבור הערבי? הרצונות לא השתנו! מדובר בציבור עם אג'נדה אזרחית, חברתית-כלכלית, עם תביעות ברורות. גם בנושא החינוך, גם בנושא המאבק באלימות, גם בנושא שיכון וגם בנושא תכנון ובניה. ויש לציבור הזה גם זהות לאומית. יש מי שרוצה להתייחס אלינו כיצורים שנפלו מהשמיים ללא שייכות לאומית: לא נסכים כי אנחנו לא כאלה. אנחנו חלק מהעם הפלסטיני. הזהות שלנו היא כזו. אני שונה מידידי סאיב עריקאת כי אני גם אזרח ישראלי. לאזרחות הזו יש משמעות, גם אם אני לא אזרח שווה. אני נאבק כדי להיות שווה.

לאחרונה נערך סקר ועלה שטיפול בפשיעה ובאלימות זה הנושא הכי חשוב לאזרחים הערביים, השני - מערכת החינוך, השלישי - בנייה והריסות בתים. בנושא הריסות בתים - אין דקה של נחת: הרסו בכפר כנא, מאיימים להרס במקומות נוספים.

אחרי אמור להופיע הנשיא ריבלין. תהום מדינית פעורה בינינו בתחום המדיני-אידיאולוגי. אבל בכל מה שקשור לאזרחים הערבים, היחס שלו טוב יותר מכל איש של מפלגת העבודה או מחנה המרכז. אני רוצה לגלות לכם שמי שעומד מאחורי ההחלטה לדחות ולהקפיא את ההריסה בקלנסוואה וטייבה זה רובי ריבלין. סיפרתי לו על מצב טרגי של משפחה אשר חיה עשר שנים על קרקע פרטית בקלנסואה ובבית חיים ילדים עם מוגבלויות, בבית שלא קיבל אישור. הנשיא התערב והמערכת התחילה להיות פתאום יעילה. מגיעה תודה רבה לנשיא ריבלין שהתערבותו מנעה סבל מהמשפחות ומנעה אפשרות של עימותים.

עומד בפניכם אדם שתמיד הושיט יד לשיתוף פעולה, לרצון לשנות את המציאות כדי שנחיה במציאות טובה יותר. אבל - לעולם לא ננהג כערבים נחמדים. יש כמה עיתונאים שמאוכזבים מהח"כים הערבים. רוצים ליצור ח"כים ערבים מסוג חדש. אין כזה דבר. תפסיקו להיות אדנותיים. אנחנו נעסוק גם בנושא האזרחי וגם בזהות הלאומית, זה מה שאנחנו, ולעולם לא נרקוד לפי חלילו של הרוב. מי שרוצה לקבל אותי כמו שאני - אהלן וסאהלן! מי שלא - יצטרך להתמודד עם האתגר שאנו מציבים יום יום ובעיקר עם הראי שאנו מציבים בפני החברה הישראלית.

ח"כ זהבה גלאון
יו"ר מר"צ

מסמך החזון שאתם מציגים כאן היום הוא מסמך מרגש. אני מודה, שאני לא חותמת על כל מילה, אבל תמונת העולם שהוא מצייר היא השראה אמיתית עבור כל מי שפועל למען חברה צודקת יותר, ולשינוי המציאות הישראלית הגזענית והמסוכסכת.

העבודה המשותפת לגיבוש החזון של יהודים וערבים פלסטינים, הוא נקודת אור בקצה המנהרה הארוכה והחשוכה שאנחנו הולכים בה. ואנחנו זקוקים לה במיוחד עכשיו, כשחזון של חיים משותפים נראה רחוק כל כך. כמובן שהשאלה החשובה שעולה ממסמך החזון היא איך מתקדמים לכיוון במקום להמשיך ולהתרחק ממנו.

אני מאמינה, שיש דרך לשנות את המציאות, והדרך לחיים משותפים עוברת דרך צעדים קונקרטיים לתיקון האפליה ולפיתוח תוכנית רחבת היקף להעדפה מתקנת של אזרחי ישראל הפלסטינים בכל תחומי החיים.

ברור, שבלי הבטחת ייצוג של אזרחים ערבים-פלסטינים בשירות המדינה, בלי מתן ביטוי מעשי למעמד השפה הערבית כשפה רשמית במדינה, בלי הגדלת המשאבים בחינוך ובהשכלה, בלי ההשקעה בתרבות הערבית, ובהכרת הנרטיבים המשותפים, בלי הגדלת שירותי המשטרה, בלי מאבק בתופעת הפרופיילינג הגזעני בשדות התעופה, בלי אכיפה שוויונית של החוק, בלי נגישות שווה למקומות עסוקה, לפיתוח איזורי תעשייה ותעסוקה, בלי הנגשה שוויונית של שירותים חברתיים, ובעיקר בלי תיקון האפליה המחפירה, הבלתי-נתפסת, במדיניות התכנון והבנייה ובהקצאת הקרקעות, שני העמים שחיים פה ימשיכו לחיות אחד ליד השני ולא אחד עם השני.

כל עוד לא תתוקן האפליה, ימשיכו לחיות כאן שתי אוכלוסיות - אזרחים וכמעט אזרחים.

אני גאה בעובדה, שמרצ לא רק מאמינה בשיתוף פעולה בין יהודים וערבים, אלא, עושה את זה כל הזמן, וגם בכך שבמרצ נבחר גם ללא שריון חברי עיסאוי פריג' למקום השלישי בכנסת.

מדינת ישראל היא מדינה גזענית - היא גזענית כלפי יוצאי אתיופיה, כלפי סודנים ואריתראים מבקשי מקלט, כלפי מזרחים, כלפי רוסים וכלפי כל מי שאינו יהודי.

אבל הגזענות כלפי אזרחי ישראל הערבים-הפלסטינים, שהיא המושרשת והאלימה ביותר, היא תוצאה של אפליה מכוונת וממוסדת ב-68 השנים האחרונות, שישאה בחקיקה גזעניות, בהסתה שמביאה לאלימות ולמעשי לינץ', וקשורה בקשר הדוק לסכסוך ולמדיניות הכיבוש.

הסכסוך המדמם שאנחנו חיים בתוכו מייצר ומעצים את החשדנות והאיבה בין שני העמים, ומאפשר לתחושת האדנות והעליונות האתנית, ולמשיחיות לחלחל לכל פינה בחברה הישראלית ב-48 השנים האחרונות.

החזון שאתם מציגים היום כל כך חשוב. המרחק בינו לבין המציאות הישראלית ממחיש עד כמה המשימה שעומדת בפנינו גדולה וגורלית.

חברה שמממשת את החזון שהצגתם, או חלקים גדולים ממנו, על בסיס הידיעה, לפי תפיסתנו, שמדינת ישראל היא גם מדינתו של העם היהודי וגם מדינת כל אזרחיה. שמדינת ישראל היא המולדת של שני העמים שחיים פה; חברה שבה עם אחד לא מנסה להשליט את התרבות שלו תוך זלזול ורמיסה של כל תרבות אחרת; חברה שמבינה, שאיכות החיים של כל מי שחי בה תלויה בקיומו של שוויון אזרחי וחברתי אמיתי ועמוק. הקרב על אופייה של מדינת ישראל, על דמותה הלגיטימית, זה הקרב למען החזון שאתם מציגים כאן היום - לחיים משותפים, לשפיות ולשלום.

מדבריה של ד"ר איילין באביט,

מלווה אקדמית של קבוצת רידג'פילד,
פרופסור לניהול סיכסוכים בינלאומיים - פלטשר
בי"ס למשפט, אוניברסיטת טאפטס, ארה"ב

כחוקרת ועוסקת במקצוע של פתרון סכסוכים, במשך עשרים וחמש השנים האחרונות ארגנתי דיאלוגים בין ישראלים לפלסטינים והתמקדתי ביחסי יהודים-ערבים בישראל. הרעיון המקורי לסדנה היה ליצור פורום לזיהוי ודיון באתגרים הניצבים מול אלה הפועלים למען שלום ושוויון בישראל.

חברי הקבוצה החליטו לרכז את מאמציהם המשותפים בפיתוח חזון ל"חברה משותפת" בישראל.

השלב הראשון במיזם החברה המשותפת שלנו היה מיפוי של גישות לחברה משותפת, בישראל וברחבי העולם. בתהליך המיפוי גילינו כמה רעיונות מעניינים.

לדוגמה:

1. בדרום טירול ישנה הכרה בזכויות מיעוטים ע"י הסדרי אוטונומיה, יחד עם מחויבות לדו-לשוניות במגזר הציבורי (כלומר, הכרה בזהויות נפרדות ומשותפות).
2. בצפון אירלנד, החדשות הטובות הן שהפוליטיקה החליפה את העימותים האלימים, אך העדרו של חזון משותף לחברה האט את תהליך הפיוס.
3. בישראל עצמה, רעיון החברה המשותפת נוסה ברמה הקהילתית במגוון של מיזמים קטנים ותכניות, באופנים חיוביים מאד.

טיוטת מסמך החזון שנחלק היום היא תוצאה של מאמץ שנמשך שנתיים, בשילוב הדוק של לימוד ועבודה של קבוצת רידג'פילד.

אנו מקווים שמסמך זה יעודד דיון בישראל על השאלה מהי חברה משותפת, כיצד היא תראה ותרגיש. הוא אינו מציג כל פרט או צעד בבניית חברה שכזו, אלא משרטט בזהירות את קווי המתאר החיוניים, תוך זיהוי מהותם של השינויים הרצויים. אנו מתייחסים אליו כטיוטה היות ואנו מקווים שהוא יעורר דיון נרחב יותר - השתלבות בשיח ציבורי הבוחן את התקוות והפחדים של כל הישראלים בבואם לבנות חברה משותפת.

חזון הוא שאיפה, ציפייה לעתיד שיש לעבוד לקראתו, לדון בו ולשנות אותו ככל שיותר אנשים יצטרפו לשיח.

איננו משלים את עצמנו שמדובר במשימה קלה. סקירה של חברות אחרות הראתה לנו שנדרשת מחויבות לטווח ארוך, סבלנות ותכנון.

ההיסטוריה והניסיון מלמדים כי הדרך היחידה שהיא יעילה, בת-קיימא וקבילה מבחינה מוסרית לנהל מתחים בין פלגים חברתיים שונים היא פעולה ליצירת חברה משותפת שבה כל חלקי החברה מרגישים "בבית" וחשים מוערכים בזכות עצמם.

קבוצת רידג'פילד היא קבוצה של פעילי חברה אזרחית יהודים וערבים בשיתוף עם ביה"ס פלטשר למשפטים ודיפלומטיה באוניברסיטת טאפטס (ארה"ב). הקבוצה עבדה בשנתיים האחרונות (2013-2015) על חיבור חזון לחברה משותפת בישראל.

מתוך טיוטת החזון המשותף שהציגה "קבוצת רידג'פילד" בכנס

על פי חזוננו, מדינת ישראל תתקיים כחברה משותפת בה כל אזרחיה, יהודים וערבים-פלסטינים, יחיו בכבוד, בשוויון ובשלום... כך נתאר את החברה המשותפת: חברה אשר יש בה לכידות חברתית, היא יציבה ובטוחה. חברה שבה כל חבריה חשים בבית. חברה כזו מקדמת את כבודם וזכויות האדם של כל החברים בה, ומעניקה לכולם זכויות שוות, אישיות וקיבוציות. החברה המשותפת בישראל תהא חברה דמוקרטית המעריכה ומזהה את הפוטנציאל הכלכלי, החברתי והפוליטי הטמון בשונות לאומית ותרבותית. היא תפעל לקידום העיקרון של שותפות שוויונית באמצעות מנגנונים, פרקטיקות ומדיניות ממשלתית. בזאת היא תיצור הזדמנויות ותאגד את חבריה סביב ערכים, מטרות ופרויקטים משותפים. החברה המשותפת בין ערבים ויהודים בישראל תהיה מושתתת על יחסים בין אזרחים (יחידים וקבוצות) שיתאפיינו בכבוד הדדי, סובלנות, פתיחות והכלה של שונות, פלורליזם, סולידריות חברתית ואחריות משותפת. כל אלה יוצרים תחושה של שייכות ובעלות.אנו מודעים לעובדה שיישום חזון זה הינו תהליך מורכב והדרגתי שדורש בניית הסכמות נרחבות, הן ביחס לאופייה של החברה בישראל, והן ביחס לפתרון צודק לסכסוך שבמרכזו הקמת מדינה פלסטינית לצדה של מדינת ישראל. היכולת להתגבר על המחלוקות והחששות תאפשר לנו ליצור מציאות חדשה, שתהא מושתתת על חזון זה ותוביל למדינה פורחת ומשגשגת אשר אזרחיה חיים בשלום וברווחה. המדינה תהנה משפע של משאבים שיופנו מההוצאות על בטחון ומלחמה לטובת איכות חיים מיטבית לכול אזרחיה ולטובת פיתוח האזור כולו...

בבסיסו של החזון אנו רואים את העקרונות המוסכמים הבאים:

1. ישראל בגבולות 1967 תהיה מדינה דמוקרטית שהריבונות בה שייכת לכלל אזרחיה, יהודים וערבים כאחד, ולשני העמים יש זכויות קבוצתיות לאומיות שוות בה.
2. המדינה תנהיג מדיניות שוויונית לכלל אזרחיה.
3. יש לפעול במקביל לסיום הכיבוש בשטחים, להגעה להסכם קבע עם הפלסטינים וליצירת חברה משותפת בישראל. סיום הכיבוש ושלום בין העמים חשובים על מנת לחזק ולקדם את בניית החברה המשותפת.
4. יש ליצור לפתח ולחזק את הקשר התרבותי, הכלכלי והחברתי עם עמי האזור.
5. התפיסות של צדק חלוקתי וצדק של חלוקה מחדש מנחות את כל הקצאת המשאבים במדינת ישראל.
6. העוולות ההיסטוריות, המוסריות והפוליטיות של עקירה ונישול של הפלסטינים לא יתוקנו על ידי עוולות חדשות.
7. זכויות-לאום לכל קבוצה אינן באות במקום זכויות-דת לכל קבוצה.

הערכים בליבה של תפיסת החזון:

- שוויון בזכויות ובהזדמנויות. שוויון הוא העיקרון הנורמטיבי המארגן של החזון המשותף המתייחס למרחבים הפוליטי, החברתי והכלכלי המתייחסים לכלל החברה בישראל.
- הכרה ופלורליזם. הקבוצות הלאומיות במדינה אימצו תפיסות ועמדות מנוגדות זו לזו. התפיסה האתית של פלורליזם מוסרי מכירה בעובדה זאת, אבל אינה מתעדפת את הערכים והנרטיבים של אחת הקבוצות על פני אלה של השנייה. כל קבוצה מכירה בנרטיב, בצרכים וברצונות של הקבוצה השנייה . לשתי התרבויות תהיה נראות במרחב הציבורי ללא מתן עדיפות לאחת על פני השניה.

חזון החברה המשותפת יאפשר שוויון מלא בין המיעוט הערבי לרוב היהודי. לשם כך יש לתת מענה מפורט לאי השוויון שקיים כיום בישראל בתשעת התחומים הבאים:

1. זכויות תרבותיות: שפה, חינוך, תרבות, מורשת ואתרי מורשת, דת, תקשורת.
2. חירויות וזכויות פוליטיות: מעמד משפטי והגדרת המדינה, ייצוג בפרלמנט, ייצוג במרכזי כוח, חירויות פוליטיות.
3. קרקע: הפקעות, פיצוי והשבה, הקצאת קרקע ושליטה, ייצוג במדיניות ומעמדן של ההסתדרות הציונית העולמית והסוכנות היהודית, תכנון בניה ושיכון, התיישבות.
4. זכויות כלכליות וחברתיות: תעסוקה, פיתוח כלכלי, שירות המדינה, רווחה בריאות ושירותים חברתיים, השכלה גבוהה.
5. אכיפת החוק.
6. שרות צבאי ואזרחי.
7. המרחב הסמלי והמרחב הציבורי.
8. חוקי ההגירה וההתאזרחות.
9. צדק היסטורי מאחה - הכרה בעוולות העבר ופעולה לתיקונן.

חברי הקבוצה: יניב שגיא, ת׳אבת אבו ראס, חסיה חומסקי פורת, רולא דיב, מוסי רז, חוסיין טרביה, מיכל לווין, מיסם ג׳לג׳ולי, ורד מרום, נזיר מג׳אלי.

مؤتمر جبعات حبيبه الثالث

لتطوير رؤية مشتركة للمجتمع المشترك في إسرائيل

٢٨ ايار، ٢٠١٥ | ٨:٣٠-١٧:٠٠ | حرم جبعات حبيبه - إسرائيل

مؤتمر جبعات حبيبه الثالث
لتطوير رؤية مشتركة للمجتمع المشترك في إسرائيل

شكر

تعبر جبعات جبيبة عن عميق شكرها وتقديرها لجميع مشاركي ومؤيدي مؤتمرها السنوي بخصوص بناء المجتمع المشترك

גבעת חביבה جبعات حبيبه Givat Haviva | Robert Bosch Stiftung | The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION | Naomi and Nehemiah Cohen Foundation | FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

في 29 ايار 2015 اجتمع في جبعات حبيبه قادة بارزون محليون ودوليون، ممثلو وقادة من المجتمع المدني، الحكومة والقطاع الخاص، في مؤتمر جبعات حبيبه الثالث بهدف تطوير رؤية مشتركة للمجتمع المشترك في إسرائيل.

ألقى سيادة رئيس الدولة السيد رؤوفين (روبي) ريفيلين الكلمة المركزية، حيث عرض رؤيته للمجتمع المشترك في إسرائيل، جنبا إلى جنبا مع عرض الرؤية المشتركة لمجموعة ريدجفيلد.

تناولت الجلسة العامة التي عقدت بالتعاون مع المنظمات الشريكة (شاتيل, منتدى الوفاق المدني, نعمات, الهستدروت و مبادرات صندوق إبراهيم) قضايا التعليم، التشغيل، التعاون البلدي وأنماط الخطاب في الديمقراطية المستدامة.

فيما يلي أهم ما جاء في المؤتمر وتوصياته.

المحتويات

ينيف سغي	34
محمد دراوشة	36
السيد رؤوفين روبي (ريفلين	38
المساواة في الخدمات البلدية في المجتمع المشترك	42
الحياة المشتركة في الديمقراطية المستدامة	44
التشغيل في المجتمع المشترك	46
تعلم العربية والعبرية كأداة للتربية للمجتمع المشترك	48
الوزيرة جيلة جمليئيل	50
النائب أيمن عودة	52
السيد أندرياس ميخائليس	56
النائب د .أحمد طيبي	58
النائبة زهافا جلؤون	60
د .أيلين بابيت	62
ركائز الرؤية المشتركة لمجموعة ريدجفيلد	63

„

حان الوقت لنشمر عن سواعدنا والبدء في بناء البديل: بناء البيت المشترك، حيث يشعر جميع المواطنون في بيتهم، يحترمون الواحد الآخر، متسامحون، يحتوون الاختلاف، ويحملون مسؤولية مشتركة. بيت يشعر الجميع فيه بالانتماء والملكية المشتركة.

ينيف سغي، مدير عام جبعات حبيبه

ينيف سغي
مدير عام جبعات حبيبه

نرحب بكم في مؤتمر جبعات حبيبه الثالث المخصص لموضوع بناء المجتمع المشترك في إسرائيل.

أقيمت جبعات جبيبه قبل 66 عاما. قبل ما يزيد عن قرن أقيم في جبعات حبيبه المركز الأول في إسرائيل من أجل الربط بين اليهود والعرب. طلائعيون ورواد كانوا هم المؤسسين. العديد من خريجي برامجنا يتواجدون في الحقل، يقودون تنظيمات، يقودون سلطات محلية، مربون، ناشطون في القطاع العام وعلى الساحة السياسية. مع ذلك، يبدو أن الواقع يصفع وجهنا المرة تلو المرة ويحاصر رؤيانا.

قبل عام بالضبط اختتمنا مؤتمرنا السنوي الثاني الذي تناول قضية الشراكة بين القطاعات الثلاث وصياغة استراتيجية لتطوير المجتمع المشترك. كنا مستعدين للذهاب والالتقاء مع وزراء الحكومة لنعرض عليهم توصيات المؤتمر، لكن عندها بدأت دوامة الدماء في الصيف.

اندلعت الحرب، قتل الكثير، وموجة العنصرية اجتاحت البلاد. انعكس ذلك الصيف القاسي على معركة الانتخابات وإقامة الحكومة الجديدة. حكومة تتراسل مع الخوف، الاغتراب، الاقصاء والكراهية التي تشكلت بين الأكثرية اليهودية الصهيونية وبين الأقلية العربية الفلسطينية - المجموعتان اللتان تتقاسمان هذه البلاد.

ما هو المستقبل الذي يُخبأ لنا استمرار الحفر العميق في تلم الكراهية، والخوف والتجاهل بين القوميتين اللتين تتقاسمان هذه البلاد؟ فمن الخوف تنمو العنصرية، ومنها تصبح الدرب قصيرة للنضال العنيف والفقدان المطلق لطابع إسرائيل الديمقراطي.

نكاد لا نتذكر الان أن الأمور لم تكن هكذا دائما.

وأن مناحيم بيغين كان قد حقق السلام مع أكبر عدوة - مصر، وأنه في فترة حكومة رابين، قبل 20 سنة بالضبط، تم توقيع اتفاقيات سلام مع العرب في المنطقة وتم بناء جسور واسعة للشراكة بين اليهود والعرب داخل إسرائيل.

كما أنه من الصعوبة التذكر أنه في وثيقة استقلال إسرائيل هنالك رابط عميق وهام بين الانتماء التاريخي للشعب اليهودي مع أرض إسرائيل التي عاد إليها من أجل إقامة بيته القومي، وبين الالتزام ببناء بيت مشترك هنا يستند على المساواة الكاملة والشراكة العميقة مع سكان البلاد الفلسطينيين.

كم هو البعد بين الرؤية المؤسسة لدولة إسرائيل كما تنعكس في "وثيقة الاستقلال" وبين واقع حياتنا اليوم. فالمرة تلو المرة نكرر حروب الأمس رغم أننا لا نملك حتى وهم الانتصار بها. فقط من أجل البقاء. إلى متى سيستمر هذا؟

ينبغي على إسرائيل 2015 "إعادة حساب المسار" وبسرعة، من أجل مستقبلنا، ومن أجل أطفالنا.

حان الوقت لبناء بنى تحتية بديلة: تغيير المفاهيم. الخروج من حدود القبائل المنغلقة. حان الوقت لبناء شراكة عميقة بين المجموعتين القوميتين اللتين تتقاسمان هذا البلاد. شراكة بين من يُعرّف هويته كيهودي صهيوني وبين من يُعرّف هويته كعربي فلسطيني. هؤلاء وهؤلاء هم مواطنو دولة إسرائيل.

لا يوجد اليوم لهذا الشراكة بيت أو رؤية مستقبلية. فلا نرى الواحد الآخر. نحن "شفافون" الواحد تجاه الآخر، غاضبون ومتألمون. مجروحون من المظالم القاسية التي حرقنا بها الواحد لحم الآخر. لا ننسى ولا نغفر. معبؤون بسردياتنا حول الماضي العازل،

نرفض بناء روايات مشتركة لنا ولمستقبلنا.

اجتمعنا اليوم هنا كي لا نسمح لليأس بإخضاعنا. نحن من نحمل الأمل والتزامنا للمستقبل.

معالي وزيرة المساواة الجندرية، مساواة الأقليات، وتعزيز الشباب والمواطنين القدامى، جيلة جمليئل، حان الوقت لنشمر عن سواعدنا ونبدأ في بناء البديل: بناء البيت المشترك، حيث يشعر جميع المواطنين في بيتهم، يحترمون الواحد الآخر، متسامحين، يحتوون الاختلاف، ويحملون مسؤولية مشتركة. بيت يشعر الجميع فيه بالانتماء والملكية المشتركة.

الحديث عن مجتمع ليس فقط أنه لا يخشى من الاختلاف القومي، بل بالعكس. مجتمع يُشخص الطاقات الاقتصادية والاجتماعية والثقافية، وحتى السياسية الكامنة في الاختلاف القومي.

نعم، هذا ممكن!

هنا في إسرائيل ستقوم دولة تنتهج سياسة متساوية لجميع مواطنيها، تقضي على التمييز وتعالج ظلم الماضي، دون خلق ظلم جديد.

هنا في إسرائيل سيقوم مجتمع تعددي ومتساو عندما نتوقف عن الاستسلام للخوف ونمنح مكانا لسياسة الأمل.

سوف نجلب هذه البشرى من تحت إلى فوق. نعم، حتى الآن لا يوجد لها بيت سياسي، وحتى الآن هذه ليست لغة الحكومة. لكن هذا المجتمع بدأ يتضح في عقول الكثير من المواطنين، وبدأ يستوطن قلوب اليهود والعرب، وحان الوقت للبدء بإخراج ذلك إلى حيز التنفيذ!

حالفني الحظ في العامين الأخيرين بالانضمام إلى مجموعة طلائعية من أبناء القوميتين والتي تشق الطريق والتي صاغت مسودة الرؤية المشتركة. إنها مجموعة ريدجفيلد. نقول مسودة لأنني لا ندعي أننا نملك "النظرية برمتها"، ولأنني نتهم ب"حكمة الجماهير" كي تتداول هذه الرؤية المشتركة، تناقشها، تعدلها، وتجري الحوار حولها. مسودة لأننا بحاجة إلى التبصرات العميقة للمختصين من المجالات المختلفة.

مسودة، ومع ذلك فهي رائدة وطلائعية!

لأول مرة منذ بدأ الصراع القومي الحديث على هذه البلاد يتم عرض رؤية مشتركة للمجموعتين القوميتين، رؤية صيغت بالتعاون بين عرب ويهود.

رؤية تعرض صورة مستقبلية مشتركة قد تصبح "نجم الشمال" للمستقبل وللأمل المفقودين هنا بشدة.

الصديقات والأصدقاء، لقد حان الوقت للبدء بوضع السكك المشتركة التي سيبنى عليها المجتمع المشترك المستقبلي. سكك تمر عبر تعلم اللغة العربية من قبل اليهود، وتعلم العبرية من قبل العرب. عن طريق الحوار والتعلم المشترك، عن طريق المشاريع الاقتصادية المشتركة، عن طريق الشراكات في أماكن العمل، عن طريق الحدائق العامة والمتنزهات المناطقية المشتركة للجميع، عن طريق التعارف وحب الثقافة الأخرى، عن طريق عدم التسامح مع العنصرية والعنف.

الصديقات والأصدقاء، لا تقولي سيأتي هذا اليوم، تعالوا لنجلب هذا اليوم!

تعالوا سوية نخصب هذه الأرض الصعبة في هذه البلاد حتى تنمو فيها أزهار جديدة لم تنجح في النمو هنا في القرن الماضي. لقد حان الوقت!

محمد دراوشة
مدير مجال التخطيط، المساواة والمجتمع المشترك

فخامة رئيس الدولة، السيد روبي ريفلين، السيدة نحاما ريفلين، أعضاء الكنيست، رؤساء السلطات المحلية، المواطنين الكرام، الجمهور الكريم، زملائي الأعزاء.

أكثر من مرة قلت أنك من طلاب جبوتنسكي. لست من أتباعه، لكنني ومن مراجعة أقواله من عام 1939 وجدت اقتباسين مثيرين:

1. "لا أعتقد أن دستور الدولة، كل دولة، عليه أن يضم مواد خاصة تؤكد الطابع القومي [...] يكون أفضل للدستور الذي نقل من العثور فيه على مثل هذه المواد".
2. "لو كانت لدينا أغلبية في البلاد، لكنا سنؤسس هنا قبل كل شيء مساواة تامة في الحقوق، مطلقة ومثالية، بدون استثناء: يهودي أو عربي [...] ولا فرق أمام القانون. جميع الطرق مفتوحة أمامنا [...] ليس فقط للمواطنين الأفراد كنا سنمنح مساواة تامة في الحقوق، بل للغات وللقوميات. لن يتم فقط ضمان الحقوق المتساوية للمواطنين العرب، بل سيتم تحقيق ذلك".

سيدي الرئيس، الجمهور الكريم،

إن تطوير رؤية مشتركة للمجتمع المشترك لليهود والعرب في دولة إسرائيل ليس بالمهمة السهلة. مصطلح المجتمع المشترك يشكل نضوجا لتوجهات عفى الزمان عليها. في السابق كانوا يستعلمون مصطلح "التعايش" الذي خبأ في طياته عدم مساواة بنيوية. النائب أحمد طيبي استعمل في هذا السياق تشبيه الحصان وراكبه. لكن وللأسف، فإن هذا لا يبدأ بالتعايش والتعاون الرائع بين الاثنين خلال الركوب. المشكلة هنا أنه في نهاية اللقاء يتم إدخال الحصان إلى الإسطبل، وهناك يأكل القش، بينما يدخل الفارس إلى قصره ليأكل شرائح اللحم. هكذا تمت عمليا لقاءات التعايش على مدار سنين طويلة، حيث تكرم السيد اليهودي بالنزول للمس العربي المضطهد، مداعبته، بل وقدم له عبارات التعازي والتضامن، وبعدها عاد إلى واقع الفصل وعدم المساواة.

مع مرور الوقت نضجنا في مجال العلاقات اليهودية العربية وانتقلنا إلى خطاب حول التعاون، المصالح المشتركة، وخطاب المساواة الاجتماعية الاقتصادية في الواقع السياسي غير المتساوي.

سيدي الرئيس، باسمي وباسم العاملين في الحقل اليهودي العربي، نقول اليوم أنه يجب الحديث عن المجتمع المشترك الذي يتضمن أساسا المساواة الطبقية السياسية. يجب التأكيد

> جميع المواطنين في المجتمع المشترك شرعيين، ليس فقط من ناحية حق العيش في هذه البلاد، بل أيضا من ناحية حقهم في تقاسم القوة وصنع القرار.

محمد دراوشة، مدير مجال التخطيط، المساواة والمجتمع المشترك، جبعات حبيبه

أنه ينبغي اعتبار جميع المواطنين في المجتمع المشترك شرعيين، ليس فقط من ناحية حق العيش في هذه البلاد، بل أيضا من ناحية حقهم في تقاسم القوة وصنع القرار.

طرحت هنا خلال اليوم أفكارا حول إقامة المجتمع المشترك. طبعا لم توافق على بعض ما جاء، وأنا أيضا لا أوافق على بعضها. لكن المهم هو البدء في الخطاب حول الرؤية المشتركة. ربما سيستغرقنا الأمر بضعة سنين إضافية للتوصل إلى صياغة تحظى بالأغلبية بين المواطنين اليهود وأغلبية بين المواطنين العرب في الدولة. لكن يجب البدء بذلك.

في البداية يجب بناء الثقة بين الطرفين، ومن ثم الانتقال إلى إكساب الأدوات الداعمة لجهود بناء المجتمع المشترك: التعليم المدني، ثنائية اللغة، تعلم السرديات، مؤهلات المفاوضات وحل النزاعات، وذلك كي لا نسقط وكي لا نفشل خلال مشوارنا.

بعد ذلك يجب التوصل إلى اجماع عام مدني يمكنه تحويل الدولة إلى دولة سويّة تعترف بجميع مركباتها المدنية. ومن ثم نحتاج إلى قيادة تمتلك القدر الكافي من الشجاعة لتطبيق الرؤية المشتركة وخلق قصص النجاح.

لقد بدأنا عمليا في تطبيق بعض الأفكار. لا يجوز الانتظار بعد. يجب بناء الثقة بين المواطنين، وكل مواطن وطفل يهودي وعربي يستحقون تجربة ايجابية تبلور افكارهم الايجابية عن الآخر. فقيادات المستقبل سوف تنمو من بين هؤلاء الأطفال. لكن لا يجب أن نلقي بكل مسؤولية بلورة المستقبل على أكتاف هؤلاء الأطفال. إنها مسؤولية جيلنا نحن. من هنا يجب أن تنمو القيادات التي ستبلور المستقبل.

لقد بادرت مع زملائي، الناشطين في مجال المجتمع المشترك، إلى إقامة عشرات المشاريع التي تثبت الأمر ممكنا، إلا أن التنظيمات كلها مجتمعة لا تشكل أكثر من 5% من مجمل المواطنين. وصلنا إلى 5% فقط من جمهور الهدف، وهذا لا يكفي.

انضمامك إلى جهودنا تمكن هذا المجال وتعززنا. مواقفك الايجابية سوف تعزز هذه النشاطات التي نحن في أمس الحاجة إليها.

أشكرك مرة أخرى على زيارتك وعلى استعدادك للبدء في هذا الحوار.

”ينبغي وضع العلاقات العربية اليهودية في الشريان المركزي، في الوعي السياسي والعام، وفي الاعلام، وكل ما هو أقل من ذلك ليس إلا مجرد إهمال وتخلي من قبلنا عن مستقبلنا ومستقبل أولادنا.

سيادة رئيس الدولة، السيد رؤوفين ريفلين

سيادة رئيس الدولة السيد رؤوفين (روبي) ريفيلين

السيدات والسادة المحترمين، يكرس هذا المؤتمر لبلورة مسودة رؤية للمجتمع الإسرائيلي، للحياة المشتركة للعرب واليهود. لكن، وقبل التطرق مباشرة لموضوع مؤتمرنا هذا، ثمة أهمية للقول أن تحدي الحياة المشتركة، وأفضل تسميته بتحدي تعزيز الشراكة في المجتمع الإسرائيلي، لا يقتصر على العلاقات بين العرب واليهود. فعندما ننظر اليوم إلى طلبة الصف الأول فنحن نرى أن المجتمع الإسرائيلي يتألف عمليا من أربعة "قبائل" رئيسية آخذة بالتقارب من بعضها من ناحية الحجم: العلمانيين، المتدينين القوميين، الحريديم والعرب. لكل واحدة من هذه المجموعات روح جمعية ثقافية، هوياتية، وأحيانا قومية، مختلفة. يُعبّر عن هذا الوضع بشكله الأكثر وضوحا بوجود أربعة تيارات تعليمية مختلفة ومنفصلة من جهاز التعليم الإسرائيلي. إن هذا الواقع الاجتماعي هو عبارة عن "ترتيب إسرائيلي جديد". واقع لا يوجد فيه عمليا أكثرية وأقلية بالمفهوم الاعتيادي من ناحية وجود مجموعة رسمية كبيرة تعيش إلى جانبها أقليات. لذلك، ثمة أهمية للقول أن رؤية الشراكة التي يحتاجها اليوم المجتمع الإسرائيلي هي تلك التي تسعى إلى صياغة لغة مدنية، بناء نظام اقتصادي مشترك وبلورة "إسرائيلية مشتركة": ليس فقط للطفل من تل أبيب والطفلة من كفرقاسم؛ بل لهما سوية مع الطفل من بني براك والطفلة من بيت إيل. هذه هي الرؤية الكاملة والأمل الإسرائيلي اللذين نحن بحاجة لهما.

السادة الكرام، قبل فترة ليست بعيدة ألتقيت طفلين، عربيا ويهوديا، وطلب منهما رسم خريطة. الخريطتان كانتا متشابهتين، شبه متطابقتين، مرسومتين بخطوط صبيانية، بحيرة طبريا ممتدة كثيرا والنقب أصغر مما هو بكثير. ومع ذلك كان ثمة اختلاف. أحدهما رسم أرض إسرائيل، والثاني رسم فلسطين. عندما رأيت الرسمين تذكرت بما قاله الشاعر محمود درويش عن زميله يهودا عميحاي، حيث قال: "أنه يشكل تحديا بالنسبة لي. فهو يكتب عن نفس المكان. وهو يستغل المناظر والتاريخ لمصلحته الشخصية عبر استعماله لهويته المهدمة. لذلك هنالك منافسة بيننا: من هو صاحب اللغة في هذه الأرض؟ من يحبها أكثر؟ من يكتب عليها أجمل؟". هكذا قال محمود درويش بلسانه الحاد المتألم والمؤلم. ربما تعبر كلمات درويش هذه بشكل لاذع جدا عن المشاعر الصعبة السائدة بيننا، يهودا وعربا، لعبة المجموع صفر بين الهويات والسرديات القومية. فاستقلالي هو نكبتك. أنت تبني هويتك كصورة سالبة لهويتي؛ وأنا أبني هوتي كصورة سالبة لهويتك. هذه التجربة الأساسية والجوهرية هي التي تقف في مركز الصراع الذي قد تحول منذ فترة طويلة إلى مأساة إسرائيلية فلسطينية. ويجب القول صراحة: صحيح أن هذا الصراع قائم بين دولة إسرائيل وجيرانها الفلسطينيين، لكنه وللأسف قائم بشكل مختلف وبدرجة مختلفة في داخل إسرائيل أيضا، بين مواطني دولة إسرائيل أبناء الشعب اليهودي وأبناء الشعب الفلسطيني. صحيح أنّ هذا الادراك مؤلم، لكنه ضروري، باعتقادي، إذا أردنا أن نسعى بأمانة وإخلاص لتعزيز التفاهم، الثقة والشراكة بيننا.

الأصدقاء، على الواقع الحقيقي لهذا الوجود هنا أن ينتصب أمام ناظرنا لدى محاولتنا ترسيم الخطوط العريضة للرؤية المشتركة. وإذا لم نتواصل مع مشاعر التهديد والخوف الأساسية والجوهرية لكل واحد من الآخر، فلن ننجح أبدا بالتغلب عليها. فالخوف سوف ينتصر علينا، وليس فقط لأنه، وللأسف، أكثر واقعيا من الأمل. كما في الصراعات المعقدة الأخرى، أيضًا في الصراع اليهودي العربي في داخل دولة إسرائيل، المهمة

الأكبر الماثلة أمامنا هي تعزيز الثقة بين الأطراف. تمر خارطة طريق تعزيز هذه الثقة عبر خطوات على المستوى الرمزي، الهوياتي والثقافي؛ كما تمر عبر خطوات على المستوى العملي، الاقتصادي والاجتماعي. أولا، على المستوى الهوياتي الثقافي. ينبغي على الطرفين الادراك والقبول بأن الهوية الايجابية، التواصل مع التاريخ، الانتماء إلى الشعب والثقافة والتراث، ليست تهديدا. فرغم التوترات والتحديات، فهي الأساس والقاعدة الضروريتان للقدرة على قبول وفهم هوية الطرف الثاني. وأكشف لكم هنا سرا، أن والدي أراد وضع "مسابقة قرآنية" للعرب، تماما كما توجد مسابقة التوارة لليهود. لقد أدرك والدي وعرف أن الشراكة بيننا لا يمكنها أن تقوم على تغييب الهويات. بل على اعتزازنا، نحن اليهود والفلسطينيون، وعلى الكرامة والأهمية التي نوليها لسلسلة الأجيال وللإرث الروحاني الذي ورثناه من آبائنا وتواصلنا مع أرضنا. نحن لا نستطيع ولا نريد التنازل عن ذلك. وكل محاولة لتحقيق التغيير عبر المطالبة أو التوقع من الطرف الآخر بالتنازل عن هويته وماضيه، يحكم عليها بالفشل: ليس فقط لأنها غير أخلاقية، بل لأنها أيضًا غير عملية. نشهد اليوم كيف أن محاولة عزل الشبان في أوروبا عن هويتهم تزج بهم كما الكيد إلى أحضان منظمات ارهابية راديكالية، من خلال عملية بحث بائسة عن هوية ومعزى. لقد ترعرعت وتربيت على التصوّر بأنه فقط الانسان الذي لديه فكرة واضحة من أين أتى سيجد في داخله المكان لاستيعاب الطرف الآخر. لأن تواصل هذا الشخص مع هويته يقوم على أساس الارتباط العميق والحب، وليس معرّفا بواسطة الكراهية ومقاومة الآخر، وبطبيعة الحال فهو أيضًا لا يشعر بالتهديد من قبله. وعلى خلاف إدعاء الفيلسوف الفرنسي جان بول سارتر اليهودي، فهو ليس ملاحقًا. هكذا أيضًا بالنسبة للفلسطيني فهو ليس من يُلاحِق أو يُلاحَق من قبل الصهيونيين أو اليهود. لذلك، ورغم التهديد والخوف لدى الجمهور اليهودي في إسرائيل يجب الاستدخال والاعتراف بأن الجمهور العربي ليس مجموعة من الأفراد الانتقائيين؛ فكما لا يطالَب الجمهور اليهودي بالتنازل عن ماضيه وتراثه، عليه الاعتراف بأن الجمهور العربي هو جزء لا يتجزأ من هذه البلاد، وهو جمهور موحّد حول هوية وثقافة جماعيتين. بالمقابل، ورغم التهديد والخوف، لا يجوز أن يتم تعريف الوعي والتاريخ الفلسطيني عبر مقاومة الصهيونية أو الشعب اليهودي. لدى بحثنا عن خطوات أساسية لبناء الثقة بين اليهود والعرب علينا العمل على تعزيز الهوية الايجابية لكل طرف ومن هناك مد اليد إلى رواية وثقافة الطرف الثاني. مد اليد هذا يتم التعبير عنها قبل كل شيء بواسطة اللغة. فيجب تدريس اللغة العبرية على نحو كامل للجمهور العربي؛ كما حان الوقت أن يتم تدريس اللغة العربية، بما في ذلك المحكية، للجمهور اليهودي. فاللغة هي الطريق التي تمر من الأذن إلى القلب.

أصدقائي، أيضًا على المستوى العملي، الاقتصادي والاجتماعي، علينا البدء بخطوات منذ الأمس. فليس سرًا أنّ تعزيز الثقة بين الجمهور العربي واليهودي وبينه وبين دولة إسرائيل، يستدعي المواجهة الشجاعة لتقليص الفجوات الهائلة في الميزانيات، البنى التحتية والأراضي. المساواة في مالية الموارد وإمكانيات وفرص سوق العمل هي شرط ضروري للبناء الثقة، وهي التزام أساسي للدولة الديمقراطية تجاه مواطنيها. أمام الحكومة الجديدة فرصة للقيام بخطوة جدية لتعزيز الثقة بين الأطراف وكلي أمل أن تسعى الحكومة لتحقيق ذلك. فبعد 67 عاما لم يتم خلالها بناء أي قرية أو مدينة عربية،

حان الوقت الآن للقيام بخطوات فعلية لإقامة مدينة عربية جديدة، الأولى في إسرائيل. لقد أتخذ قرار الحكومة رقم 3810 في شهر تموز 2008. وتمت المصادقة على عمليات التخطيط والبناء العام الماضي من قبل المجلس القطري للتخطيط والبناء. في العام 2020، هذا ما كنت أمله وأتوقعه، يجب أن تكون هذه المدينة قائمة على أرض الواقع، وليس فقط على الخريطة.

أعزائي، من الواضح أن خطوات بناء الثقة لا تتخَذ من طرف واحد فقط. فالجمهور العربي أيضًا مطالب باتخاذ خطوات لبناء الثقة تجاه الجمهور اليهودي وتجاه دولة إسرائيل. لا يوجد، ولا يجب أن يكون أي توقع من قبل الجمهور اليهودي أن يقوم الجمهور العربي بإنشاد النشيد الوطني بعيون بارقة. ولكن يوجد توقع مبرر ومفهوم بالقبول بقواعد اللعبة الديمقراطية المدنية، الالتزام بهذه القواعد والرغبة بالمشاركة بها بشكل جدي لمصلحة المجتمع الإسرائيلي كله. فهكذا يتوقع الجمهور اليهودي في دولة إسرائيل، وسوف يتوقع، سماع إدانة واضحة لؤلئك من الجمهور العربي الذين يستمرون بالتواصل مع أسوأ أعدائنا ويعملون على تقويض حق إسرائيل في الوجود؛ كذلك الأمر، فإن الجمهور اليهودي في دولة إسرائيل، يتوقع وسوف يتوقع، من الجمهور العربي بإبداء مشاعر التكافل والتضامن، والتي يعبر ضمن ما يعبر عنها، عبر الخدمة المجتمعية المدنية ورعاية المصلحة العامة.

أعزائي، مهمة بناء الثقة بين الجمهورين اليهودي والعربي ليست مهمة "اليسار" أو معسكر سياسي معين. إنها مهمة كل من يشعر أن هذا البلاد غالية عليه. لا يجوز أن يكون معسكرا ما وصيّا على ذلك وأن يملي نهجه ولغته؛ كما لا يجوز أن يتخلى معسكر آخر عن تحمل هذه المسؤولية. فحقيقة أن هذه المسألة أصبحت ترتبط بمعسكر سياسي معين، إن كان في الطرف اليهودي أو في الطرف العربي، ليست إلا مأساة. لأنه في بناء الثقة بين العرب واليهود في دولة إسرائيل تكمن مفاتيح مجرد وجودنا هنا، مفاتيح مصيرنا ومستقبلنا. فكل من يهتم بإخلاص وأمانة بإحداث التغيير، لا يستطيع أن يتخندق في الاتهامات، الشعور بالذنب أو شعور العدل المقدس. ففي حالة العلاقات اليهودية العربية في دولة إسرائيل، وبين الأردن والبحر، لا يوجد مذنب واحد. يوجد شعبان تمرسا أكثر من اللزوم بالماضي وأقل مما يجب بالمستقبل؛ أكثر من اللزوم في مشاعر العدالة الخاصة بهم وأقل مما يجب في فهم رواية الطرف الآخر؛ أكثر من اللزوم بالأمنيات العقيمة باختفاء الطرف الثاني وأقل مما يجب في الادراك أن الطرفين سيبقيان هنا؛ أكثر من اللزوم في الألم وفي الفجيعة والذاكرة وأقل مما يجب في الفقدان وفي أمل وبهجة الاكتشاف المتبادل. البكاء، الجلد الذاتي والمحاكم الدولية لن تستطيع اختراق أبواب قلب الأغلبية لدى الطرفين. وبدون هذه الأغلبية لدى الطرفين، بدون تجنيد قوى جديدة متنوعة ومركزية من كلا المجتمعين، لن نستطيع انجاز هذه الاختراق. ينبغي وضع العلاقات العربية اليهودية في الشريان المركزي، في الوعي السياسي والعام، وفي الاعلام، وكل ما هو أقل من ذلك ليس إلا مجرد إهمال وتخلينا عن مستقبلنا ومستقبل أولادنا.

لم آتي اليوم إلى هنا للحصول على جائزة أو من أجل التكريم. فمهمة تعزيز الشراكة بيننا لم تستكمل بعد، وبطبيعة الحال فأنا لا أجد من المناسب الحصول على جائزة لمهمة ما زالت ماثلة أمامنا بكل خطورتها. سوف أستمر بقول الأمور التي صرحت بها هنا، كمن يحب أرض إسرائيل كلها، من على كل منصة وفي كل مكان، في جبعات حبيبه وفي أريئيل، في كفر قاسم وفي الخليل؛ وفقط كي يقربنا ذلك من الهدف. نحن ندرك جيدًا أن الخطوات التي وضعت هنا اليوم، وضمنها ملاحظاتي، هي فقط بداية مشوار طويل. ولكن، كي يستطيع أولادنا في المستقبل رسم خرائط الرؤية والأمل، نعلم أننا ملزمون بالبدء في السير، وأنه لم يكتب علينا، بل خلقنا، للسير في هذا الطريق سوية.

بوركتم.

גבעת חביבה
جبعات حبيبة
Givat Haviva

المساواة البلدية في المجتمع المشترك

بالتعاون مع مؤسسة شاتيل

رئيس الجلسة: **السيد درور ايتان،** مستشار تنظيمي ومركز برنامج "الجليل معا" للمجتمع المشترك في الجليل، مؤسسة شاتيل

المتحدثون:
بروفيسور أسعد غانم، رئيس بالبحث للعلوم السياسية، جامعة حيفا
السيدة رونيت عوفاديا، المديرة العامة لمجموعة سلطات بيت هيكرم
النائب روعي فولكمان، رئيس كتلة "كولانو"
السيد سليم صليبي، رئيس مجلس مجد الكروم

توصيات للعمل على المستوى البلدي المحلي:

- يجب تعزيز العمل على المستوى المحلي البلدي. حيث ينطوي هذا الاطار على مكمون هام للتغيير.
- هنالك حاجة إلى قرار شجاع يهدف إلى اقامة وتطوير البنى التحتية في الوسط العربي وكذلك العمل التعاوني بين القطاعات. وهنالك حاجة ماسة لتخصيص ميزانيات أكثر للمشاريع البلدية في الوسط العربي. هنالك حاجة لمساعدة ودعم حكومي للمشاريع البلدية في الوسط العربي وبين القطاعين.
- من الأهمية مواصلة تعزيز التصور المناطقي والعمل على خلق مناطق تضم عدد أو تشكيلة من السلطات المحلية التي تعمل بالتعاون على تطوير المنطقة اقتصاديا بشكل مشترك. يجب تطوير هيئات مناطقية لها صلاحيات قانونية لوقف لعبة المجموع الصفري بين المسلطات المحلية اليهودية والعربية.
- ثمة أهمية لتشجيع إقامة مصالح تجارية صغيرة ومتوسطة في المجالس العربية.
- ثمة أهمية لتطوير بنى تحتية في مجال المواصلات، الاسكان.
- يحب تطوير مهنية وأداء السلطات المحلية العربية.
- ينبغي أن يدرك رؤساء السلطات المحلية العربية دورهم كمبادرين اقتصاديا واجتماعيا وكذلك مسؤوليتهم على دفع وتنفيذ المشاريع المحلية، إنشاء شركات اقتصادية، جمعيات لتشجيع السياحة والتجارة، الخ...
- ينبغي على السلطات المحلية اليهودية والعربية البحث عن المصالح المشتركة والتوحد حولها (خدمات مشتركة للمواطنين تحسن من مستوى الحياة وتقلص الفجوات، التطوير الاقتصادي المشترك، الخ...)
- ثمة أهمية إلى تمكين المجتمع المدني/تنظيمات القطاع الثالث، والدور الهام للجمعيات التي تبرز الاحتياجات الاجتماعية وتعمل من أجل التغيير الاجتماعي.
- يجب أقامة مركز كبير في كل منطقة للمجتمع المدني والذي يشمل داخله جميع الجمعيات والتنظيمات التي تعمل سوية من أجل خطاب مشترك.
- ثمة أهمية خاصة لتطوير قيادات عربية ويهودية ملتزمة بتطوير حيزات مناطقية وبلدات مشتركة.

- يجب تشجيع إقامة بلدات ثنائية القومية. ويجب كسر النموذج القائل أننا نتحدث بداية عن البلدات المنفصلة في المنطقة المشتركة.
- يجب التأكد بأن رؤساء السلطات المحلية وأصحاب المناصب الرفيعة الأخرى على المستوى المحلي تقصد بالفعل العمل من أجل المجتمع المشترك وليس فقط مجرد شعار.
- ثمة أهمية لمشاهدة نتائج فعلية ملموسة على أرض الواقع لرفاهية السكان.
- من المهم بشكل خاص السماح بتوسيع مناطق نفوذ السلطات المحلية العربية على حساب مناطق تابعة لسلطات يهودية مجاورة. يجب البدء مع الأراضي ذات الملكية الخاصة لكنها تقع في تخوم نفوذ مجالس يهودية.
- ثمة حاجة للتركيز على مشاريع جودة اليئة. هنالك مشكلة جدية في البلدات العربية في موضوع البيئة.
- من المهم جدا تعزيز مشاعر الانتماء لدى البلدات العربية ولدى السكان العرب.

الحياة المشتركة في الديمقراطية المستدامة
بالتعاون مع منتدى الوفاق المدني

ميسر الجلسة: **د. ميخائيل ميرو**، صحفي في "صوت إسرائيل"
رئيس الجلسة: **السيد أودي كوهن**، مدير عام مشارك في منتدى الوفاق المدني - يافا

المتحدثون: **د. أحمد مطلق حجازي**، مدير عام رابطة مياه شفاعمرو، محاضر في جامعة حيفا ومرشد فعاليات المشاركة الجماهيرية

النائبة تمار زندبرغ، ميرتس

د. عيديت منسوبيتش، مختصة بالمشاركة الجماهيرية، كلية نتانيا

السيد سامي لهياني، مدير قسم التطوير الاقتصادي في سلطة التطوير الاقتصادي للوسط العربي، الدرزي والشركسي.

توصيات لبناء ديمقراطية مستدامة:

- ثمة أهمية كبيرة لتعزيز المجال العام، ومشاركة جميع الفئات في الحوار من أجل تعريف الخير العام المشترك، والعمل بذلك على خلق ديمقراطية مستدامة وبلورة نسيج الحياة المشتركة. وذلك بغية منع تآكل مفهوم "الحياة المشتركة" وإفراغه من مضمونه كما تم مع مفهوم "التعايش".
- يجب العمل على إشراك جميع المواطنين في القضايا الجوهرية المشتركة لنا جميعا (الشيخوخة والرفاه وغيرها)، والعمل سوية من أجل إيجاد الطريق، وبالاعتماد على الانجازات والنجاح في هذه المجالات يمكن التقدم في القضايا التي تتعلق في الصراع (الأراضي وغيرها).
- ثمة ضرورة لتبني توجه عملي تطبيقي؛ دمج النظرية والتطبيق من خلال التجربة في الحوار وتعزيز وتشجيع قواعد الحوار والإصغاء، تعزيز العمليات التي تؤدي إلى حل مشترك للمشاكل، وذلك بواسطة الجمع بين جماهير متنوعة لم تعرف أو تجرب بالضرورة الحديث عن المصالح المشتركة وعن القضايا العملية، والعمل على مساعدة هؤلاء للتوصل إلى حلول.
- ضرورة استعمال منصات ومنابر ديجيتالية ووجها لوجه بشكل مباشر.
- من المهم تطوير برامج تربوية، تعليم قيمي وتعزيز هذه المعايير، وادخال موضوع الحوار للمدارس بدلا من دراسة موضوع المناقشة.
- من الأهمية حث الناس على التفكير في ثمن عدم مشاركتنا في حل المشاكل عن طريق التحاور.
- ضرورة تعزيز الايمان لدى المجتمع العربي بأن هذه العمليات قادرة على تحقيق النجاح وتحقيق التغيير، وضرورة تعزيز الاصرار والصبر لمثل هذه العمليات بغية نجاحها وخلق الاندماج والمجتمع الإسرائيلي الواحد.

- ينبغي تعزيز وتشجيع عمليات دمقرطة وتداخل المجتمعات الأهلية في المجتمع العربي. ينغي مأسسة عمليات مشاركة الجمهور، توسيع هذه الدوائر، خلق علاقة متواصلة بين المجموعات التي تعمل معا. ثمة أهمية لتطوير هذه الأدوات والمهارات، مأسسة هذه العمليات وضمان استمراريتها.
- من المهم تعزيز قدرات المشاركة في عمليات "التداول"(التشاور) (noitarebiled) بين المجموعتين حتى عندما تكون القضية هامة فقط لطرف واحد، وليس التداول فقط حول المصالح المشتركة.
- ثمة أهمية لاضفاء الطابع الرسمي على هذه العمليات كي تتحول إلى عمليات مستمرة وليس فقط كعمليات آنية. الاستمرارية والإصرار سيؤديان إلى التغيير العميق في تصوّر التغيير الايمان في القدرة على التأثير.
- عمليات "التداول" بين المجموعات هامة أيضا من أجل الدفع نحو التعرّف الأفضل على الثقافة الأخرى، وهو الأمر الأساسي لإحراز التقدم في القضايا الأخرى (الاقتصاد، المجتمع، السياحة وغيرها).
- ثمة أهمية للاستفادة من عمليات إشراك الجمهور أيضا من أجل جسر فجوات عدم الثقة بين المؤسسة وبين المجتمع.
- من المهم استعمال طريق الطاولات المستديرة المشتركة لرؤساء السلطات المحلية وممثلي الجمهور بغية التعرف على بعضهم، التعرف على المعيقات القائمة في كل قطاع، وبغية تقليص الفجوات. يساهم هذا الأمر في تطوير الجهاز الاقتصادي والجهاز الاجتماعي وتطوير السياحة، وكذلك تطوير التشغيل المشترك.
- من الأهمية تعزيز عمليات "التداول" في الكنيست أيضا وزيادة التمثيل العربي في لجان الكنيست المختلفة.
- بسبب الظلم المتواصل منذ سنين طويلة للوسط العربي تم تطوير معارضة للمشاركة. ينبغي إعلاء شأن الثقافة التنظيمية التعاونية (الشفافية، إشراك المعلومات، التداخل) وكذلك الحيز المناطقي التعاوني في قضايا التطوير الاقتصادي للمنطقة، التطوير الاجتماعي وجودة الحياة – والتي سوف تؤثر على صناع القرار.
- ضرورة الاستفادة من عمليات التداول هذه بغية تمكين مجموعات مدنية مشاركة من الحقل كي تؤثر من الأسفل على صناع القرار، وكي تعمل على دفع قضايا جودة الحياة: التطوير الا قتصادي المناطقي، التطوير المجتمعي وغيرها.

التشغيل في المجتمع المشترك

بالتعاون مع "نعمات" و"الهستدروت"

ميسرة الجلسة: السيده ياعيل معيان, مديرة مشاركة - قسم التربية - جفعات حبيبه

رئاسة الجلسة: **السيدة أورلي بيتي،** عضو إدارة نعمات

السيد فاروق عمرور، رئيس المعهد اليهودي العربي التابع للهستدروت، بيت بيرل

المتحدثون: **السيدة نيتسه قسير،** مديرة وحدة سوق العمل وسياسة الرفاه، بنك إسرائيل

د. داني جرا، مدير البرنامج الشمولي لجسر الفجوات بين العرب واليهود

د. رمزي حلبي، مستشار كبير للسلطات المحلية ورئيس جمعية تسوفن

توصيات بخصوص موضوع التشغيل

- من الأهمية أن يتعامل الشعب الإسرائيلي كله مع ضائقة التشغيل في الوسط العربي كمشكلة إسرائيلية عامة.
- ضرورة توسيع الاعتراف بأن النقاش بخصوص جسر الفجوات يجب أن يستند على تحليل اقتصادي والاعتراف بأن الفجوات الاقتصادية والتمييز يعيقان النمو الاقتصادي ويضران به، وأن المجتمع الإسرائيلي كله يدفع ثمن هذه الفجوات، وعدم الاستناد على الادعاء المدني الاخلاقي "لا نميّز ضد العرب". من المهم أن ندرك أنه يجب تقليص الفجوات بغية تعزيز الإنماء، والمقياس لذلك هو التشغيل.
- يجب رفع مستوى الأجور للمواطنين العرب وتقليص فجوات الأجور بين اليهود والعرب.
- يجب وضع هدف الوصول إلى ٧٥ ألف عامل عربي جديد بمستوى أجور أعلى بكثير من الحد الادنى وذلك في مجالات عمل محددة.
- ضرورة تنظيم المزيد من العمال العرب في النقابات بهدف التوصل إلى اتفاقات عمل، تسويات عمل جماعية، وفتح فرص عمل وعمل أفضل وأكثر نوعية.
- ينبغي الاستثمار أكثر في عملية توفير فرص تشغيل نوعية (الهايتك على سبيل المثال) لدى المواطنين العرب في إسرائيل.
- ينبغي الاستثمار بعملية رفع نسبة النساء العربيات المشاركات في سوق العمل، بما في ذلك تغيير الوعي لدى النساء المحافظات.

- يجب توسيع نطاق فرص العمل للنساء العربيات، التي يعملن بشكل خاص في القطاع العام، وتوفير المزيد من الامكانيات لاندماجهن في الأعمال النوعية.
- عن طريق التأهيل لنوعية أعمال أقل جسدية ينبغي تأجيل خروج رجال عرب من سوق العمل وتقليص مخصصات العجز.
- بشكل عام يجب تشجيع تنوع مجالات التشغيل لدى المواطنين العرب بناء على احتياجات سوق العمل.
- ثمة دور هام للمجتمع المدني ولتجنيد المؤسسات الداعمة الدولية في عملية تسريع الانتقال إلى أعمال نوعية.
- بالاضافة إلى القطاع الثالث يجب تعزيز قطاع الأعمال الخاصة في المجتمع العربي، تشجيع الشراكات وإقامة شركات كبيرة الخ...
- يجب الحد من ظاهرة خروج أبناء شبيبة إلى سوق العمل بهدف مساعدة الأسرة وتشجيع هؤلاء على مواصلة تعليمهم والحصول على مهنة بدل ذلك.
- يجب مساعدة أصحاب المهن الاكاديمية في الحصول على عمل في مجالات تخصصهم المهني.
- يجب وضع هدف الوصول إلى تنمية اقتصادية بمعدل ٥٪ خلال العقد القريب، أي بمعدل ٠,٥٪ في كل عام. بحيث ٣٪ من هذا النمو ستكون نتيجة دخول مواطنين عرب ومشاركتهم في سوق العمل، وخاصة النساء العربيات - في المحصلة إضافة ١٦٠,٠٠٠ إلى سوق العمل.
- من المهم توجيه الموارد إلى التربية والتعليم وبناء صفوف تعليمية في الوسط العربي.
- يجب تشجيع انتقال مواطنين عرب للسكن في المدن (حاليا فقط ١٢٪ منهم يسكنون في المدن).
- يجب المبادرة إلى تشريع قانون يحدد وجود حد أدنى من العرب في الشركات الكبرى كي تستطيع هذه المشاركة في المناقصات الحكومية.
- هنالك حاجة إلى سياسة تحدد حصة النساء في كل مبادرة تتعلق في التشغيل في المجتمع العربي.
- ينبغي على الدولة تقديم محفزات للسلطات اليهودية بناء على مدى المشاركة في سلطات عربية في مشاريع البنى التحتية.
- ضرورة التدخل الحكومي في التأهيل المهني، ميزانيات التطوير، وفي البنى التحتية كذلك.

تعلم العربية والعبرية كأداة للتربية على المجتمع المشترك

بالتعاون مع مبادرات صندوق إبراهيم

رئيس الجلسة: **السيد أمنون بئري سولتسيانو**، مدير عام مشارك، مبادرات صندوق إبراهيم

المتحدثون: **السيدة هزار حسين**، مديرة مجال التربية للحياة المشتركة، مبادرات صندوق إبراهيم

د. يوني مندل، رئيس معهد العلاقات العربية اليهودية، معهد فان لير

السيدة ماي عرو، معلمة ومرشدة قطرية لتعليم العبرية والعربية كلغة أجنبية، شريكة في تطوير البرنامج ومرشدة معلمين في برنامج "سيكون على ما يرام"، جبعات حبيبه

- يجب أن يكون قرار استراتيجي من قبل الحكومة بالعمل على تعزيز التعليم المشترك، برامج اللقاءات، تعلم كل مجموعة اللغة الأخرى، وذلك بدون علاقة بمن يكون على سدة الحكم. يجب أن يكون هذا قرار الدولة؛ النماذج لذلك قائمة ويجب فقط تبنيها.
- ثمة حاجة لتغيير توجه وسياسية التعلم الأداتي (أي لغرض أهداف أمنية) والعمل من أجل التعلم التكاملي للغة العربية (بغية التواصل بين الثقافات، وأيضا من أجل التعرف على الثقافة اليهودية التي كانت قبل القرن ال ١٣).
- يجب تغيير المفهوم القائم للغة العربية كلغة رسمية على الورق فقط، إلى التعبير العملي العريض للعربية كلغة رسمية (مثلا: الزام موظفي الجمهور بمعرفة اللغتين، وأن تكون معرفة اللغة العربية شرط قبول للوظائف العامة أو للجامعة، الخ...).
- ضرورة التطلع نحو نموذج برنامج تعليم مشترك وموحد في المدارس ثنائية اللغة. يجب أن تضم هذه المدارسة غالبية الأطفال في إسرائيل، بحيث يتعلموا معا في مدارس مشتركة.
- ضرورة أن يتعلم كل طفل يهودي اللغة العربية وينشأ كمتحدث باللغة العربية بغية معرفة التحدث مع الآخر والتعرف عليه.
- ضرورة أن يتعلم كل طفل عربي اللغة العبرية بطلاقة من أجل النجاح في سوق العمل.
- يجب بلورة سياسة تشجع التعليم المشترك، التعلم سوية موضوع واحد أو غالبية المواضيع، كجزء من عملية تعزيز الشراكة على مستوى الفرد وكذلك على مستوى المدرسة ككل.
- يجب إنفاذ وضع اللافتات باللغة العربية كما ورد في القانون.

- يجب تغيير السياسة واستخدام مورد المتحدثين باللغة العربية بمستوى لغة أم لتعليم اللغة العربية في جهاز التربية والتعليم.
- يجب تعلم اللغة العربية من خلال سياقاتها السياسة الثقافية، بما في ذلك الأدباء والشعراء العرب، وليس بشكل حيادي. تغيير تداعيات الخوف والكراهية بتداعيات الانكشاف على الثقافة لدى دارسي اللغة العربية.
- يجب إنفاذ قانون تعلم اللغة العربية كموضوع الزامي في المدارس الاعدادية بدون استثناء.

كلمة الوزيرة جيلة جمليئل

وزيرة المساواة الجندرية، المساواة بين الأقليات وتعزيز الشبيبة والمواطنين القدامى

صباح الخير لجميع المشاركين والمشاركات. يسعدني وجودني هنا اليوم معكم. موضوع هذه المؤتمر هو موضوع هام جدا. ليس من الضرورة الموافقة على كل الأمور، ولكن من المؤكد أنه يمكننا الاتفاق على أنه قد حان الوقت للقيام بعصف دماغ لنرى كيف يمكننا سوية التوصل إلى رؤية مشتركة في أرض إسرائيل.

مع قيام الدولة شكلت وثيقة الاستقلال الأساس لكيفية رؤيتنا مستقبل دولة إسرائيل في جميع النواحي. فيما بعد تم إرساء ذلك ضمن قوانين أساسية وقوانين أخرى بغية ترسيخ المساواة لجميع المواطنين. لكن وللأسف فما زالت هناك فجوة هائلة بين القوانين وبين التطبيق الفعلي لها. يمكننا قيادة دولتنا هذه لتكون مجتمعا أكثر عدلا، وأكثر صدقا وبالطبع أكثر مساواة.

أنني جدا سعيدة على هذه الفرصة. وأنني لأعتبر ذلك حق كبير وتحدي لقيادة التغيير المطلوب في كل ما يتعلق بالمساواة في دولة إسرائيل. أنا مؤمنة كبيرة في التربية. فكل شيء يبدأ وينتهي بالتربية. وأرى أهمية بالغة في تعزيز مفهوم المساواة في الروضات وفي المدارس خاصة وفي الخطاب الجماهيري العام.

عند تسلمي منصبي طلبت بوضع خطة استراتيجية طويلة المدى من أجل تعزيز المساواة في جميع النواحي في جهاز التعليم، المساواة الجندرية، المساواة للسكان القدامى، وبالطبع المساواة للسكان الشباب وهي المجموعة القوية قادة مستقبل هذه الدولة، والعمل على دفع التعاون والشعور بالمساواة.

طلبت من المستشار الاستراتيجي التحدث مع جميع أعضاء وعضوات الكنيست العرب ومع الأوساط الأكاديمية التي تملك المعرفة البحثية في الموضوع، كما يسعدني تلقي أية مشورة إضافية حول من يستطيع المشاركة في هذا الخطاب بغية التوصل إلى برنامج عملي لتعزيز جسر الفجوات القائمة. يمكننا أن نخلق هنا شيئا مختلفا وتمكين الجماهير العربية من الشعور أنهم جزء من عملية البناء هذه.

هذه الأمور جميعها تتطلب الموارد والأموال. فعلى سبيل المثال، في جهاز التعليم لا يعقل أن 30% من الطلاب في القطاع غير اليهودي يتسربون من التعليم. هذه شهادة عار لنا وعلينا ليس فقط إدانة هذا الأمر بل ترجمة ذلك إلى خطة عمل قولا وفعلا، ووضع تخطيط تفصيلي من قبل وزارة التعليم، من خلال تخصيص الموارد المطلوبة بغية الحد من هذه الظاهرة غير المحتملة.

بالإضافة إلى ذلك، أعتقد بضرورة المساواة الجندرية في الوسط العربي. وأنا سعيدة أنني موكلة بمعالجة ذلك. في كل سنة نشهد قتل نساء في الوسط العربي وثمة حاجة للتعامل مع هذه القضية كهدف قومي، وأن ندرك أن الأمر هذا غير محتمل وأنه يجب معالجة عينية لهذه الظاهرة. وأنا أنظر إلى النساء العربيات وأريدهن أن يأخذن جزءا عاما في التعليم العالي في إسرائيل. من اجل ذلك يجب الاهتمام بعدة أمور، من بينها توفير المنح والمواصلات العامة من مكان سكن النساء على المؤسسات الأكاديمية.

في الآونة الأخيرة أسمع صرخة حول الخرائط الهيكلية المفصلة التي يجب وضعها لجميع القرى العربية من أجل ضمان البناء القانوني واستصلاح المباني القابلة لذلك. كانت هناك مخططات حكومية في الماضي وتم تخصيص الموارد بغية الاسراع بوضع الخرائط الهيكلية المفصلة. هذه بعض الأمور التي أريد العمل على انجازها.

والعمل على تخصيص الموارد من أجل حل هذه القضايا. فعندما تكون لدينا الرغبات الصادقة، الاصغاء والاستعداد لتخصيص الموارد - واليوم هي الساعة المواتية لذلك. يوجد اليوم في الحكومة الحالية تمثيل للمساواة وهنالك لجان وزارية ستعمل على تعزيز المجتمع العربي، وهي تضم وزراء كبار، بغية ايجاد الحلول لجميع القضايا الماثلة أمامنا.

من ضمن صلاحياتي أيضا إسرائيل الرقمية. فتوفير القدرات الديجيتالية وتقليص الفجوات في المجتمع العربي ستقودنا إلى ثورة حقيقية.

أناشد كل واحد وواحدة هنا، إذا كانت لديكم أية أفكار، فأنا أرحب بذلك. ويجب أن ندرك أنه من أجل ترجمة ذلك إلى عمل ومن أجل التوصل في نهاية الأمر إلى المساواة التامة يجب المرور عبر سيرورات مختلفة. فهذا لن يحدث في يوم واحد، لكن يجب أن نرى الأفق. سيتم التعبير عن هذا الأفق من خلال برامج وموارد، وسوف نراقب التقدم في هذه المجالات نحو تحقيق الهدف. أنا أؤمن بقدرتنا على خلق مستقبل أفضل لدولة إسرائيل.

”

يمكننا قيادة دولتنا هذه لتكون مجتمعا أكثر عدلا، وأكثر صدقا وبالطبع أكثر مساواة.

الوزيرة جيله جمليئل، وزيرة المساواة الجندرية، المساواة بين الأقليات وتعزيز الشبيبة والمواطنين القدامى

كلمة عضو الكنيست أيمن عودة

رئيس القائمة المشتركة

السلام عليكم، وشكرا على هذه الدعوة.

أنا أؤمن جدا بالشعوب. أؤمن كثيرا أننا نعيش سوية وقادرون على تحسين الأوضاع والتوصل إلى مجتمع ديمقراطي ومتساو للجميع.

بودي طرح بعد الأمثلة من التاريخ. ففقط في الأمس أنهيت قراءة السيرة الذاتية لمالكوم إكس من الولايات المتحدة (كلنا قرأنا عن مارتن لوثر كينغ، لكن مالكوم إكس نشط هناك أيضا). أعتقد أن البعد بين الولايات المتحدة في الستينيات وبين وجود شخص أسود رئيسا للولايات المتحدة اليوم هو أكبر من البعد بين اليهود والعرب بعد 20 سنة من اليوم.

قرأت عن الأوضاع في باريس خلال الحرب العالمية الثانية، وهي أوضاع لا مثيل لها في التاريخ. أحاول أن أتخيل محادثة بين ناشطين من حركة المقاومة الفرنسية مع ممثل عن الرايخ، وأحدهم يقول للآخر أنه بعد سبع سنوات ستقوم سوق مشتركة بين فرنسا وألمانيا. لا بد أنهم اعتقدوا في حينه أن يجب عرض المتحدث على طبيب نفساني. ولكن هذا حصل بالفعل.

أذكر خلال فترة أوسلو. بداية السلام المُتخيل. أذكر الأجواء التي سادت حينها، والعلاقات بين العرب واليهود في الدولة. لقد شعرت حينها أنه بالإمكان أن تكون الأمور مختلفة. وأنا أؤمن أنه يمكن أن تكون الأمور مختلفة هنا في الدولة. ولكن هذا ليس بسهل. فالقضية ليست فقط سياسة الحكومة، بل أعمق من ذلك.

لقد وجدت بعض الأمور الفريدة في الصراع وفي العلاقات (أو عدم العلاقات) بين العرب واليهود.

فعلي سبيل المثال: الأرض هذه هنا مقدسة بنظر الجميع. كل حجر له معنى. لا يوجد مثيل آخر لهذا الوضع في العالم. ليس في الصراع في بلجيكيا، ليس في جنوب تيرول في إيطاليا، ليس في كيبك في كندا، وليس لدى الهنود في الولايات المتحدة. يوجد هنا شعبان يؤمنان بكل جوارحهما أنهما أبناء المكان، أنهم هم السكان الأصليون. نحن حساسون جدا للأرض وللبيت لأننا أصليون.

توجد هنا أكثرية. وعلى الأكثرية أن تكون سخية لأنها أكثرية. لكنها تشعر بشكل ما أنها أقلية. ولذلك فهي ليست سخية. ونحن أقلية. وعلى الأقلية أن تتوصل إلى تسويات هنا وهناك لأنها أقلية. لكننا وبشكل ما لا نؤمن أننا أقلية. هذه عقبة أخرى. كلا الشعبين فخوران. فخوران جدا. شعب الكتاب، الأنبياء، جوائز نوبل.

خلال 700 عام كان الشعب العربي سيد جميع الشعوب. بث الحضارة أكثر مما فعلت الإمبراطورية الرومانية. هناك كم هائل من الحالة النفسية وراء ذلك. وأستطيع أن أضيف من الناحية الدينية أن اليهودية وحدها في العالم هي دين وقومية بنفس الوقت. ويكفي للمرء أن يكون نصف أصولي هنا ونصف أصولي هناك حتى ينتج عن ذلك أمرا ما خطير جدا. وفي المقابل نشاهد ارتفاع شأن الاسلام السياسي.

الأصدقاء، الأمور ليست بسيطة.

لكن ورغم ذلك نحن نؤمن بالشعوب، ونحب الشعوب ونعرف أننا يمكن أن نعيش سوية.

لذلك يجب أن نتحدث عن كل شيء. وذلك بسبب مشكلة انعدام الثقة. وبدل خطة المراحل، وخطة شبر وكمان شبر، دعونا نتحدث عن كل الأمور. فعندما نتحدث عن كل شيء فنحن نخلق الثقة بيننا

ولا نخبئ شيئا خلف الظهر. بل نعرض كل شيء على المكشوف أمام الجميع.

في دولة إسرائيل يوجد خطاب أمني قومجي شديد. خلال الاحتجاجات الاجتماعية ظهر خطاب جديد، الخطاب الاجتماعي. هناك خطاب ناقص في الدولة. أنتم، نحن وكلنا سوية يجب أن نبدأ بطرح خطاب مدني. في سدروت يوجد المؤتمر الاجتماعي؛ في قيسارية يوجد المؤتمر الاقتصادي؛ في هرتسليا المؤتمر القومي الأمني. وهناك نقص لمؤتمر آخر في كل سنة، المؤتمر المدني. علينا أن ننظم أنفسنا جميعا، كل المجموعات، جميع الجمعيات، والعمل على تعزيز الخطاب المدني. تعالوا نقرر ذلك الآن.

تحدثتم هنا عن القائمة المشتركة. تشكلت القائمة المشتركة نتيجة الاقصاء ورفع نسبة الحسم بهدف منع القوائم العربية من اجتياز نسبة الحسم. تمثل القائمة المشتركة التوجه الديمقراطي مقابل التوجه العنصري.

لقد شاركت في مظاهرة الاثيوبيين. صادفت هناك صديقي القديم روعي فولكمان. تمت مهاجمتي من جميع الجهات. قيل لي أن الاثيوبيين يطالبون بالمواطنة من مكان قومي، "لأننا يهود مثلكم فنحن نستحق المواطنة ونستحق المساواة". وكذلك من دوافع عسكرية، "لقد خدمنا في الجيش لذلك نحن نستحق" - وأنت أيمن، لست يهوديا ولم تخدم في الجيش، فما الذي تفعله هنا؟

أنا أريد الوقوف إلى جانب جميع المستضعفين في كل مكان. مع الاثيوبيين، مع العمال في ديمونا. أنا أقف إلى جانبهم كموقف قيمي، ولكن ليس فقط، بل أيضا كموقف عملي.

فعندما تقوم الشرطة بالاعتداء علينا فنحن بحاجة إلى شركاء. وإذا قمنا نحن المستضعفون كل واحد بالنضال لوحده، عندها فقط الذين يميزون ضدنا يستفيدون من ذلك. نحن نريد توجّه آخر يقول لجميع المستضعفين: "تعالوا نبحث عن المشترك ونناضل سوية".

لا يمكن الحديث عن المساواة المدنية لوحدها. فنحن شعب ولسنا فقط مواطنين. الشعوب تستحق حقوق قومية وليس فقط حقوق مدنية. هذه الحقوق لا تضر بأحد، بالعكس فهي تضيف للجميع وتثريهم. اللغة العربية هي لغة رسمية. هناك كتابات باللغة العربية في تل أبيب وليس فقط في الناصرة. فهل هذا يضايق أحد؟ هذا هو التوجه الذي أؤمن به أنا: وهو أن الحقوق القومية لا تأتي على حساب طرف ما. بالعكس تماما. فهي تتشابك وتضيف لجميعنا حق قومي آخر. فمثلما أنا أتعلم العبرية ينبغي على اليهود تعلم اللغة العربية من الصف الأول. هذا حق قومي، وهذا حق يثري المجتمع، يضيف لنا جميعا. ينبغي أن نستفيد من وجود أكثر من شعب واحد هنا، وأكثر من ثقافة واحدة. علينا تقبل ذلك بمحبة. أنا فرح بذلك، فأنا أتعلم من هذا. فعندما نتعلم عن تشرنحوفسكي وعن راحل وعن بيالك، فأنا أستفيد من ذلك!

"لأن روحي ما زالت تصبو إلى الحرية\
لم أبعها لعجل الذهب\
ما دمت أؤمن في الانسان\
في روحه أيضا روح قوية"

هل خسرت شيئا ما؟ إذن لماذا لا تتعلمون أنتم عن محمود درويش؟ الشاعر الكوني، لماذا لا تتعلمون عنه كما نتعلم نحن؟ لكن الأهم من

ذلك، لماذا لا أتعلم أنا عن تاريخي؟ لماذا أتعلم عن الحركة الصهيونية ولا أتعلم عم حركة المقاومة الفلسطينية؟ لماذا لا يسمحون لنا بذلك؟ فها أنا أعرف كل شيء عن حركة المقاومة الفلسطينية. لماذا يمنعوننا من التعلم عن محمود درويش؟ وعن توفيق زياد؟ فأنا أحفظ جميع أشعارهم غيبا. ولكن ذلك عن طريق الشباك الفرعي وليس عن طريق وزارة التعليم. لماذا لا يفكرون بشكل مختلف؟

في عهد العولمة، الفيسبوك، اليوتيوب، يمكننا نحن العرب الوصول إلى كل شيء، إلى الثقافة القومية. لكن يمكن القيام بذلك بشكل مُنظم. بشكل يثري الجميع، فهذا ليس بالأمر السيئ. منذ قيام الدولة تم بناء 700 بلدة. جميعها بلدات يهودية. لكن لم يتم بناء بلدة واحدة عربية في المثلث أو الجليل. لذلك هيا لنحل هذه المشكلة.

نحن لن نوافق من الناحية القيمية ومن الناحية الاخلاقية على تصحيح ظلم الماضي عن طريق التسبب بظلم للآخرين. لكن يوجد هنا مكان للجميع. فمتى سأستطيع القول "هذه دولتي"؟ وهو ما لا يمكنني قوله الآن، فأنا لا أشعر هكذا.. متى يمكنني؟ عندما يتم الاعتراف بالنكبة، مصادرة الأراضي في الخمسينيات، مجزرة كفرقاسم، الحكم العسكري. ويعتذرون، ولكن ليس هذا فقط. عن طريق الشراكة يتم تصحيح الظلم. هكذا يتم بناء مجتمع مشترك ديموقراطي ومتساو للجميع، مجتمع يضيف ويثري ويساهم لنا جميعا.

> الحقوق القومية لا تأتي على حساب طرف ما. بالعكس تماما. فهي تتشابك وتضيف لجميعنا حق قومي آخر.

النائب أيمن عودة، رئيس القائمة المشتركة

كلمة السيد أندرياس ميخائليس

سفير ألمانيا في إسرائيل

أنني أؤمن بكل قلبي أنه من أجل تحقيق السلام في المجتمع، ومن أجل التعايش الحقيقي والشراكة بين مختلف فئات المجتمع، لا بد من توفر شرطين. أولا، يجب على الدولة توفير الضمانات الشرعية والقانونية للأقليات، بغية تأسيس مجتمع عادل، منصف ومتماسك؛ ثانيا، ينبغي أن يسود مناخ من الثقة المتبادلة والاحترام داخل المجتمع. وإذا لم يكن هذا المناخ قائما بشكل طبيعي، ينبغي على الحكومة العمل من أجل تشكيله.

في عام 1949، عمل مؤسسو الدستور الألماني "القانون الأساسي"، على تحويل دروس وعبر الماضي الاجرامي لألمانيا النازية إلى حماية غير قابلة للزعزعة لحقوق الإنسان، حقوق الفرد. قائمة حقوق الإنسان الأساسية لدينا ف ألمانيا هي شاملة للغاية. فهي تؤكد ليس فقط على الحريات الفردية وتضع حدودا واضحة للتدخل في هذه الحريات، بل أن جوهر هذه المبادئ غير قابل للتغيير. "احترام كرامة الإنسان" – هذا المبدأ الأساسي غير قابل للتغيير، ليس بواسطة التشريع دون اعتماد دستور جديد، مما يعني وجود حماية ناجعة وقوية بشكل خاص.

اسمحوا لي بالحديث عن الوضع في ألمانيا اليوم. بالتأكيد نحن الألمان لا نعيش في عالم مثالي أو بالغ الكمال. فعلى الرغم من وجود مجتمع مدني قوي لدينا، على الرغم من وجود سلطة قضائية مستقلة، على الرغم من الحكم الديمقراطي الحديث، وعلى الرغم من الإطار القانوني الواسع، فأيضا في بلدي هناك انتهاك لحقوق الإنسان وحقوق الأقليات. فنحن نصادف تصريحات وأفعال مثل كراهية الأجانب، العنصرية ومعاداة السامية. من أجل مكافحة هذه الظواهر لا بد من وجود قاعدة قانونية متينة، ولكن هذا وحده لا يكفي.

بالإمكان حماية الحقوق المدنية وحقوق الأقليات بشكل كلي عندما يكون هناك رقابة وضمانات لتطبيقها. يتطلب هذا الأمر وجود نظام قانوني مستقل يعتمد على محاكم قوية ومستقلة.

السيدات والسادة، النظام القانوني والقضائي هو الأساس للمجتمع العادل والمشترك. ومع ذلك، بدون مناخ اجتماعي إيجابي، ستبقى هذه القاعدة قابلة للزعزعة. رؤية المجتمع المشترك تصبح واقعا دستوريا فقط عندما يعمل المجتمع على ملئ هذه الرؤية بالحياة.

المجتمع الجامع (الشامل للجميع) هو المجتمع الذي تكون فيه المساواة التامة لمختلف المجموعات أوسع من قيمتها الدستورية. ويجب أن يتحول هذا الأمر إلى واقع. في المجتمع الجامع لا يسود فقط التسامح بين الناس، بل يحترمون الواحد الآخر. في المجتمع الجامع تلتقي المجموعات المختلفة مع بعضها وتعبر عن ثقتها المتبادلة.

خلال تجربتي الدبلوماسية تعلمت أن بناء الثقة ليست مهمة سهلة. لكن من دون الثقة لن تكون هناك شراكة حقيقية. في بعض الأحيان الثقة هي كاستثمار. ينبغي للإنسان أن يستثمر في الثقة ومن ثم الانتظار للحصول على تعويض. لولا هذه الرغبة في الثقة فإن فرنسا وألمانيا، العدوان اللدودان لعدة قرون، لما أصبحا حليفين قريبين كما هو الحال اليوم. لولا هذه الرغبة في الثقة، فإن شروع توحيد أوروبا لم يكن له أن يبدأ، وبالتأكيد لم يكتب له النجاح. وأود أن أضيف أنه لولا هذه الرغبة في الثقة، لما بدأ القادة الإسرائيليون والألمان في هذا المسار الذي أنتج صداقة خاصة بين بلدينا وبين شعبينا.

لهذه الأسباب، أنا ممتن لجبعات حبيبه على دعوتي اليوم. وضعت جبعات حبيبه نصب عينيها

هدف بناء الثقة المتبادلة بين اليهود والعرب الفلسطينيين. أريد هنا أن أثني على جهودكم خلال العقود الماضية. حيث قمتم بتنظيم العديد من اللقاءات بين أبناء الشبيبة من اليهود والفلسطينيين، الذين جاؤوا هنا للمشاركة في المخيمات الصيفية وورش العمل.

أنني على ثقة أن ألمانيا، فضلا عن شركاء دوليين آخرين، سيكونون سعداء بمساعدتك على تعزيز المجتمع المشترك، المنصف والعادل. لقد استثمرت ألمانيا خلال سنين طويلة في العديد من المشاريع التي تعزز التعايش اليهودي العربي الإسرائيلي. لقد عملنا وما زلنا نعمل جنبا إلى جنب مع العديد من المنظمات الإسرائيلية التي تعمل من أجل تعزيز وتنمية المجتمع العربي الفلسطيني.

يقول المثل العربي: "من لا أصدقاء لديه كالغريب في وطنه". وأنا على ثقة تامة أن اليهود والفلسطينيين في إسرائيل قادرون أن يصبحوا شركاء حقيقيين وأن يحولوا إسرائيل إلى وطنهم المشترك. أحد أسباب تفاؤلي هو حقيقة وجود مجتمع مدني قوي في إسرائيل، كما يمكننا أن نشهد ذلك هنا اليوم.

شكرا جزيلا.

ملخص كلمة عضو الكنيست د. أحمد طيبي

القائمة المشتركة

يسعدني وجودي هنا معكم وبودي شكر مدراء جبعات حبيبه على هذا المؤتمر الذي لا يوجد نظير له في السنوات الأخيرة. مؤتمر اليوم هو حول المجتمع المشترك، وهذا مفهوم جديد جاء ليستبدل مفهوم "التعايش"، الذي توقف بسبب وجود طرف واحد، مجموعة ثانوية بين اليهود في المجتمع الإسرائيلي، الذي يؤيد فكرة التعايش، وهنالك طرف آخر، العرب في دولة إسرائيل، الذي يبحث عن العيش. شرط التعايش هو ليس الحصان وراكبه، فيجب بداية أن يتوفر العيش بذاته.

من أجل نجاح المجتمع المشترك لا بد من توفر عدة شروط: فالعرب مهددون يوميا حتى في أسهل الأمور: عبر البيت المهدد بالهدم رغم أنه قائم منذ 15-10 سنة على أرض خاصة بسبب عدم وجود خرائط هيكلية. والشعور بالتهديد بسبب حقيقة أن الدولة التي تعيش فيها كمواطن لا تشعر فيها بالمساواة. فمثلا، يجب أن تشعر المرأة المسلمة المحجبة بالأمان في كل مكان، لا أن تشعر بالتهديد والتعامل معها كتهديد مُتحرك.

في المجتمع المشترك كلنا ملزمون بمحاربة النمطية القائمة في الدولة منذ أكثر من 60 عاما. والشعور العام هو أن هذه النمطية قد ازدادت في السنوات الأخيرة. فالكنيست أصبحت أكثر عنصرية، وتشرع القوانين العنصرية. وأيضا الكنيست الجديدة لا تحمل لنا البشائر في هذا الموضوع. فهنالك نوع من الرهاب أو الاستحواذ الهوسي للدولة اليهودية. يريدون تعريفها كيهودية أكثر وأكثر، ولم يعد الأمر مجرد فكرة. بين إمكانية حكومة يمينية ضيقة وحكومة وحدة قومية أفضل حكومة ضيقة، فهي الوجه الحقيقي لليمين الإسرائيلي، دون أن يشكل فيها أعضاء حزب العمل مجرد تجميل.

ما الذي تريده قيادات الجماهير العربية، ما الذي تريده الجماهير العربية؟ الرغبات لم تتغير: نحن نتحدث عن جماهير لديها أجندة مدنية، اجتماعية واقتصادية، ومطالب واضحة. أيضا في مجال التعليم، وفي مجال محاربة العنف، وفي مجال السكن، وفي مجال التخطيط والبناء. لهذه الجماهير هوية قومية أيضا. هناك من يريد التعامل معنا على أننا مخلوقات هبطت من السماء بدون انتماء قومي. لن نوافق على ذلك، فنحن لسنا كذلك. نحن جزء من الشعب العربي الفلسطيني. هذه هي هويتنا. وأنا أختلف عن صديقي صائب عريقات لأنني مواطن إسرائيل أيضا. هذه المواطنة تحمل مغزى، فحتى إن لم أكن مواطنا متساويا، فأنا أناضل كي أكون متساويا.

في الاستطلاع الذي نشر مؤخرا يتضح أن محاربة الجريمة هي الموضع الأهم بالنسبة للمواطنين العرب، والموضوع الثاني هو جهاز التعليم، والثالث هو هدم البيوت. في مجال هدم بيوت لا توجد استراحة ولو لدقيقة واحدة. تم الهدم في كفركنا ويهددون بالهدم في اماكن أخرى.

من المفترض أن يتحدث هنا بعدي رئيس الدولة ريفلين. تفصل بيننا هوة سياسية كبيرة في المجال السياسي الأيديولوجي. ولكن في كل ما يتعلق بالمواطنين العرب فإن تعامله أفضل من كل شخص في حزب العمل أو من معسكر الوسط. أريد أن أكشف لكم أن من يقف وراء قرار تأجيل وتجميد أوامر الهدم في قلنسوة والطيبة هو الرئيس ريفلين. تكلمت معه عن الوضع المأساوي لعائلة تعيش منذ أكثر من عشر سنوات على أرضها الخاصة في قلنسوة، وفي بيتها يعيش أطفال مع إعاقات، بيت لم يحصل على ترخيص. الطيبة وقلنسوة مدينتان تقدمتا بطلب لتغيير استعمال منطقة "يمنع البناء عليها بسبب وجود

وادي قريب". أدعو كل واحد منكم لزيارة المنطقة، فلا وجود للوادي هناك، ولا للبيئة. في الطيبة وفي قلنسوة يريدون العيش، وبعد ذلك التمتع بالبيئة. فالعيش يسبق التعايش ويسبق المجتمع المشترك. قام رئيس الدولة بالتدخل وفجأة بدأ النظام يبدو ناجعا. الرئيس ريفلين يستحق كل الثناء على تدخله الذي منع معاناة الأسر هناك ومنع إمكانية حدوث مواجهات.

نحن نشعر بالتهديد في موضوع هدم البيوت، وفي موضوع القرية البدوية أم حيران وسوف نخرج للنضال. فالنضال أولا. لن نوافق على أن قرية طلب من سكانها عام 1956 من قبل الحكم العسكري بالانتقال إلى هناك أن يتم الآن هدم بيوتها من أجل إقامة بلدة يهودية. والأمر الأكثر ازعاجا هنا هو مصادقة المحكمة العليا على أوامر الهدم. فالمحكمة العليا لا تقدم عادة النصفة القانونية الحقيقة للأقلية العربية القومية في

دولة إسرائيل. من هنا أوجه نداء لهذا الملاذ الأخير المحكمة العليا - إذا كنتم تعتبرون أنفسكم الملاذ الأخير للمواطنين فأنتم في حالتنا لستم كذلك وعليكم إعادة النظر بقراراتكم.

يقف أمامكم شخص طالما مد يده من أجل التعاون، ومن أجل تغيير الواقع كي نعيش في واقع أفضل. لكننا لن نتصرف "كعرب طيبين" بعض الصحفيين أصيبوا بخيبة أمل من أعضاء الكنيست العرب. فهم يريدون انتاج أعضاء كنيست عرب من نوع جديد. لكن هذا غير قائم. كفوا عن شعور السيد هذا. فنحن سوف نتناول القضايا المدنية وكذلك قضية الهوية القومية: هكذا نحن ولن نرقص أبدا على أنغام الأغلبية. فمن يريد قبولي كما أنا أقول له أهلا وسهلا، وعليه التعامل مع التحديات التي نضعها يوميا أمامهم، وخاصة مع المرآة التي نضعها أمام المجتمع الإسرائيلي.

عضو الكنيست زهافا جلؤون

رئيسة حركة ميرتس

وثيقة الرؤية التي تعرضونها هنا اليوم هي وثيقة مثيرة. أعترف أنني لا أوافق على كل كلمة فيها، لكن الصورة التي تصورها الوثيقة تشكل إلهاما حقيقيّا لكل من يسعى من أجل مجتمع أكثر عدلا ومن أجل تغيير الواقع الإسرائيلي العنصري الصراعيّ.

يشكل هذا العمل المشترك ليهود وعرب فلسطينيين من أجل بلّورة هذه الرؤية نقطة ضوء في نهاية النفق الطويل المظلم الذي نسير فيه. ونحن بحاجة لهذا، وخاصة الآن في الوقت الذي تبدو فيه رؤية الحياة المشتركة بعيدة المنال. والنقطة الهامة التي تثيرها هذه الوثيقة هي كيف لنا أن نمضي قدما نحو هذه الرؤية بدل مواصلة الابتعاد عنها.

أعتقد أن ثمة وسيلة لتغيير هذا الواقع، وأن الطريق إلى الحياة المشتركة تمر من خلال خطوات عينيّة لتصحيح التمييز ولتطوير برنامج شامل للتفضيل الايجابي لمواطني إسرائيل الفلسطينيين في جميع مجالات الحياة.

من الواضح أنه بدون ضمان تمثيل المواطنين العرب الفلسطينيين في سلك خدمات الدولة، وبدون التعبير الفعلي عن مكانة اللغة العربية كلغة رسمية في الدولة، وبدون زيادة الموارد في التربية والتعليم، وبدون الاستثمار في الثقافة العربية والاعتراف بالسرديات المشتركة، وبدون زيادة خدمات الشرطة، وبدون محاربة ظاهرة النمطنة العنصرية في الصناعة والتشغيل، وبدون توفير منالية متساوية للخدمات الاجتماعية، وخاصة بدون تصحيح التمييز الصارخ وغير المعقول في سياسة التخطيط والبناء وتخصيص الأراضي، بدون هذا كله فإن الشعبين اللذين يعيشان هنا سيستمران في العيش الواحد إلى جانب الآخر ولكن ليس الواحد مع الآخر.

طالما لم يتم تصحيح التمييز فستبقى هنا مجموعتان: مواطنون وشبه مواطنين.

أنني فخورة في حقيقة أن حزب ميرتس لا يؤمن فقط بالتعاون بين اليهود والعرب، بل يقوم بذلك فعلا طيلة الوقت، وفخورة أن حزب ميرتس أنتخب وبدون تحصين عضو الكنيست عيساوي فريج للمكان الثالث في قائمة الكنيست.

إسرائيل هي دولة عنصرية؛ عنصرية تجاه الأثيوبيين، وتجاه السودانيين والإريتريين طالبي اللجوء، وتجاه الشرقيين، وتجاه الروس وتجاه كل من هو ليس يهوديا.

لكن العنصرية تجاه مواطني إسرائيل العرب الفلسطينيين، هي عنصرية متجذرة وعنيفة جدا، وهي نتاج تمييز مقصود ومؤسساتي خلال ال68 سنة الأخيرة، وأوج هذه العنصرية هي التشريعات العنصرية والتحريض الذي يؤدي إلى العنف وأعمال التنكيل، وترتبط ارتباطا وثيقا بالصراع وبسياسة الاحتلال.

فالصراع الدموي الذي نعيشه يخلق ويعزز الشكوك والعداوة بين كلا الشعبين، ويسمح لمشاعر الوصاية والتفوق الإثني والمسيحانية بالتغلغل إلى كل زاوية في المجتمع الإسرائيلي خلال ال 48 سنة الأخيرة.

هذه الرؤية التي تعرضونها اليوم هامة جدا. والفجوة بينها وبين الواقع الإسرائيلي القائم تجسد كم هي عظيمة المهمة الماثلة أمامنا وكم هي مصيرية:

مجتمع يحقق هذه الرؤية، أو أجزاء كبيرة منها، على أساس التصوّر بأن دولة إسرائيل هي أيضا دولة الشعب اليهودي وأيضا دولة جميع مواطنيها. وأن دولة إسرائيل هو وطن الشعبين اللذين يعيشان هنا؛ مجتمع لا يحاول فيه شعب واحد فرض سيطرته الثقافية من خلال الاستهتار والدوس بكل ثقافة أخرى؛ مجتمع يدرك أن جودة الحياة لكل من يعيش داخل هذا المجتمع تتعلق بوجود مساواة مدنية واجتماعية حقيقية وعميقة. فالمعركة على طابع دولة إسرائيل، وعلى صورتها الشرعية، هي معركة من أجل الرؤية التي تعرضونها هنا اليوم – رؤية للحياة المشتركة، للعقلانية والسلام.

د. إيلين ف. بابيت،

المرافقة الاكاديمية للمجموعة أستاذة ادارة الصراعات الدولية، كلية فليتشر للقانون والدبلوماسية، جامعة تافتس

بصفتي باحثة تعمل في موضوع حل النزاعات خلال الخمسة والعشرين عاما الأخيرة، قمت بتنظيم حوارات بين إسرائيليين وفلسطينيين من خلال التركيز على العلاقات اليهودية العربية في إسرائيل. كانت الفكرة الأساسية لورشة العمل هي خلق منتدى لتحديد ومناقشة التحديات الماثلة أمام من يعمل من أجل السلام والمساواة في إسرائيل.

قرر أعضاء المجموعة تركيز الجهود المشتركة على تطوير رؤية "للمجتمع المشترك" في إسرائيل.

المرحلة الأولى من مشروع المجتمع المشترك كانت مسح التوجهات القائمة بخصوص المجتمع المشترك في إسرائيل وفي العالم كله.

خلال عملية المسح اكتشفنا العديد من الأفكار الهامة:

مثلا:

1. في جنوب تيرول يوجد اعتراف بحقوق الأقليات عبر ترتيبات الحكم الذاتي، بالاضافة إلى الالتزام بثنائية اللغة على مستوى القطاع العام (أي، الاعتراف بهويات منفصلة ومشتركة).
2. في شمال ايرلندا هناك أخبار سارة حيث حلت السياسة محل المواجهات العنيفة، لكن غياب الرؤية المشتركة للمجتمع أعاق مسار المصالحة.
3. في إسرائيل، تمت تجربة فكرة المجتمع المشترك على عدة مستويات مجتمعية بواسطة مشاريع صغيرة وعبر برامج وطرق ايجابية للغاية.

وثيقة المجتمع المشترك التي سنوزعها عليكم خلال اليوم هي نتاج جهود استمرت نحو عامين، ومن خلال دمج التعلم والعمل من قبل مجموعة ريدجفيلد.

نأمل أن تعمل هذه الوثيقة على تشجيع النقاش في إسرائيل حول سؤال ما هو المجتمع المشترك، كيف سيبدو وكيف سنشعر من خلاله. الوثيقة لا تستعرض جميع تفاصيل وخطوات بناء مثل هذا المجتمع، بل ترسم وبشكل حذر الخطوط العريضة الضرورية، من خلال الكشف عن ماهية التغييرات المطلوبة. نحن نعتبر هذه الوثيقة مسودة لأننا نأمل أن تثير نقاشا أوسع بكثير يندمج في الخطاب العام ويدرس أماني ومخاوف الإسرائيليين لدى محاولة بناء المجتمع المشترك.

هذه الرؤية هي تطلع واستشراف لمستقبل يجب العمل من أجله، مناقشته وتعديله مع انضمام المزيد من الأشخاص. نحن لا نوهم أنفسنا أننا أمام مهمة سهلة. لدى استعراض للمجتمعات الأخرى تبين لنا ضرورة الالتزام للمدى البعيد، الصبر والتخطيط.

يعلمنا التاريخ والتجربة أن الطريقة الوحيدة، الناجعة، المستدامة والمقبولة اخلاقيا لإدارة التوترات بين الفصائل المجتمعية المختلفة هي العمل من أجل خلق المجتمع المشترك حيث تستطيع كل مجموعة من المجتمع الشعور أنها في "بيتها" وأن تشعر أنها تحظى بالتقدير بفضل ذاتها.

مجموعة ريجفيلد هي مجموعة من نشطاء المجتمع المدني العرب واليهود بالتعاون مع كلية فليتشر للحقوق والدبلوماسية في جامعة تافتس (الولايات المتحدة). عملت المجموعة على مدار العامين الاخيرين (2013-2015) بغية صياغة رؤية مشتركة للمجتمع المشترك في إسرائيل

من مسودة الرؤية المشتركة التي عرضتها "مجموعة ريدجفيلد" في المؤتمر

وفق رؤيتنا سوف تعيش دولة إسرائيل كمجتمع مشترك، يعيش جميع مواطنيها، العرب الفلسطينيون واليهود، سوية باحترام ومساواة وسلام... وفيما يلي توصيفنا للمجتمع المشترك:

مجتمع متماسك اجتماعيّا، مستقر وآمن. مجتمع يشعر فيه الجميع أنهم في بيتهم. مجتمع يعمل على تعزيز كرامة وحقوق الانسان وحقوق جميع أعضائه، ويمنح الحقوق المتساوية، الفردية والجماعية للجميع.

يكون المجتمع المشترك في إسرائيل مجتمعا ديمقراطيا يحترم ويدرك الامكانيات الاقتصادية، الاجتماعية والسياسية الكامنة في الاختلاف القومي والثقافي. ويعمل على تعزيز مبدأ الشراكة المتساوية من خلال آليات وممارسات وسياسات حكومية. مما سيخلق الفرص ويجمع الأعضاء حول قيم وأهداف ومشاريع مشتركة.

يقوم المجتمع المشترك بين العرب واليهود في إسرائيل على علاقات الاحترام المتبادل بين المواطنين (أفراد ومجموعات)، وعلى التسامح، الانفتاح واستيعاب الاختلاف، التعددية، التضامن الاجتماعي والمسؤولية المشتركة. هذه الأمور مجتمعة تخلق شعور الانتماء والمُلكية.

نحن ندرك أن تطبيق هذه الرؤية يحتاج إلى سيرورة معقدة تدريجية تتطلب بناء توافق واسع، فيما يتعلق بطبيعة المجتمع في إسرائيل، وأيضًا فيما يتعلق بالحل العادل للصراع، وفي مركزه إقامة دولة فلسطينية إلى جانب دولة إسرائيل. سوف تتيح لنا قدرة التغلب على الخلافات والتخوفات خلق واقع جديد يستند على هذه الرؤية ويؤدي إلى دولة مزدهرة يعيش مواطنيها حياة سلام ورخاء. وسوف تتمتع الدولة بوفرة الموارد التي ستُحوّل من المصاريف على الأمن والحرب لصالح جودة حياة أفضل لجميع المواطنين ولصالح تطوير المنطقة كلها.

في صلب هذه الرؤية المبادئ المتفق عليها التالية:

1. إسرائيل في حدود 1967 تكون دولة ديمقراطية، والسيادة فيها لجميع المواطنين، العرب واليهود، ولكلا الشعبين في الدولة حقوق جماعية وقومية متساوية.
2. تنتهج الدولة سياسية متساوية لجميع مواطنيها.
3. يجب العمل وبالتوازي على انهاء الاحتلال، التوصل إلى اتفاق دائم مع الفلسطينيين، وبناء المجتمع المشترك داخل إسرائيل. انهاء الاحتلال والسلام بين الشعوب ضروريان بغية تعزيز بناء المجتمع المشترك.
4. يجب إنشاء، تطوير وتعزيز العلاقات الثقافية والاقتصادية والاجتماعية مع شعوب المنطقة.
5. تصورات العدالة التوزيعية وعدالة التوزيع من جديد هي التي يجب أن توجه تخصيص الموارد في دولة إسرائيل.
6. لا يمكن تصحيح الظلم التاريخي، الأخلاقي والسياسي الناتج عن تهجير ونهب الفلسطينيين عن طريق انتاج ظلم جديد.
7. الحقوق القومية لكل مجموعة ليست بديلة عن الحقوق الدينية لكل مجموعة.

القيم الكامنة في صلب الرؤية:

- **المساواة في الحقوق والفرص** المساواة هي المبدأ المعياري المنظم للرؤية المشتركة والتي تضم الحيز السياسي, الإجتماعي والإقتصادي لكل أطياف المجتمع الإسرائيلي.
- **الاعتراف والتعددية** اعتمدت المجموعات القومية في الدولة تصورات ومواقف متضاربة. تعترف وجهة النظر الأخلاقية للتعددية الاخلاقية بهذه الحقيقة، لكنها لا تفضل القيم المعيارية لأحدى المجموعات على قيم وسرديات المجموعة الثانية. فكل مجموعة تعترف بسرديات واحتياجات ورغبات المجموعة الثانية. تحظى ثقافة كل مجموعة بالحضور المرئي في الحيز العام دون تفضيل ثقافة على الأخرى.
- **العدالة التاريخية التصالحية** الاعتراف بظلم الماضي والعمل على تصحيحه.

تتيح الرؤية المشتركة المساواة التامة بين الأقلية العربية وبين الأغلبية اليهودية. لذلك يجب توفير حلول تفصيلية لعدم الساواة القائمة اليوم في إسرائيل في المجالات التسع المفصلة فيما يلي:

1. الحقوق الثقافية: اللغة، التعليم، الثقافة، التراث والمواقع التراثية، الدين، الاعلام.
2. الحريات والحقوق السياسية: المكانة القانونية وتعريف الدولة، التمثيل البرلماني، التمثيل في مراكز القوى، الحريات السياسية.
3. الأراضي: المصادرة، التعويض والعودة، تخصيص الأراضي والسيطرة، التمثيل في سياسات قانون مكانة الهستدروت الصهيونية العالمية والوكالة اليهودية، االتخطيط والبناء والإسكان، بناء البلدات الجديدة.
4. الحقوق الاقتصادية والاجتماعية: التشغيل، التطوير الاقتصادي، خدمات الدولة، الرفاه، الصحة والخدمات الاجتماعية، التعليم العالي.
5. إنفاذ القانون
6. الخدمة العسكرية والمدنية
7. الحيز الرمزي والحيز العام
8. قوانين الهجرة والمواطنة
9. العدالة التاريخية التصالحية

أعضاء المجموعة: ينيف سغي، ثابت أبو راس، حسية حومسكي فورات، رلى ديب، موسي راز، حسين طربيه، ميخال لفين، ميسم جلجولي، فيرد مروم، نظير مجلي

3. Land: expropriation, compensation and return, allocation of land and control, representation in policy-making and the legal status of the World Zionist Organization and the Jewish Agency, planning, construction and housing and settlement
4. Economic and Cultural Rights: employment, economic development, public service, welfare, health and social services and higher education
5. Law enforcement
6. Military/civilian service
7. Symbolic space and public space
8. Immigration and Naturalization Laws
9. Historical restorative justice

Group members: Yaniv Sagee, Thabet Abu Ras, Chassia Chomski Porat, Rula Deeb, Mossi Raz, Hussein Tarabieh, Michal Levin, Maisam Jaljuli, Vered Marom, Nazir Magali

3. In parallel, action is needed to end the occupation in the Palestinian territories, to arrive at a permanent agreement with the Palestinians and to create a shared society in Israel. The end of the occupation and peace between the peoples are important in order to strengthen and advance the building of a shared society.
4. A cultural, economic, and social bond must be developed and strengthened with the peoples in the region.
5. The concepts of both restorative justice and distributive justice will inform all resource allocations in the State of Israel.
6. The historical, moral and political injustices of the displacement and dispossession of the Palestinians will not be corrected by new injustices.
7. National rights for each group are not to be awarded at the expense of, or to replace religious rights for each group.

The values at the heart of the vision:

- **Equality of rights and opportunities** Equality is the normative principle organizing the shared vision that refers to the political, social and economic spheres within the entire society in Israel.
- **Recognition and pluralism** The national groups in the country have adopted perceptions and positions that stand in opposition to each other. The ethical perception of moral pluralism recognizes this fact, but does not privilege the values and narratives of one of the groups over those of the other. Each group recognizes the narrative, the needs, and the aspirations of the other group. Both groups will have visibility in the public sphere without giving priority to one over the other.

The vision of a shared society will allow full equality between the Arab minority and the Jewish majority. To this end a detailed response needs to be provided for the inequality currently existing in Israel in the nine areas:

1. Cultural rights: language, education, culture, heritage and heritage sites, religion and media
2. Freedoms and Political Rights: legal status, parliamentary representation, representation in centers of power, political freedoms

From the Ridgefield Group

Draft vision that was presented at the conference

According to our vision, the State of Israel will exist as a shared society in which all of its citizens, Jews and Palestinian Arabs, will live with dignity, with equality and with peace.

This is how we would describe the shared society: A society in which there is social cohesion, stability, and safety. A society where all its members feel at home. Such a society advances the dignity and human rights of all its members and grants equal individual and collective rights.

The shared society in Israel will be a democratic society valuing and identifying the economic, social and political potential that lies within in national and cultural diversity. This society will act to promote the principle of equal partnership through mechanisms, practices, and government policy. As such it will create opportunities and will unite its members around shared values, objectives and projects.

The society shared by Arabs and Jews in Israel will be based on relationships between citizens (both individuals and groups) that are characterized by mutual respect, tolerance, openness and inclusion of diversity, pluralism, societal solidarity and shared responsibility. All these create a sense of belonging and ownership.

We are aware of the fact that implementation of this vision is a complex and gradual process that requires building of broad consensus, both in relation to the nature of the society in Israel and in relation to a just solution for the Israeli-Palestinian conflict which relies centrally on the establishment of a Palestinian state alongside the state of Israel. The ability to overcome the disputes and fears between our two peoples will make it possible for us to create a new reality, which will be founded on this vision and will lead to a flourishing and thriving state where its citizens live in peace and wellbeing.

The country will enjoy the abundance of resources which will be re-directed from expenditures on war and defense to the investment in an optimal quality of life for all its citizens and for the development of the entire region.

We see the following agreed-upon principles as the basis of the vision:

1. Israel within the 1967 borders will be a democratic state whose sovereignty belongs to all its citizens, Jews and Arabs alike, and both peoples have equal national group rights in it.
2. The state will pursue equitable policies for all of its citizens.

true engagement in a public dialogue that explores the hopes and fears of all Israelis in building a shared society.

A vision is an aspiration - a hoped for future to work toward, to be discussed and revised as more people join the dialogue.

There is no illusion that this is an easy task; our review of other societies shows that it requires a long term commitment, patience and planning.

History and experience shows that the only effective, sustainable and morally acceptable way to manage social tensions between sections of society is to work to create a shared society in which all sections of that society feel at home and valued for themselves.

The Ridgefield Group - a group of Jewish & Arab civil society leaders in cooperation with the Fletcher School of Law & Diplomacy at Tufts University (USA). The group has worked for the past two years (2013-2015) on composing a vision for a shared society.

// Eileen F. Babbitt, PhD
Academic Advisor to the Ridgefield Group
Professor of Practice of International Conflict Management, The Fletcher School of Law and Diplomacy at Tufts University (USA).

As a conflict resolution scholar and practitioner, I have convened Israeli Palestinian dialogues and focused on Arab-Jewish relations in Israel for the past 25 years

The original idea for the workshop was to create a forum for identifying and discussing the challenges facing those in Israel who work for peace and equality.

The members of the group decided to focus their joint efforts on developing a vision for a "shared society" in Israel

The initial step in our shared society project was a "mapping" of shared society approaches, both in Israel and globally.

We found some interesting ideas through this mapping:

For example:

1. In South Tyrol, there is a recognition of minority rights through autonomy arrangements, while also a commitment to bilingualism in public administration (i.e., acknowledgement of both separate and shared identities).
2. In Northern Ireland, the good news is that politics has replaced violent confrontation, but the lack of a shared vision for the society has slowed the reconciliation process
3. In Israel itself, the shared society idea has been tried in a variety of small, community level projects and programs in very positive ways.

The draft Vision Document being distributed today is the result of a two-year effort incorporating the Ridgefield group's learning and working closely together.

This document will hopefully support a discussion in Israel about what a shared society means and how it would look and feel. It does not present every detail or step in building such a society, but instead carefully sketches out the essential contours, identifying the essence of the desired changes. We call it a draft because we hope it stimulates a wider discussion-a

between the two peoples, and has allowed the feelings of superiority, ethnic supremacy and messianism to seep into every corner of Jewish-Israeli society over the last 48 years.

The vision you are presenting here today is so important. The distance between it and Israeli reality demonstrates how big and critical is the task before us.

Your vision is of a society based on the idea that the State of Israel is the state of the Jewish People as well as the state of all its citizens. That Israel is the homeland of the two peoples living here; a society where one people does not attempt to impose its culture while discrediting and trampling any other culture; a society that realizes that the quality of life of all its members depends on the existence of a deep and real civil and cultural equality. The battle on the character of Israel, on its legitimate image, is the battle for the vision you are presenting here today - for shared life, for sanity, for peace.

MK Zehava Galon
Chair, Meretz

The draft of the vision you are presenting here today is an exciting document. I admit that I do not agree with every single word, but the picture it paints is a true inspiration for anyone working for a more just society, and for changing the racist, conflict-ridden Israeli reality.

The joint work of Jews and Palestinian Arabs for formulating this vision is a light at the end of the long, dark tunnel that we are walking in. We need it especially now, when the vision of a shared life seems so far away. The important question that the vision document raises is how to move towards it instead of moving away from it.

I believe that there is a way to change reality, and that the road for a shared life goes through concrete steps to change discrimination and develop a comprehensive affirmative action program for the Palestinian citizens of Israel in all areas of life.

Let is be said clearly: Without ensuring the representation of Palestinian Arab citizens in the public service, without the actual manifestation of the status of Arabic as an official language, without increasing resources for education, without investment in Arab culture and familiarity with the common narratives, without the expansion of police service, without a struggle against racist profiling at airports, without providing equal accessibility to social services, and especially without the correction of the disgraceful, incredible discrimination in planning policy and in land distribution - the two peoples will continue to live here side by side, and not together.

As long as discrimination is not corrected, there will be two populations living here: citizens, and almost-citizens.

I am proud of the fact that Meretz does not only believe in Jewish-Arab cooperation, but actually implements that all the time. I am also proud that my friend Issawi Frej was elected for the third Meretz seat in the Knesset not on the basis of a party quota.

Israel is a racist country. It is racist against Ethiopian Jews, against asylum seekers form Sudan and Eritrea, against Middle-Eastern Jews, against Russian immigrants, and against anyone who is not Jewish.

But racism against the Palestinian-Arab citizens of Israel, which is the most deeply rooted and most violent, is the result of a directed, institutionalized discrimination during the last 68 years, culminating in racist legislation, in incitement that leads to violence and lynching, and is directly connected to the conflict and to the policy of occupation.

The bleeding conflict we are living in creates and reinforces suspicion and hostility

not a dull moment - they have just destroyed houses in Kafr Kana, and are threatening to demolish some more.

President Rivlin is scheduled to appear after me. Despite the political and ideological abyss that lies between us, in everything that pertains to the Arab citizens, his attitude is better than that of any member of the Labor party or the political center. Let me tell you that the person behind the decision to postpone and to freeze demolition in Qalansuwa and Tayibe is Rubi Rivlin.

I told him of the tragic situation of a family with disabled children that has been living on private land in Qalansuwa for ten years, in a house that did not receive a permit. Two municipalities, Qalansuwa and Tayibe, submitted requests for change of purpose to the area "which is not authorized for construction because of a stream in the nearby surroundings ". I invite every one of you to come and visit - the stream is long gone, and there is nothing nearby… People in Qalansuwa and Tayibe want to live, and only then, they can enjoy the surroundings. Existence precedes co-existence and a shared society. The President intervened, and the system suddenly became efficient. President Rivlin deserves a huge thank you for his intervention that prevented the families' suffering and a possible conflict.

We feel that the issue of house demolitions is a threat. As for the Bedouin village of Hiran, we are going to struggle first: We cannot allow that a village whose residents were asked to move by martial law in 1956 will now be destroyed in order to establish a Jewish town. It is most outrageous that the Supreme Court has approved the demolition. The Supreme Court generally does not provide true support to the Arab national minority in the State of Israel. This is a call to the Supreme Court: If you think that you are the citizen's last resort, in our case you are not. You must reconsider your decision!

I am standing before you as a person who has always stretched out his hand in a bid for cooperation, wishing to change reality so that we live in a better one. But we will never behave like "nice Arabs". Some journalists have expressed disappointment with the Arab members of the Knesset. They would like to create a new kind of Arab MKs. There is no such thing! Stop being patronizing! We will engage with the civil subject as well as national identity. That's who we are, and we will never follow the majority's tune. Whoever wants to accept me for what I am - welcome. Whoever does not, will have to deal with the challenge that we present daily, and especially with the mirror that we place in front of Israeli society.

MK Dr. Ahmad Tibi
Joint List

I am glad to be here and would like to thank the directors of Givat Haviva for this conference, as there haven't been many similar conferences in recent years. Today's conference is dedicated to a Shared Society. This new term now replaces the old "co-existence", which has become obsolete as there is one side, a minor group within Jewish Israeli society, who supports the idea of co-existence, and there is another side, the Arabs in the State of Israel, who are seeking existence. Unlike the image of horse and horseman, the condition for co-existence is that there must be, first, an existence.

If we want a shared society to succeed, we have to meet several conditions. Arabs feel threatened here on a daily basis in the most basic aspects of life. A house can be demolished, even though it has been standing on private land for ten or fifteen years, because there is no municipal master plan. As an Arab, you feel threatened because you do not feel as an equal citizen in your own country. A hijab-wearing Muslim woman must feel safe wherever she goes. There is no reason for her to feel unsafe, or to be treated as a potential threat.

All members of the shared society must fight the stereotypes that have been prevalent here for over 60 years. In recent years, those stereotypes seem to have become stronger. The Knesset has become more extremist, passing racist laws, and this new Knesset does not seem any different. There is an obsessionwith a Jewish State, a need to define the State as more and more "Jewish"... Between the option of a narrow right-wing government and a national unity government, I choose the narrow option, as that is the true face of the Israeli right, without the Labor Party's "cosmetic" role.

What does the Arab leadership want? What does the Arab public want? Their wishes have not changed. This public has a clear civil, socio-economic agenda. It has clear demands in the areas of education, of the fight against violence, of housing, of planning and building. And this public has a national identity, too. There are those who wish to treat us like creatures who just "dropped from the sky", with no national identity. We will not take that, for this is not what we are. We are part of the Palestinian people. This **is** our identity. Yet I am different from my friend Saeb Erekat, for I am also an Israeli citizen. This citizenship has meaning, even if I am not an equal citizen. I am fighting to become equal.

A recent survey found that Arab citizens of Israel consider the treatment of crime and violence to be the most important issue for them. In second place: the educational system, third place - building and house demolitions. Regarding demolitions, there is

France and Germany, arch-enemies for centuries, would not be such close allies today. Without this leap of confidence, the project of European integration would never have started, and certainly would not have succeeded. And I add that, without this leap of confidence, Israeli and German leaders would only insufficiently have embarked on a path which has led to the unique friendship between our two countries and our two peoples.

It is for these reasons that I am especially grateful to Givat Haviva for inviting me today. Givat Haviva aims at building mutual confidence between Jews and Arab-Palestinians. I want to applaud you for your efforts over the last decades. You have organized numerous encounters between Jewish and Palestinian-Arab youngsters, who came here for summer camps and for workshops.

Germany and, I am certain, also other international partners will be willing to assist you in promoting an inclusive, fair and just society. Over the years, Germany has invested heavily in projects that foster Jewish-Arab coexistence in Israel. We have worked together and are working together with a number of organizations in Israel that focus on empowering the Arab-Palestinian community.

According to an Arabic saying, "he who has no friend will be a stranger in his own homeland". I am confident that Jews and Arab-Palestinians in Israel can become genuine partners and make Israel their common homeland. One of the reasons for being optimistic is that there is a lively and striving civil society in Israel - as we can see again here today. And let us not forget: President Reuven Rivlin's personal commitment to improve relations between Jews and Arab-Palestinians is also a very very important factor. I am very happy that he will join you later today.

Thank you!

Hon. Andreas Michaelis
German Ambassador to Israel

Ladies and Gentlemen,

It is my firm belief that, for peace in a society, for real coexistence and partnership of different groups in one society, two preconditions need to be fulfilled. Firstly, the state has to provide legal and judicial guarantees to its minorities, so that a just, equitable and cohesive society can form. And, secondly, there has to be a climate of mutual trust and respect within a society. In case this climate does not prevail naturally, the government has to help creating it.

In 1949, the founders of the German constitution, the "Basic Law", transformed what they considered the lessons of Germany`s criminal past during the Nazi period into an unshakeable legal protection of individual human rights. Our catalogue of basic human rights is not only very comprehensive. It does not only emphasize individual freedoms and sets clear limits to interference with these freedoms. The core of these principles can also not be changed. "The respect for the dignity of the human being" - this very basic principle cannot be amended by legislation without adopting a new constitution, thus establishing an extremely powerful and efficient protection.

Allow me to take a look at the Germany of today. We Germans certainly do not live in an ideal or perfect world. In spite of our strong civil society, in spite of an independent judiciary, in spite of a modern and democratic government and in spite of a very comprehensive legal framework, individual rights and minority rights are being violated in my country, too. We are faced with expressions and acts of xenophobia, racism and anti-semitism. To combat these phenomena it is important to have a strong legal basis. But this in itself is not sufficient.

Civil rights and additional minority rights can only unfold their full protective umbrella when their implementation is supervised and guaranteed in practise, too. For that, an independent judicial system with strong and independent courts is key. However, without a positive climate in society, this foundation will remain shaky. The vision of a shared society will only become constitutional reality when society fills it with life.

An inclusive society is one where full equality of different groups amounts to more than a constitutional value. It needs to become reality. In an inclusive society, people will not only tolerate, but respect each other. In an inclusive society, different groups will meet each other and express mutual confidence.

From my diplomatic experience I have learned that building confidence is not an easy task. But without mutual confidence, real partnership will not happen. Sometimes, confidence is like an investment. One has to invest confidence and then wait for the reward. Without this leap of confidence,

that hurt anyone? This is the attitude I believe in. That national rights don't come at the expense of another nation. On the contrary. They combine to enrich us all. Just as I learn Hebrew, so can Jews learn Arabic, starting in the first grade. It is a national right. It enriches us all. We should enjoy living with more than one nation, more than one culture. It makes me happy. It makes me learn. When we study poets like Tchernichovsky, Rachel, Bialik - we can only gain from it!

For my soul still yearns for freedom
I've not sold it for a calf of gold
For I shall yet have faith in mankind
In its spirit great and bold *

Did I lose anything? Why don't you learn about Mahmoud Darwish, the universal poet? Why don't you learn, just as we do? Mostly, why don't I learn about my own history? Why do I study about the Zionist movement, and not about the Palestinian resistance movement? Why won't they let me? I know everything about the Palestinian resistance movement! Why can't I teach about Mahmoud Darwish, about Tawfiq Ziad? I know all their poems by heart! But through a window, not through the main door of the Ministry of Education. Why not think differently? In this time of globalization, with Facebook and YouTube - we, the Arabs, have access to everything. This can serve to enrich us, not weaken us.

Since the establishment of the State of Israel, 700 new towns and settlements have been built - all of them Jewish. Not one Arab settlement in the Triangle or the Galilee. Zero! So let us solve the problem. We are not willing to fix a wrong by wronging other people. That would be immoral, unethical. But there is enough room for all of us! When will I be able to say "my country", which is something I cannot do now? I don't feel that I can. When will I be able to do that?

When you recognize the Nakba, the expropriation of lands in the 1950s, the Kafr Qasim massacre, martial law... When you say you are sorry - but that is not enough. A wrong can be amended through partnership. That is how we can build a shared society that is democratic and equal, that can enrich and enhance us all.

---

* Tchernichovsky's poem "I believe" was **translated from Hebrew by Vivian Eden.**

National rights don't come at the expense of another nation. On the contrary. They combine to enrich us all. It is a national right.

MK Ayman Odeh – Chair, Joint List

is only the Jews who are both a religion and a nation. It is enough to be half-fanatic here and half-fanatic there to create something terrible… At the same time, political Islam is on the rise. Friends, this isn't easy.

Nevertheless, we believe in those peoples. We love those peoples. And we know we can live together.

Therefore, we must talk about everything. Among other things, due to the difficult problem of mistrust. No more phases, no more small, gradual steps. Instead, let us talk about everything. When we do, we create trust between us. No one is keeping things hidden "behind their back". Rather, everything is out in the open.

Israel used to feature a strong national, security-oriented discourse. Following the social protest, there is now a new discourse, a social discourse. However, there is one kind of discourse still missing. You, us, all of us together should begin promoting the civil discourse. There is the Sderot Conference, which is social; the Caesarea Conference - economic; and the Herzlia Conference - National Security. One more yearly conference is missing - the civil conference. We must all get together, all the groups and NGOs and strengthen the civil discourse. Let us decide on it now.

You spoke of the Joint List of Arab Parties. It was created because of an attempt to exclude: Raising the electoral threshold to make it difficult for the Arabs to pass it. The Joint List represents the democratic approach, as opposed to the racist approach.

I participated in the Ethiopian demonstration. I found my old friend, Roy Folkman, there. I was attacked from all sides. The Ethiopians' demand for citizenship is based on the national aspect: "We are Jews like you, so we deserve citizenship and equality." And also for military reasons: "We served in the IDF! We deserve it! While you, Ayman… You aren't Jewish, you didn't serve in the army… What are you doing here?"

I want to be with all the disadvantaged, anywhere. With the Ethiopians, with the laid off workers in Dimona. I am saying this from the standpoint of principle, but also from a pragmatic standpoint. When the police attack us, we want partners. If we, the disadvantaged, each fight alone, those discriminating against us can only benefit from it. We want another approach, which tells all the disadvantaged in the country: "Let us look for what we have in common, and fight together!"

We cannot talk only about civil equality. We are a nation, not only citizens. Nations deserve national rights and not only civil rights. But this doesn't hurt anyone. It only adds, enriches. The Arab language is an official language here. And there are signs in Arabic in Tel Aviv, not just in Nazareth. Does

MK Ayman Odeh
Chair, Joint List

Greetings, and thank you for the invitation.

I am a great believer in our peoples. I believe we are already living together, and we can improve and become a democratic society with equality for all.

I would like to bring several historic examples. Just the other day I finished reading the biography of Malcolm X. You all have read about Martin Luther King, but there was also Malcolm X. I think that the distance between the USA of the 1960's and the fact that an African-American is now President of the United States is much bigger than the distance between Jews and Arabs today and where we will be 20 years from now.

I also read about Paris during the Second World War, a situation unparalleled in history. I can imagine a conversation between a member of the French Resistance and a representative of the Reich, where one tells the other that in seven years there is going to be a common European market, where France and Germany will both be members. At the time, they would probably think the speaker should have his head tested… but it did happen!

I remember the time of Oslo, the beginning of an imagined peace. I can remember the spirit, the relations between Jews and Arabs in Israel. My feeling, that this could all be different. I still believe things can be different here. But it is not easy. And it goes beyond government's policies. It goes deeper than that.

There are a few things that are unique to the conflict, to the relations (or lack thereof) of Jews and Arabs. For example, that this land is holy for all. Each rock has a meaning. This situation is unparalleled anywhere else in the world. Not in the conflict in Belgium, not in the South of Tirol in Italy, not in Quebec and not with the Native Americans. Here we have two peoples who believe with all their might that they were born here. That they are the natives. There is a psychology to this. We are so sensitive about the land, about home - because we are natives.

And there is a majority here. The majority should be generous, because it is the majority. Yet, in some way, it feels like it is a minority. Therefore, it is not so generous. And we are the minority. A minority has to compromise here and there, because it is a minority. But somewhere in our hearts we do not believe that we are a minority - and that is another obstacle. Both peoples are proud, very proud.

There is the people of the Book. The Prophets. Nobel laureates. And the Arabs, who ruled the world for 700 years, and were the masters of civilization for longer than the Roman Empire. There is so much psychology that goes into that! I can further add, regarding the religious question, that it

proper resources necessary to reduce these unbearable numbers.

I see the need for gender equality in the Arab sector. I am glad to have the privilege to be able to attend to that. Arab women are murdered every year and we must place this phenomenon on our national agenda, to realize it is intolerable and focus on a solution. I wish Arab women would take a bigger part in higher education in Israel. In order to achieve that, we need to allocate scholarships and facilitate public transportation from places of residence to academic institutions.

I have been hearing the outcry on the subject of detailed building masterplans that must be implemented in all Arab towns and villages, in order to allow legal building and the authorization of potentially legal structures. There used to be government plans in the past that allocated funds for this purpose, and I intend to act in this direction, to speed up a solution to the problem. I believe that we have an opportunity now, as we have the good will, the attention and the willingness to allocate resource. The current government has representation for equality and there is a ministerial committee for the advancement of the Arab sector, which is made up of senior officials, so that we can provide a response to all the problems at hand.

Let me add that my office is also in charge of digital education. I believe that closing the technological-digital gap in the Arab population can lead to a true revolution.

I call upon each one of you here, if you have ideas, they are most welcome. In order to achieve full equality at the end of the road, we must go through the processes. It is not going to happen overnight, but we must see the horizon. This horizon is translated into programs and resources, and we are going to follow the progress all the way to our goal. I believe we can create a better future for the State of Israel.

"

We have the ability to lead our country to become a more just society, more correct and certainly more equal.

Minister Gila Gamliel – Minister for Gender and Minority Equality and the Advancement of Youth and Pensioners

Minister Gila Gamliel

Minister for Gender and Minority Equality and the Advancement of Youth and Pensioners

Good morning ladies and gentlemen, I am glad to be here today. The subject of this conference is very important. We do not necessarily have to agree on everything, but we can certainly agree that it is time for a serious brainstorming in order to see how we can all together create a joint vision in the Land of Israel.

When the State of Israel was established, the Declaration of Independence was the basis for how we saw the future of the State, in all aspects. Basic Laws and other legislation followed, in order to establish equality for all citizens. Unfortunately, there is still a huge distance between the laws and their actual implementation. We have the ability to lead our country to become a more just society, more correct and certainly more equal.

I am glad I was given the privilege to lead the change in terms of equality in Israel. I am a great believer in education - it all begins in education. I see utmost importance in promoting the idea of equality in kindergartens and schools, and in the public discourse in general.

As I took office I decided to create a long-term strategic plan in order to promote all aspects of equality - in the educational system, gender equality, equality for senior citizens, and certainly, for the younger population, which is the strong, future leadership of the country, to lead cooperation and a sense of equality.

I asked my strategic advisor to speak with all Arab MKs, as well as with academic authorities on the subject, and I will be happy to hear any advice on who could participate in the conversation so that we can create an operative plan and move ahead on closing the current gap. We can create something different here, and it is important to let the Arab population feel that they form part of this creation.

All of this calls for financial resources. For example, the educational system - it is inconceivable that 30% of students in the non-Jewish sector drop out of the system. It is a badge of shame for us, something we need not only condemn but also translate into action, through a detailed plan in the Ministry of Education, with the

- A policy is required to encourage joint learning of some or most academic subjects, as part of building partnership on the individual level as well as on the school level.
- All road signs must be written in both Hebrew and Arabic, in accordance with existing law.
- We call for a policy change that will use the resource of native Arabic speakers as teachers of Arabic in the educational system.
- Arabic has to be taught within its cultural-political context, including Arab writers and poets, and not in a neutral manner. We must change the association of Arabic learning from fear and hostility to an association of cultural exposure.
- The state must enforce the law of the obligatory study of Arabic in Junior High School, with no exceptions.

The Study of Arabic and Hebrew as an Educational Tool for a Shared Society

In cooperation with The Abraham Fund Initiatives

Chair: **Mr. Amnon Be'eri-Sulitzeanu,** Co-Executive Director, Israel

Speakers: **Ms. Hazar Masri-Hussein,** Director of Education for Shared Life, Abraham Fund Initiatives
Dr. Yoni Mendel, Head of the Center for Jewish-Arab Relations at the Van Leer Institute
Ms. May Arow, Teacher and national mentor for teaching Hebrew and Arabic as a foreign language, partner in the development team of the program and teacher trainer at the Yihiye Beseder Program at Givat Haviva

Recommendations on Education

- There should be a strategic government decision to promote subjects of joint learning, encounter programs, study of Hebrew/Arabic in both sectors - regardless of who is in the government. This has to be an official state decision. The models exist; they just need to be adopted.
- We call for a change of concept and policy from instrumental learning (for security objectives) to the integrative learning of Arabic (for connecting cultures, as well as the acquaintance with pre 13th century Jewish culture).
- We call for a change of perception: instead of regarding Arabic as an official language only on paper, to a more practical expression of Arabic (for example, public servants should be obligated to know both languages, proficiency in Arabic to become a condition for application to the public service or for university admission, etc.)
- Aspire to a model of joint, equable curriculum in all bilingual schools. Most of the children in Israel should attend such common schools.
- Every Jewish child should study Arabic and grow up as a speaker of Arabic, so that s/he can speak with and get to know the other.
- Every Arab child should be proficient in Hebrew, in order to succeed in the job market.

- Continue investing in raising the percentage of Arab women who enter the employment circle, including a change of awareness among traditional women.
- Enhance the scope of employment possibilities for Arab women, who mostly work in the public sector, and create more options for quality employment.
- Retraining Arab men for less physical jobs will postpone the age of retirement and result in less collection of disability benefits.
- Encourage variation in employment of Israeli Arabs, according to the needs of the economy.
- Civil society and fundraising of international funds play an important part in speeding up the process of switching to quality employment.
- In addition to the third sector, strengthen the private business sector in the Arab society. Take the leadership, enter into partnerships, start large companies, etc.
- It is very important to reduce the number of youth going out to work in order to support their families, and to encourage them to acquire an education and a profession instead.
- Help those acquiring academic professions to find work in their line of specialization.
- Set a goal of 5% growth in the next decade, at the rate of 0.5% a year; 3% of it will come from Arabs joining the employment circle, especially women - an addition of 160,000 people.
- It is important to channel funds to education and build more classrooms in the Arab sector.
- Encourage Arabs to move to urban centers (currently only 12% of Israeli Arabs live in cities).
- Advance legislation that will force large companies who wish to participate in state-run tenders to have a minimum percentage of Arab employees.
- Formulate policy that sets a quota for women in any initiative related to employment in Arab society.
- The state has to provide incentives to Jewish municipal authorities in the form of investment in infrastructure relative to their incorporation of Arab authorities in infrastructure projects.
- Government intervention in professional training, development budgets, and infrastructure.

Employment in Shared Society
In cooperation with Na’amat and the Histadrut

Moderator: **Yael Maayan,** Co-Director of education department, Givat Haviva

Chair: **Ms. Orly Bitty,** member of the board, Na'amat

Mr. **Farouk Amrur,** Chairman of the Beit Berl Jewish-Arab Institute of the Histadrut

Speakers: **Dr. Nitsa Kasir,** Head of Employment and Policy at the Bank of Israel
Dr. Danny Geyra, Director of Master Plan for Closing the Gap between Jews and Arabs
Dr. Ramzi Halabi, Senior Advisor to the Local Government and Chair of Tsofen Association

Recommendations on Employment

- View the employment problem in the Arab sector as an all-Israeli problem.
- Base the discussion of closing gaps on economic analysis. Israeli society must recognize that economic gaps and discrimination are slowing down growth and hurting it. We must realize that society at large pays the price for these gaps, rather than basing the discussion on the civil-moral argument ("we don't discriminate against Arabs"). It is important to realize that gaps need to be reduced in order to promote growth, and that this can be measured by employment rates.
- Raise the income level of Israeli Arabs; the income gap between Jews and Arabs must be reduced by a half.
- Set a goal of 75,000 new Arab workers with an income level that is significantly higher than minimum wages, in specific areas.
- Create more unions of Arab workers, which will lead to labor agreements, collective agreements, opening up possibilities in the job market, and higher quality jobs.
- Invest in creating more opportunities for quality employment (such as high-tech) among Israeli Arabs.

- It is important to have people consider the price of not participating in problem solving through dialogue.
- Work within Arab society to reinforce the belief that such processes may succeed and bring about change. Build up the determination and patience necessary for such processes, in order to create the desired integration and a more cohesive Israeli society.
- Strengthen and nurture democratization processes and community engagement in Arab society. Establish public participation process, have numerous circles, create continuity for groups working together. It is important to develop these tools and skills, establish the processes, and create continuity.
- It is important to nurture the ability to participate in deliberation processes of the two groups even when a topic is important to only one of the sides, and not only around common interests.
- It is important to establish these as continuing processes and not only as ad-hoc processes. Continuity and perseverance will lead to a deep transformation in the perception of change and a belief in people's ability to influence the course of events.
- Deliberation processes are also important in order to foster a better acquaintance with the other culture, which is the basis for making progress in other areas as well (economy, society, tourism, etc.).
- It is important to make use of public participation processes in order to close the trust gap between society and the establishment.
- It is important to use round tables of municipality mayors and public representatives from neighboring towns to get to know each other better, to become familiar with the obstructions in each sector, and in order to close gaps. This will help to develop the economic system and the social system and to develop tourism, as well as common employment.
- It is important to reinforce public deliberation processes in the Knesset as well, and increase Arab representation in the various committees.
- The Arab sector has been opposed to participation due to years of discrimination. We call for the advancement of cooperative organizational culture (transparency, information sharing, involvement) and containing regional space around issues of regional economic development, social development and quality of life, to influence decision makers.
- Use deliberative processes in order to empower grassroots civil groups that will influence decision makers from the ground up and promote quality of life topics such as regional economic development, social development, etc.

Shared Life in Sustainable Democracy

In cooperation with The Citizen's Accord Forum between Jews & Arabs in Israel

Moderator: **Dr. Michael Mero,** Journalist, Kol Israel

Chair: **Udi Cohen,** Co-executive Director, Citizens Accord Forum between Jews and Arabs in Israel

Speakers: **Dr. Ahmad Higazi,** Executive Director, Shfar'am Water Corporation, lecturer at Haifa University and expert on public participation process
MK Tamar Zandberg, Meretz
Dr. Edith Manosevitch, expert on public participation process, Netanya Academic College
Mr. Sami Lahiani, Head of the Economic Development Department of the Authority for the Economic Development of Arab, Druze, and Circassian Sectors at the Prime Minister's Office

Recommendations for Building a Sustainable Democracy

- It is very important to strengthen the public sphere, the effort to participate in a dialogue of all the groups together. To define the common good, thus building a sustainable democracy and forging a shared fabric of life. It is important that we do that so we do not wear out the concept of "shared life" and empty it from contents, as was the case with "co-existence".
- All the citizens have to be part of the discussion on the essential questions we all share (old age, welfare…) and find the way, together. Through the success in these areas we could move ahead also with the difficult questions regarding the conflict (land, etc.)
- Adopt a practical-applicable approach, a combination of theory and action, through experimenting with deliberation processes and strengthening deliberation norms. Promote and strengthen norms of dialogue, deliberation and attention, to move processes that lead to the joint solution of problems, by bringing together a varied public, not necessarily familiar and experienced in discussions on common interests and practical issues, and help them reach solutions.
- Use digital platforms as well as face-to-face platforms.
- It is important to develop curricula, a value-based educational program for strengthening these norms, and introduce the teaching of dialogue skills instead of debate skills and techniques. .

role in raising the various needs of the citizens to the first sector, initiating citizen participation, and connecting associations that raise awareness to social needs and act for social change.

- Build a large center for civil society in every region. The center will unite all the associations and organization working together in a common dialogue.
- It is important to develop a Jewish and Arab leadership that will be committed to the development of shared regional spaces and joint settlements.
- Encourage the establishment of bi-national settlements. We must break the paradigm that we are speaking of separate settlements within a common area.
- It is important to make sure that mayors and high officials on the municipal level are really committed to the idea of a shared society, and not only as slogans…
- It is important to see actual results in the field, for the welfare of the residents.
- It is important to allow the expansion of the jurisdiction of Arab councils at the expense of the areas of neighboring Jewish councils. A first step would be those areas that are privately owned by Arabs but are located within the jurisdiction of the Jewish municipal councils.
- We call for an emphasis on environmental projects; Arab settlements seem to have a problem in the area of environment protection and development.
- It is important to reinforce the sense of belonging within the Arab settlements and population.

Municipal Equality in Shared Society

In cooperation with Shatil

Chair and Moderator: **Dror Eytan,** organizational consultant and coordinator of the Galil Beyachad program, for shared society in the Galilee, Shatil

Speakers: **Prof. Asad Ganim,** Haifa University
Ms. Ronit Ovadia, Director, Beit HaKerem Valley Cluster, JDC
MK Roy Folkman, Chair, Kulanu
Mr. Salim Salibi, head of municipality Majd al-Krum

Recommendations for Action on the Municipal Level

- Reinforce work on the municipal level, as it holds a significant potential for change.
- Make brave decisions for creating and developing infrastructure in the Arab sector and in the inter-sectorial field. More significant budget is necessary for municipal projects in the Arab sector. There is need for government support for municipal projects, in the Arab sector as well as inter-sectorial projects.
- Continue to foster the regional concept, and create regions that include several municipal councils, or a cluster, for joint regional-economic development. We call for the development of regional bodies that have statutory authority to put an end to the zero sum game between the Jewish and Arab councils.
- It is important to develop transportation facilities, housing, and hard infrastructure.
- Develop professionalism and executive capacities of Arab municipalities.
- Arab mayors and chiefs of municipal councils must understand their role as economic-social entrepreneurs and their responsibility for pushing and executing local projects, establishing economic companies, associations for the promotion of tourism and commerce, etc.
- Jewish and Arab municipalities must locate and unite around common interests (joint services for residents that improve the quality of life and reduce gaps, joint economic development, etc.).
- It is important to empower civil society/third sector organizations - they play an important

community and civil service, and caring for the public interest.

Ladies and Gentlemen: The task of building trust between the Jewish and Arab publics is not a task of "the Left" or of any particular political camp. It is the task of anyone who holds this country dear. We cannot let one camp take ownership on this task and dictate its way and its language; similarly, we cannot let the other camp shake off responsibility.

The fact that this subject has become identified with a particular political camp, both on the Jewish and on the Arab side, is tragic. Building trust between Jews and Arabs in the State of Israel and in the Land of Israel is key to our existence here, to our fate and our future. Those who are truly interested in moving change cannot entrench themselves in accusations, in guilt feelings or in self-righteousness. The situation of Jewish-Arab relations in the State of Israel and between the Jordan River and the Sea cannot be blamed on one party alone. What we have here are two peoples who have been focusing too much on the past and too little on the future; too much on their sense of justice, and too little on understanding the narrative of the other side; too much on the false expectation that the other side will disappear, and too little on realizing that both sides are here to stay; too much on pain, loss and memory, and too little on hope and on the joy of mutual discovery.

Wailing, self-flagellation and international courts cannot break through the gates of the hearts on both sides. And without a majority on both sides, without the recruitment of new, diverse forces from the mainstream of both societies, we will not break through.

The treatment of Jewish-Arab relations must be brought into the mainstream - conscious, political, public and media mainstream. Anything less than that is simply negligence and irresponsibility for our future and the future of our children.

I did not come here today to receive an award or an honor. Our life mission of establishing partnership between us has not been completed, and I do not deem it appropriate to receive an award for a task that is still before us in all its gravity.

As a lover of the Land of Israel in its entirety, I will continue saying what I said here today, from every stage and everywhere - in Givat Haviva and in Ariel, in Kafr Qasim and in Hebron, so long as it can get us closer to our goal. We know very well that the steps that were outlined here today, including my remarks, are only the beginning of a long road. Nevertheless, if we want our children in the future to draw together maps of vision and hope, we know that we must start walking, and that we are not doomed but **fated** to walk this road together.

Bless you all.

is not a collection of eclectic individuals. Just as the Jews are not required to give up their past and their heritage, they will have to recognize that the Arab public is part and parcel of this country, a cohesive public with a collective identity and culture. Similarly, and despite threat and fear: Opposition to Zionism or to the Jewish people should not define Palestinian awareness and history.

When we look for basic trust-forming steps between Jews and Arabs we must cultivate the positive identity of each party, and from it stretch out our hand to the narrative and culture of the other party. This outstretched hand is expressed first by the language. The Hebrew language must be learned well by the Arab public; but it is time that the Arabic language, yes, the spoken dialect, too, is learned by the Jewish public. Language is the path that goes from the ear to the heart.

Friends: We should have already started on the practical, economic and social route. It is no secret that the establishment of trust between the Arab and the Jewish pubic, and between it and the State of Israel, calls for bravely addressing and closing the huge gap in budgets, in infrastructure and in land. Equal access to resources, to possibilities and opportunities in the work market is an essential condition for trust, just as it is the elementary obligation of a democratic state to its citizens. The new government is now facing the opportunity to make a significant move towards establishing mutual trust, and I hope it follows that direction. After 67 years in which no Arab city or town have been built, it is time to take significant steps towards the establishment of a new Arab town, the first in Israel.   Government decision No. 3810 on the subject was accepted in July 2008. The National Committee on Planning and Construction authorized the planning and building procedures last year. I hope and believe that towards the year 2020 this new city will be on the ground and not only on the map.

Friends: Trust-building steps cannot be unilateral, of course. The Arab public is also required to take such steps towards the Jewish public and the State of Israel. There isn't, and there shouldn't be, an expectation on the part of the Jewish public for Arabs to sing the national anthem with shining eyes; but there is a justified and obvious expectation to accept the rules of the civil and democratic game, to be committed to it and to wish to take a significant part in it for the benefit of the larger Israeli society. Thus, the Jewish public in Israel expects, and will continue to expect, a clear denunciation of those individuals within the Arab public who team up with our worst enemies and wish to undermine Israel's right to exist; the Jewish public in Israel expects, and will continue to expect the Arab public to demonstrate a sense of support and solidarity, in the form of

unfortunately, in a different form and to a different degree, inside the State of Israel, among citizens of Israel, children of the Jewish people and children of the Palestinian people. This realization is painful, yes, but it is essential, I believe, if we truly aim at the establishment of understanding, trust and partnership between us.

Friends: The sobering reality of existence here must stand before us as we try to outline a shared vision. If we are not attuned to our basic, elementary sense of threat and fear of each other, we will never be able to overcome it. Fear will have the upper hand, only because it is, sadly, much more real than hope. As is the case with other complex conflicts, our major challenge in the Jewish-Arab conflict within the State of Israel is **to establish mutual trust**. The roadmap for establishing such trust includes steps in the symbolic realm, in the realm of identity and culture, as well as practical, economic and social steps. First, on the identity and cultural level - both parties have to realize and accept that positive identity, a connection to history, a sense of belonging to a people, a culture and a heritage, do not constitute a threat. On the contrary. Despite the tension and the challenge, they are the essential base for the ability to accept and understand the identity of the other party. Let me share a secret with you. My father wanted to have a Koran Contest for Arabs, like the Jewish Bible Contest. He knew and realized that a partnership between us cannot be based on the blurring of identities. All of us, Jews and Palestinians, are proud of the honor and importance we attribute to the chain of generations, to the spiritual assets we inherited from our ancestors, and to our connection to our land. We cannot and do not want to give it up. Any attempt to achieve change through the demand, or the expectation, of one side from the other to give up its past and its identity, is doomed to fail: Not only because it is not moral, but also because it is not effective. We see now how the European approach of disconnecting youth from their identity pushes them into the arms of radical terrorist organizations, in a desperate search for identity and meaning. I was brought up on the notion that only a person who has a clear idea of where he comes from will be able to find within himself or herself the capacity to contain the Other. This is because such a person's connection to his or her identity is based on deep linkage and love, and is not defined by hatred or objection to another; hence they do not feel threatened. Contrary to what the French philosopher Jean Paul Sartre claimed, a Jew is not one who is persecuted. Similarly, a Palestinian is not one who persecutes or is persecuted by the Zionists or the Jews. Therefore, despite the threat and the fear, the Jewish public in Israel will have to internalize and recognize the fact that the Arab public

Honorable Reuven (Ruvi) Rivlin
President of the State of Israel

Ladies and Gentlemen,

This conference is dedicated to the formulation of a draft vision for Israeli society, for the shared life of Arabs and Jews. Before I directly address the topic of the conference, let me say this: The challenge of shared life, which I prefer to refer to as the challenge of establishing partnership in Israeli society, is not limited to Jewish-Arab relations. When we look at first graders today, we realize that Israeli society is made up of four major "tribes", which are becoming more similar in size: Secular Jews, national-religious Jews, Ultra-orthodox Jews, and Arabs. Each of these groups has a different cultural ethos, a different identity, and sometimes a different national ethos. This is most clearly reflected in the existence of four separate, different streams in the Israeli educational system. This social reality is a kind of "new Israeli order". It is a reality where majority and minority no longer exist, in the usual sense of a large national public with minorities living alongside it. Therefore, it is important to say that the vision of partnership that Israeli society needs today is one that is concerned with the shaping of a civil language, with building a common market and with forming a "common Israeliness": Not only for the boy from Tel Aviv and the girl from Kafr Quasim; rather, for those two, together with the boy from Bnei Brak and the girl from Beit El. This is the full vision and the Israeli hope we need.

Ladies and Gentlemen: A short while ago I met two children, an Arab and a Jew, and I asked them to draw a map. The maps were similar, almost identical, drawn in childish lines with a Sea of Galilee that is too big and a Negev too small… And yet, something was different. While one drew the Land of Israel, the other one drew Palestine. When I saw the drawings, I remembered something that poet Mahmoud Darwish had one said about his colleague, Yehuda Amichai. He said: "He is a challenge for me. Because he writes about the same place. He wants to use the landscape and history for his personal benefit, using my destroyed identity. So there is a competition between us: Who owns the language in this land? Who loves it more? Who writes better about it?"

Thus spoke Mahmoud Darwish, with his sharp, painful, hurtful tongue. These words of Darwish may be the most profound expression of the harsh feeling between us, Jews and Arabs, a zero sum game of identities, of national narratives. My independence is your Naqba. You construct your identity as a negative of my identity, and I construct my identity as a negative of yours. This basic, fundamental experience is at the basis of the conflict, which has long become the Israeli-Palestinian tragedy. And one must be honest: This conflict takes place between the State of Israel and her Palestinian neighbors, but it also exists,

important is to begin the conversation on a joint vision. It may take us several years before we reach the formula that would win the voices of the majority of Jewish citizens and the majority of Arab citizens in this country. We have to get started.

Mutual trust between the parties has to be constructed at the beginning of the process. It will be followed by providing tools for supporting the effort of building a shared society: Civics education, bi-lingual education, teaching narratives, and negotiation and conflict-resolution skills so that we do not stumble and fall along the path.

We then must arrive at a civil consensus that will turn Israel into a normal state, which recognizes all of its civil elements. Then we would need the kind of leadership that has enough courage to start implementing a joint vision, and yield success stories.

We have already started implementing some of these ideas. We should not wait. We must build trust among citizens, as all Jewish and Arab citizens and children are entitled to positive experiences, which will shape their positive opinions of the other. The future leadership will grow among these children. However, we cannot place all the responsibility on their young shoulders. The responsibility is on **our** generation. The leadership that will shape the future must start with us.

Together with my colleagues who are active in the field of shared society, we have initiated dozens of projects that prove that this can work. But all the organizations combined barely reach five percent of the population. We only touch five percent of our target audience - and that is not enough.

Your joining our efforts can strengthen and empower the field. Your positive approach can enhance this much-needed activity.

I thank you again for your visit, and for your willingness to begin the dialogue.

In a shared society, all citizens must be considered legitimate, not only regarding their right to live in this land, but also regarding their rights for power sharing and decision making.

Mr. Mohammad Darawshe, Director of Strategic Planning, Equality and Shared Society, Givat Haviva

Mohammad Darawshe
Director of Planning, Equality & Shared Society

Honorable President of Israel, Mr. Reuven Rubi Rivlin, Mrs. Nechama Rivlin, Knesset members, mayors, distinguished guests, dear colleagues:

You have often mentioned that you are a disciple of Jabotinsky. I am not one of his followers, but when I looked at things he said in 1939, I found two interesting quotes:

1. "I do not believe that the constitution of any state ought to include special paragraphs explicitly guaranteeing its 'national' character... It would be better for the constitution if there were fewer of those kinds of paragraphs."
2. "If we were to have a Jewish majority in Eretz Israel, then first of all, we would create here a situation of total, absolute, and complete equal rights, with no exceptions: whether Jew or Arab… there is no difference before the law; all paths are open before him. . . . Complete equal rights would be granted not only to citizens as individuals but also to languages and nations… equal rights for all Arab citizens will not only be guaranteed, they will also be fulfilled."

Mr. President, distinguished audience,

The development of a joint vision for a shared society for Jews and Arabs in the State of Israel is not an easy task. The term "shared society" indicates the maturing of approaches that have become obsolete. The common term used to be "coexistence", which involved an inherent inequality. MK Ahmad Tibi used the analogy of the horse and the rider. Sadly, this does not reflect a beautiful synergy and coexistence between the two. The problem is that at the end of the ride, the horse is led to the stable, to eat hay, and the horseman goes into his castle, and dines on steak… That is what coexistence encounters looked like for many years, during which the Jewish master was kind enough to "dismount", touch the discriminated Arab, caress him and even say some conciliatory words, and then return to the separate and unequal reality.

Over time, the Jewish-Arab relationship has matured, and we moved on to a discourse of partnership and common interests, and a dialogue on socio-economic equality in the unequal political reality.

Mr. President: Today, I and my fellow activists in the Jewish-Arab field say that we must talk of a shared society that mostly consists of a class and political equality. It should be emphasized that in a shared society, all citizens must be considered legitimate, not only regarding their right to live in this land, but also regarding their rights for power sharing and decision making.

During the day, we heard ideas on building a shared society. You will probably disagree with some of them, and I will probably disagree with some of them, but what is

גבעת חביבה
جبعات حبيبة
Givat Haviva

also the deeper insights of various experts. It is a draft, yet it is groundbreaking!

For the first time since the onset of the modern national conflict over this land, there is a proposal for a joint vision for both national groups, constructed together, by Arabs and Jews. It is a vision that presents the picture of a common future that may be the beacon of hope that is so deeply missed here.

Friends, it is time to begin to lay down the tracks for our future shared society. The tracks that go through the learning of Arabic by Jews and of Hebrew by Arabs. Through dialogue and joint learning, through common economic ventures, through partnership in the workplace, through the playground and the park that everyone will be sharing, through the knowledge and love of the other culture, through zero tolerance for racism and violence.

Friends, do not say, "The day will come" - let us bring that day!

Let us work together to make this harsh soil grow new flowers, flowers that could not grow here in the past century. The time has come!

The time has come for us to roll up our sleeves and begin working on the alternative: The common dwelling place, where everybody feels at home, where all citizens respect each other, are tolerant, can embrace differences and share responsibility. A home where everybody feels a sense of belonging and of ownership.

Mr. Yaniv Sagee, Executive Director, Givat Haviva

quickly. For the sake of our future, of our children!

It is time to build the infrastructures for the alternative: To change conceptions. To break out of the fences that close us up as separate tribes. It is time to build a deep partnership between the two national groups that share this land. A partnership between those who define themselves as Jewish-Zionist and those who define themselves as Arab-Palestinian. Both are citizens of the State of Israel.

Such a partnership has no home today and no vision for the future. We see each other from afar. We are "transparent" for each other, angry and pained. Scarred by the wrongs we have wrought upon each other, we cannot forget and we cannot forgive. We are full of our own narratives of the past that separate us, and refuse to construct our joint story for the future.

We gather here because we are not going to let despair have the upper hand. We are people of hope, and we are committed to the future.

The time has come for us to roll up our sleeves and begin working on the alternative: The common dwelling place, where everybody feels at home, where all citizens respect each other, are tolerant, can embrace differences and share responsibility. A home where everybody feels a sense of belonging and of ownership.

Such a society will not be afraid of national differences. On the contrary, it will be able to recognize the economic, social, cultural and even political potential that is inherent in national variation.

Yes, it is possible!

Here in Israel there will be a state that maintains an egalitarian policy towards all its citizens; that will stop discrimination and mend historic wrongs, without creating new ones.

An egalitarian, pluralistic society will rise here in Israel when we stop yielding to fear and make room for a politics of hope.

This message will come from the bottom up. It still has no political home; this still is not the language of the government. But it is becoming clearer in the minds of many citizens; it is taking root in the hearts of Jews and Arabs alike, and it's time to start making it real!

Over the past two years, I have had the privilege to belong to the pioneer group of groundbreakers from the two nations who formulated a draft for a joint vision. This is the Ridgefield Group. It is a draft, for we do not pretend to know it all, for we believe in the wisdom of the masses, who will chew on our joint vision, discuss it, change it, put it in conversation. It is a draft, because it requires

Yaniv Sagee
Executive Director, Givat Haviva

Welcome to the Third Givat Haviva Conference on Building a Shared Society in Israel. Givat Haviva was founded 66 years ago. The first center for the partnership of Jews and Arabs was established here more than half a century ago.

It was founded by pioneers and groundbreakers. Many of our graduates are out in the field, leading organizations, heading municipalities, working as educators, active in the public sector and in the political sphere. And yet, reality seems to interfere with our vision and push it back…

It was exactly a year ago that we concluded our second conference on partnerships among the three sectors by forming strategies for the development of a shared society. We were ready to go out to meet with government ministers and present the conference recommendations, when the bloody cycle of last summer broke out.

The war broke out, many were killed, and a wave of racism overtook our country. The difficult summer was reflected in the recent elections and in the forming of the new government. A government that corresponds with the fears, the alienation, the exclusion and hatred that have grown between the Jewish-Zionist majority and the Arab-Palestinian minority that share this land.

What future can we look forward to, if we, the two nations that share this land, continue to plow this deep furrow of hatred, fear and mutual ignorance? Fear gives rise to racism, and from there it is only a short way to violent conflict and the complete loss of Israel's democratic character.

It is almost impossible to remember that it hasn't always been this way: That Menachem Begin led the peace process with our biggest enemy, Egypt; that in the time of Rabin's government, exactly 20 years ago, there were peace treaties signed with Jordan and the Palestinians, and wide bridges of Jewish-Arab partnership were built inside this country.

It is hard to remember that in Israel's Declaration of Independence there is a deep and meaningful link between the historical connection of the Jewish People to the Land of Israel, where it had returned to build its national homeland, and the commitment to build here a common home that is based on full equality and deep partnership with the Palestinian inhabitants of the land.

What a tremendous distance between the founding vision of the State of Israel, as it is reflected in the Declaration of Independence, and the reality of our life today!

Time and again, we go out to fight yesterday's wars, when we don't even have the illusion that we can win them, only continue to survive. How long is this going to go on?

Israel of 2015 must "recalculate route", and

Contents

Yaniv Sagee	4
Mohammad Darawshe	8
President Reuven (Ruvi) Rivlin	10
Municipal Equality in Shared Society	14
Shared Life in Sustainable Democracy	16
Employment in Shared Society	18
The Study of Arabic and Hebrew as an Educational Tool for a Shared Society	20
Minister Gila Gamliel	22
MK Ayman Odeh	24
Hon. Andreas Michaelis	28
MK Dr. Ahmad Tibi	30
MK Zehava Galon	32
Eileen F. Babbitt, PhD	34
Joint Vision – Ridgefield Group	36

The treatment of Jewish-Arab relations must be brought into the mainstream - conscious, political, public and media mainstream. Anything less than that is simply negligence and irresponsibility for our future and the future of our children.

Honorable Reuven (Ruvi) Rivlin, President of the State of Israel

Acknowledgements

Givat Haviva expresses its deep appreciation to the supporters of the Third Annual Givat Haviva Shared Society Conference.

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG | **Naomi and Nehemiah Cohen Foundation** | The ALAN B. SLIFKA FOUNDATION | Robert Bosch Stiftung | גבעת חביבה جبعات حبيبة Givat Haviva

On May 28, 2015 prominent leaders and representatives from civil society, government, and the private sector from Israel and around the world gathered for the **Third Annual Givat Haviva Conference – Development of a Joint Vision for a Shared Society in Israel**.

The keynote speaker at the conference was the Honorable President of the State of Israel, Mr. Reuven (Rubi) Rivlin, who presented his vision for a shared society in Israel. The joint vision of the Ridgefield Group was also presented.

Panel discussions, held in cooperation with partner organizations (Shatil, The Citizen's Accord Forum between Jews and Arabs in Israel ,Na'amat and the Histadrut and The Abraham Fund Intiatives), dealt with the topics of education, employment, municipal cooperation, and forms of communication and discourse for a sustainable democracy.

This booklet presents the conference's highlights and recommendations.

Givat Haviva 378000 M.P. Menashe, Israel • Tel: 972-4-6309288 • Fax: 972-4-6309305 • givathaviva@givathaviva.org.il • www.givathaviva.org.il

Givat Haviva Educational Foundation, USA 424 West 33rd Street, Suite 150
New York, New York 10001 • (212)989-9272 • info@givathaviva.org • www.ghef.blogspot.com

Givat Haviva Europe Mauritiusstraße 1 • 65183 Wiesbaden, Germany •
Tel: + 49 (0)6 11 16 88 83 64 • reibold@givat-haviva.net

Joint Vision رؤية مشتركة חזון משותף

Givat Haviva جبعات حبيبة גבעת חביבה

The Third Annual Givat Haviva Conference

Development of a Joint Vision for a Shared Society in Israel

May 28, 2015 | 8:30 - 17:00 | Givat Haviva Campus

Friedrich Ebert Stiftung
Naomi and Nehemiah Cohen Foundation
The Alan B. Slifka Foundation
Robert Bosch Stiftung
גבעת חביבה جبعات حبيبة Givat Haviva